

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Mr Dylan Williams
Prif Weithredwr – Chief Executive
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING
CYNGOR YMGYNGHOROL SEFYDLOG (CYS)	STANDING ADVISORY COUNCIL (SAC)
DYDD IAU, 17 HYDREF 2024 AM 2:00 O'R GLOCH	THURSDAY, 17 OCTOBER 2024 AT 2:00 PM
YSTAFELL BWYLLGOR, SWYDDFEYDD Y CYNGOR AC YN RHITHIOL DRWY ZOOM	COMMITTEE ROOM, COUNCIL OFFICES AND VIRTUALLY VIA ZOOM
Swyddog Pwyllgor	Shirley Cooke 01248 752518 Committee Officer

AELODAU / MEMBERS

Cynghorwyr / Councillors: -

Non Dafydd, Gwilym O Jones, Dylan Rees, Arfon Wyn
(Sedd Wag/Vacant Seat x 2)

Yr Enwadau Crefyddol/Religious Denominations

Parch/Rev Neil Ridings (Yr Eglwys yng Nghymru/The Church in Wales), Colette Owens (Yr Eglwys Babyddol/The Catholic Church), Huw Owen (Yr Eglwys Fethodistaidd/The Methodist Church), Parch/Rev Deborah Stammers (Undeb y Bedyddwyr/The Baptist Union of Wales), Edward Morus Jones (Undeb yr Annibynnwyr Cymraeg/ Union of Welsh Independents), Elaine Green (Yr Eglwys Bresbyteriaid/ Presbyterian Church of Wales)

Athrawon/Teachers

Mefys Jones-Edwards (Ysgol Syr Thomas Jones), Heledd Hearn (Ysgol Uwchradd Bodedern), Owain Roberts (Ysgol Cybi), Manon Morris Williams (Ysgol Santes Dwynwen)

Aelodau Cyfetholedig/Co-Opted Members

Rheinallt Thomas

Aelodau Eraill/Other Members

Sarah Kingman (Dyneiddwyr/Humanists)

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu ffrydio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y ffrydio byw hwn yn cael ei gadw'n unol â pholisi cytunedig yr Awdurdod.

R H A G L E N

1 **DATGANIAD O DDIDDORDEB**

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

2 **COFNODION** (Tudalennau 1 - 6)

Cyflwyno i'w cadarnhau, gofnodion drafft cyfarfod blaenorol y CYSAG a gynhaliwyd ar 17 Gorffennaf 2024.

3 **CYMDEITHAS CYSAGAU CYMRU (CCYSAGAUC)** (Tudalennau 7 - 16)

Cyflwyno'r canlynol er gwybodaeth: -

- Gweithgareddau'r Gymdeithas 2023/24
- Adroddiad y Trysorydd

4 **ADRODDIAD BLYNYDDOL CYNGOR YMGYNGHOROL SEFYDLOG AR GYFER 2023/24** (Tudalennau 17 - 32)

Cyflwyno Adroddiad Blynyddol CYS Ynys Môn ar gyfer 2023/24.

5 **CANOLFAN GENEDLAETHOL ADDYSG GREFYDDOL CYMRU**

Derbyn cyflwyniad gan Dr Gareth Evans-Jones ar waith Canolfan Genedlaethol Addysg Grefyddol Cymru.

6 **YMWELIAD AELOD CYSAG YNYS MÔN I YSGOL UWCHRADD**

7 **DIWEDDARIAD AR YSGOLION UWCHRADD A TGAU ASTUDIAETHAU CREFYDDOL DRAFFT** (Tudalennau 33 - 128)

- Derbyn diweddariad ar Ysgolion Uwchradd Ynys Môn.
- Derbyn diweddariad ar gymhwyster newydd TGAU Astudiaethau Crefyddol o fis Medi 2025.

8 **UNRHYW FATERION ERAILL YN BENODOL I'R CYS**

Materion i'r cyfarfod nesaf.

9 **CYFARFOD NESAF**

Cynhelir cyfarfod nesaf CYS ar Ddydd Iau, 13 Chwefror 2025 am 2:00 o'r gloch y prynhawn.

**CYNGOR YMGYNGHOROL SEFYDLOG AR GREFYDD,
GWERTHOEDD A MOESEG (CYS)**

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 17 Gorffennaf 2024

PRESENNOL: Cynghorydd Dylan Rees (Cadeirydd - ar gyfer y cyfarfod hwn yn unig)
Cynghorydd Gwilym Jones (Is-gadeirydd - ar gyfer y cyfarfod hwn yn unig)

Yr Enwadau Crefyddol

Mrs Elaine Green (Yr Eglwys Bresbyteriaid yng Nghymru)
Mr Edward Morus Jones (Undeb yr Annibynwyr Cymraeg)
Mrs Collette Owens (Yr Eglwys Gatholig)
Y Parch. Deborah Stammers (Undeb Bedyddwyr Cymru)

Cynrychiolwyr Athrawon

Mrs Mefys Jones-Edwards (Ysgol Syr Thomas Jones, Amlwch)
Mr Owain Roberts (Ysgol Cybi)

Aelod Cyfetholedig

Mr Rheinallt Thomas

Aelodau Eraill

Sarah Kingman (Cymdeithas Dyneiddwyr)

WRTH LAW: Mr Owen T Davies (Uwch Reolwr Cynradd, Addysg) (Clerc i'r CYSAG)
Mr Phil Lord (Cynghorydd AG Annibynnol)
Mrs Shirley Cooke (Swyddog Pwyllgor)

YMDDIHEURIADAU: Cynghorydd Non Dafydd (Cadeirydd)
Cynghorydd Arfon Wyn (Is-gadeirydd)
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc

**HEFYD YN
BRESENNOL:** Mr Christopher Owens (WJEC) (ar gyfer Eitem 8)
Dr Gareth Evans-Jones (Canolfan Genedlaethol Addysg Grefyddol Cymru) (ar gyfer Eitem 5)
Nia Elain Roberts (Swyddog Ymgysylltu Ysgolion - Esgobaeth Bangor) (ar gyfer Eitem 6)

Yn absenoldeb y Cadeirydd a'r Is-Gadeirydd, etholwyd y Cynghorydd Dylan Rees yn Gadeirydd ar gyfer y cyfarfod heddiw ac etholwyd y Cynghorydd Gwilym Jones yn Is-Gadeirydd.

1. DATGAN DIDDORDEB

Ni dderbyniwyd yr un datganiad o ddiddordeb.

2. COFNODION

Cyflwynwyd cofnodion drafft y cyfarfod CYS blaenorol a gynhaliwyd ar 21 Chwefror 2024 a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

Materion yn codi o'r cofnodion: -

- Nodwyd cywiriad yn eitem 5 o'r cofnodion Saesneg, a ddylai fod wedi nodi 'Cyfaill Eglwysi Digiyaill'.
- Cadarnhawyd bod taith ddysgu nesaf y Cyngor Ymgynghorol Sefydlog (CYS) i Ysgol Gyfun Llangefni, Llangefni, Bydd yn digwydd yn y flwyddyn newydd.
- Gan gyfeirio at brosiect y CYS ar leoliadau crefyddol ac ysbrydol ar Ynys Môn, cadarnhawyd bod y Tîm Archifau wedi dechrau ar y gwaith o gasglu adnoddau ar gyfer ysgolion.
- Cadarnhawyd y bydd Adroddiad Blynyddol drafft y CYS yn cael ei gyflwyno i gyfarfod nesaf y CYS.

3. CYMDEITHAS CYSAGau CYMRU (CCYSAGauC)

Cyflwynwyd cofnodion drafft cyfarfod CCYSAGauC a gynhaliwyd yn rhithwir ar 5 Mawrth 2024 er gwybodaeth a chawsant eu nodi.

Dywedodd aelod cyfetholedig y CYS ei fod wedi mynychu Cyfarfod Cyffredinol Blynyddol (CCB) CYSAGauC ar 13 Mehefin 2024, a rhoddodd y wybodaeth ddiweddaraf am yr eitemau a drafodwyd ar yr agenda yn y cyfarfod.

Nodwyd bod angen talu ffi tanysgrifiad flynyddol CCYSAGauC. Mae'n dal i fod yn £495.00.

Dywedodd yr Ymgynghorydd AG Annibynnol, gan fod CYS Ynys Môn yn tanysgrifio i CCYSAGauC, fod hawl gan ysgolion Ynys Môn i gael mynediad at adnoddau ar wefan CCYSAGauC trwy gyfrineiriau penodol, a fydd yn cael eu rhannu i'r ysgolion.

PENDERFYNWYD bod yr Uwch Reolwr Cynradd yn cytuno i dalu ffi tanysgrifio flynyddol CCYSAGauC, sef £495.00 am aelodaeth eleni.

4. LLEOLIADAU CREFYDDOL AC YSBRYDOL AR YNYS MÔN

Dywedodd yr Uwch Reolwr Cynradd y bydd adnoddau a baratowyd gan y Tîm Archifau ar leoliadau crefyddol ac ysbrydol ar gael ar ffurf ddigidol i ysgolion. Bydd ysgolion yn gallu dewis gwybodaeth yn ôl y meysydd pwnc yn eu cwricwlwm.

Y tymor nesaf, bydd y Tîm Archifau yn cyflwyno gwybodaeth ac arteffactau sy'n ymwneud â Sant Seiriol, gyda chysylltiadau â lleoliadau hanesyddol ac eglwysi penodol yn ardal De-ddwyrain Ynys Môn, a fydd hefyd yn cael eu rhannu gyda'r CYS.

PENDERFYNWYD nodi'r wybodaeth a gyflwynwyd.

5. CANOLFAN GENEDLAETHOL ADDYSG GREFYDDOL CYMRU

Oherwydd problemau technegol yn ystod y cyfarfod, bydd yr eitem hon yn cael ei haildrefnu.

PENDERFYNWYD gwahodd Dr Gareth Evans-Jones i fynychu cyfarfod nesaf y CYS i roi trosolwg o waith y Ganolfan Addysg Grefyddol.

6. ESGOBAETH BANGOR

Cafwyd cyflwyniad gan Nia Edwards o Esgobaeth Bangor ar Brosiect Llan, sy'n rhan o Brosiect Pererindod yr Eglwys yng Nghymru. Dywedodd fod pererindodau, adnoddau Cymraeg a mentrau cymunedol yn cael eu datblygu, e.e. cerdded llwybrau ysbrydol ac archwilio eglwysi. Dywedodd y bydd yr Eglwys yn lansio dwy wefan newydd yn fuan, h.y. <https://pererin.com/cy/>, a gwefan newydd ar gyfer ysgolion, www.pererinschools.cymru.

Nodwyd bod llwybr pererindod Cadfan yng Ngwynedd bron â chael ei gwblhau ac y bydd yn cael ei lansio ym mis Medi. Bydd yr Esgobaeth yn dechrau gweithio ar deithiau cerdded Sant Cybi a Sant Seiriol ar Ynys Môn yng Ngwanwyn 2025. Bydd y cynllun o fudd i bob ysgol ar Ynys Môn yn sgil ymweliadau gan ysgolion, gweithdai a pheccynnau gwybodaeth i hyrwyddo gwaith yr Eglwys a phwysigrwydd Cristnogaeth yng nghyd-destun hanes lleol. Mae ffilm hefyd yn cael ei chynhyrchu, a fydd yn cael ei lansio mewn ysgolion.

Bydd cymorth cynllunio ar gael i athrawon ac ysgolion er mwyn edrych ar themâu a'r cwestiynau o bwys i sicrhau bod tasgau'n cyd-fynd â'r Cwricwlwm newydd i Gymru. Nodwyd bod y camau cynnydd yn cynnwys datblygu pererindodau lleol ar gyfer ysgolion ac ymweliadau pellach ag ysgolion uwchradd.

PENDERFYNWYD: -

- **Nodi'r wybodaeth a gyflwynwyd.**
- **Bod y Prif Uwch Reolwr yn dosbarthu copïau o gyflwyniad y Prosiect Pererinion i'r CYS.**

7. DADANSODDIAD O ADRODDIADAU ESTYN MÔN

Rhoddodd yr Ymgynghorydd Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg Annibynnol grynodedb o adroddiadau Estyn Môn a gyhoeddwyd rhwng Ebrill 2023 a Mai 2024, a dadansoddodd egwyddorion ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol yn ei adroddiad.

Nodwyd bod sylwadau ar addoli ar y cyd, datblygiad ysbrydol a hyd yn oed crefydd, gwerthoedd a moeseg yn gyfyngedig mewn adroddiadau Estyn. Fodd bynnag, mae'n ofynnol i Estyn adrodd ar ysgolion nad ydynt yn cwrdd â'r gofynion, ac mewn achosion o'r fath bydd yn rhoi sylwadau ar ddatblygiad ysbrydol, yn aml o ran darpariaeth addoli ar y cyd.

Dywedodd yr Ymgynghorydd Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg Annibynnol y bydd Estyn yn defnyddio Fframwaith Arolygu newydd o fis Medi 2024. O dan y system newydd, bydd ysgolion yn cael eu dewis ar hap, a gallai arolwg gael ei gynnal fwy nag unwaith y flwyddyn, neu ddim o gwbl.

Y 5 pennawd presennol ar gyfer arolygiadau gyda newid i'r 3 phennawd canlynol o dan y Fframwaith newydd: -

- Lles ac agweddau tuag at ddysgu;
- Profiadau dysgu ac addysgu;
- Gofal, cefnogaeth ac arweiniad.

Nodwyd bod un ysgol wedi cael ei harolygu fel peilot o dan y Fframwaith Arolygu newydd, ac mae crynodeb o'r sylwadau wedi'u cynnwys yn yr adroddiad.

Ni chodwyd unrhyw bryderon am yr ysgolion a arolygwyd.

PENDERFYNWYD nodi'r wybodaeth a gyflwynwyd.

8. DIWEDDARIAD GAN CBAC AR Y CYMHWYSTER ASTUDIAETHAU CREFYDDOL NEWYDD

Dywedodd Mr Christopher Owen, CBAC fod y meini prawf ar gyfer y cymhwyster Astudiaethau Crefyddol newydd wedi dod i law gan Gymwysterau Cymru, a'i fod ar hyn o bryd yn y cam datblygu.

Bydd y cymhwyster newydd yn cynnwys dau bapur arholiad a dau asesiad di-arholiad (NEAs). Mae'r NEAs yn cael eu gyflwyno ar draws yr holl bynciau Dyniaethau, a disgwylir y bydd y manylebau terfynol ar gyfer Hanes, Daearyddiaeth ac Astudiaethau Crefyddol yn cael eu cyhoeddi ddiwedd mis Medi. Bydd Deunyddiau Asesu Enghreifftiol (SAMs) yn dilyn, a fydd yn cynnwys deunyddiau cymorth ar gyfer y ddau NEA newydd.

Ym mis Ionawr/Chwefror 2025, bydd canllawiau manwl ar gyfer athrawon yn cael eu llunio ochr yn ochr â'r fanyleb, a fydd yn cael ei ryddhau ym mis Medi 2024, flwyddyn cyn i athrawon ei haddysgu am y tro cyntaf ym mis Medi 2025.

Bydd adnoddau ar gael ar wefan CBAC i gefnogi athrawon i addysgu'r cymhwyster newydd. Bydd rhai agweddau o'r cwrs TGAU y bydd athrawon yn gyfarwydd â nhw, yn ogystal â deunydd newydd.

Rhwng mis Chwefror a mis Mawrth 2025, bydd 12 digwyddiad yn cael eu cynnal ledled Cymru, lle bydd athrawon arbenigol yn bresennol i gefnogi athrawon AG a darparu arweiniad ar y fanyleb newydd, yn gynnar yn y camau paratoi.

PENDERFYNWYD nodi'r wybodaeth a gyflwynwyd.

9. DIWEDDARIAD GAN Y CYFARWYDDWR

Ni thrafodwyd yr eitem hon.

10. UNRHYW FATER ARALL

- Dywedodd y Prif Uwch Reolwr ei fod ar hyn o bryd yn gweithio ar Adroddiad Blynyddol drafft y CYSAG, a fydd yn cael ei gyflwyno i'r cyfarfod CYS nesaf.

PENDERFYNWYD cyflwyno Adroddiad Blynyddol drafft y CYS i'r cyfarfod nesaf ar 17 Hydref 2024.

- Pwysleisiodd y Cadeirydd fod 2 sedd wag ar y CYS ar hyn o bryd ar gyfer aelodau o'r Cyngor Sir.

PENDERFYNWYD bod yr Uwch Reolwr Cynradd yn cysylltu â Phennaeth Democratiaeth i ofyn i 2 aelod newydd gael eu penodi i lenwi'r ddwy sedd wag ar y CYS.

11. CYFARFOD NESAF

Nodwyd y bydd cyfarfod nesaf y CYS yn cael ei gynnal ddydd lau, 17 Hydref 2024 am 2:00 pm.

Daeth y cyfarfod i ben am 3:15 pm

**CYNGHORYDD DYLAN REES
CADEIRYDD**

This page is intentionally left blank

Adroddiad ar weithgareddau'r Gymdeithas 2023-2024

Bu'n flwyddyn brysur arall i'r Gymdeithas, yn enwedig gyda Chynhadledd CGM CCYSAGauC yn nhymor yr Haf, a oedd yn cynnig pecyn dysgu proffesiynol mawr am ddim i SAC ac ymarferwyr yn eu hawdurdodau lleol.

1. Eleni cyfarfu'r Gymdeithas dair gwaith.

Cynhaliwyd cyfarfod Tymor yr Hydref ar 25 Hydref 2023 gan CYSAG/CYS Rhondda Cynon Taf drwy Zoom. Cynhaliwyd ein cyfarfod Gwanwyn ar 5 Mawrth 2024 gan CYSAG /CYS Sir Gaerfyrddin trwy Zoom. Yn lle cyfarfod Haf cawsom Ddiwrnod Cynhadledd CGM CCYSAGauC (mewn partneriaeth â PYCAG) a gynhaliwyd yn Wrecsam. Rydym yn ddiolchgar am gefnogaeth barhaus CYSAGau / CYSau wrth iddynt gynnal y cyfarfodydd hyn.

2. Cyfarfu'r Pwyllgor Gwaith deirgwaith.

Cynhaliwyd y cyfarfodydd ar 4 Hydref 2023, 7 Chwefror 2024 a 15 Mai 2024, a chynhaliwyd pob un ohonynt ar-lein trwy Zoom. Roedd gan y Pwyllgor Gwaith raglen lawn drwy gydol y flwyddyn a oedd yn cynnwys yr eitemau a'r gweithgareddau a ganlyn.

a. Parhau i ystyried ac ymateb i ddatblygiadau sy'n ymwneud yn uniongyrchol â CGM ac Addysg Grefyddol o fewn y Cwricwlwm i Gymru.

b. Y cyngor a'r gefnogaeth a roddir i gynghorwyr a CYSAGau / CYSau yng Nghymru mewn ymateb i'w hymholiadau. Roedd hyn yn cynnwys creu ffeithlun Cwestiynau Cyffredin a ffeithlun 'Sut rydym yn cefnogi ein Haelod CYS'.

c. Bu cynrychiolwyr o Bwyllgor Gweithredol CCYSAGauC (gyda chynrychiolydd o PYCAG) yn cyfarfod â chydweithwyr yn Llywodraeth Cymru fel rhan o gylch cyfarfodydd rheolaidd sefydledig CCYSAGauC. Rhoddodd y cyfarfodydd hyn gyfle i godi materion o bwysigrwydd i GYSAGau / CYS lleol. Yn ogystal, roedd yr eitemau ar yr agenda yn cynnwys yr argyfwng recriwtio mewn Astudiaethau Crefyddol TGAU a Safon Uwch ac AGA, adnoddau dysgu proffesiynol, agweddau ar y crynodeb o ddeddfwriaeth ar Hwb, a chyflwyno adroddiadau blynyddol CYS ymhlith materion cyfoes eraill. Mae Kevin Palmer o Lywodraeth Cymru yn gweithredu ar fater yr argyfwng recriwtio mewn trafodaeth â CCYSAGauC.

d. CCYSAGauC yn cwblhau ail gam y brif bartneriaeth dysgu proffesiynol cenedlaethol rhwng Llywodraeth Cymru a CCYSAGC. Mae'r ail swp o adnoddau dysgu proffesiynol cenedlaethol ar hyn o bryd yn aros i gael ei gyhoeddi ar Hwb Llywodraeth Cymru. Mae ansawdd yr holl adnoddau wedi'u sicrhau'n drylwyr cyn eu cyhoeddi ar Hwb Llywodraeth Cymru.

e . Mae cynrychiolwyr o Bwyllgor Gwaith CCYSAGauC (yn aml gyda chynrychiolydd PYCAG) wedi cyfarfod ag amrywiol sefydliadau o fewn a thu allan i Gymru ar nifer o achlysuron yn ystod y flwyddyn. Yng Nghymru roedd hyn yn cynnwys nifer o gyfarfodydd gyda Cymwysterau Cymru mewn perthynas â chymwysterau 14-16.

f. Gwnaed gwaith sylweddol ar y paratodau ar gyfer Cynhadledd CGM CCYSAGauC 2024 mewn partneriaeth â PYCAG . Roedd y Gynhadledd yn cynnwys cyfres rhad ac am ddim o seminarau ar-lein cyn ac ar ôl Diwrnod y Gynhadledd yn nhymor yr haf yn ogystal â Diwrnod y Gynhadledd ei hun yn Wrecsam ar 13 Mehefin 2024.

g. Ariannodd CCYSAGauC athro i fynychu Cynhadledd EFTRE ym mis Awst 2023. Mynychwyd y Gynhadledd hefyd gan ddau Swyddog CCYSAGC o ffynonellau cyllid eraill.

3. Cyfrifon.

Rhannwyd adroddiad y Trysorydd ar gyfer 2022-2023 yng Nghyfarfod Cyffredinol Blynnyddol Haf 2023. Cyflwynwyd Datganiad o Gyfrifon ac adroddiad yn egluro'r wybodaeth. Nodwyd bod incwm o £8969.44 yn fwy na gwariant am y flwyddyn. Pob CYSAG / CYS wedi talu eu tanysgrifiadau am y flwyddyn. Nodwyd bod y sefyllfa ariannol yn parhau i fod mewn cyflwr iach a bod lefel y cyllid sydd ar gael i CCYSAGauC i ariannu ei gweithgareddau yn galonogol, yn enwedig gyda Chynhadledd arfaethedig CCYSAGauC. Argymhellwyd a chytunwyd y byddai'r tanysgrifiad blynnyddol ar gyfer 2023-2024 yn aros yr un fath yn wyneb yr amgylchiadau ariannol anodd presennol.

4. Aelodau newydd o'r Pwyllgor Gwaith

Yng Nghyfarfod Cyffredinol Blynnyddol Haf 2023 etholwyd dau aelod i'r Pwyllgor Gwaith am y cyfnod 2023-2026: Jenny Downes (CYSAG Sir Ddinbych) ac enwebiad ar y cyd Marged Williams a Tyler Saunders yn cynrychioli Bro Morgannwg.

5. Cyflwyniadau PYCAG a CCYSAGauC:

Gan nad oedd cyfarfodydd wyneb yn wyneb, cadwyd cyflwyniadau PYCAG i'r lleiafswm a chanolbwyntiwyd ar y blaenoriaethau pwysicaf.

- Roedd cyfarfod Rhondda Cynon Taf ar 25 Hydref 2023 yn cynnwys cyflwyniad gan Alice Parry, Ysgrifennydd CYSAG Cymru: Trwy lygaid athro: Adroddiad o Gynhadledd Fforwm Ewropeaidd Athrawon Addysg Grefyddol (EFTRE).
- Roedd cyfarfod Sir Gaerfyrddin ar 5 Mawrth 2024 yn cynnwys cyflwyniadau gan Liz Thomas, Cyfarwyddwr Addysg Taleithiol yr Eglwys yng Nghymru, ar CGM gwrthrychol, beirniadol a phlwrailaethol yn y dosbarth cynradd a Tania ap Sion, Cadeirydd Cymdeithas CYSAGau Cymru, ar Beth mae Covid-19 yn ei ddatgelu i arbenigwyr addysg grefyddol yn Ewrop?
- Roedd Diwrnod y Gynhadledd ar 13 Mehefin 2024 yn Wrecsam yn cynnwys ystod eang o brif gyflwyniadau a gweithdai o bob rhan o Gymru. Roedd seminarau ar-lein cyn ac ar ôl y gynhadledd yn ehangu cwmpas y cyflwyniadau sydd ar gael i gefnogi CGM yn y Cwricwlwm i Gymru.

Fel Cadeirydd ymadawol CCYSAGauC, hoffwn ddiolch i'n holl GYSAGau / CYSau sy'n aelodau am eu hymrwymiad i'r Gymdeithas a'u cefnogaeth. Hefyd, hoffwn ddiolch i holl

waith caled aelodau ein Pwyllgor Gwaith na fyddai ein gweithgareddau yn bosibl hebddynt.

This page is intentionally left blank

CYMDEITHAS CYSAGau CYMRU

CYFARFOD CYFFREDINOL BLYNYDDOL – 13 MEHEFIN, 2024

ADRODDIAD GAN: Y Trysorydd

TESTUN: Adroddiad am Flwyddyn Ariannol 2023/2024

ADRODDIAD AR GYFER: Gwybodaeth a Phenderfyniad

DATGANIAD O GYFRIFON 2023/2024

Ynghlwm, fel atodiad i'r adroddiad hwn, mae'r datganiad cyfrifon a archwiliwyd yn annibynnol ar gyfer blwyddyn ariannol 2023/2024. Bydd yr Aelodau'n nodi bod gwariant, yn ystod y flwyddyn, wedi bod yn uwch na'r incwm o £3,718.66. Mae hyn o'i gymharu â £8,969.44 o incwm yn fwy na gwariant yn 2022/2023. Rhoddir rhagor o wybodaeth am y rhesymau dros y newid hwn isod. Mae'r cyfrifon yn cynnwys taliadau a dderbyniwyd gan chwe CYSAG, yn ymwneud â 2022/2023 a dderbyniwyd ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol ddiwethaf. Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol gyfredol, derbyniwyd tanysgrifiadau gan 16 CYSAG a derbyniwyd taliadau gan 4 CYSAG pellach ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol. Yn anffodus, mae'n rhaid i mi adrodd bod aelodaeth CCYSAGauC bellach yn cynnwys 20 CYSAG/CYS yn hytrach na 22 gan fod CYSAGau/CYSau Sir Benfro ac Abertawe wedi tynnu eu haelodaeth yn ôl. Y gobaith yw y byddant yn ailystyried eu sefyllfa ac yn ailymuno â CCYSAGauC yn y dyfodol gan ei bod yn bwysig i CCYSAGauC allu siarad dros a chynrychioli buddiannau pob CYSAG/CYS yng Nghymru. Dechreuodd y flwyddyn ariannol gyda balans o £54,472.23 a daeth i ben gyda balans o £50,753.57. Mae cyllid CCYSAGauC, felly, yn parhau i fod mewn cyflwr iach ac mae lefel y cyllid sydd ar gael i CCYSAGC, i ariannu ei gweithgareddau arfaethedig, yn galonogol. Mae hyn yn bwysig oherwydd bydd gwariant sylweddol yn digwydd, yn ystod blwyddyn ariannol 2024/2025, o ganlyniad i Gynhadledd Cymdeithas CYSAGau Cymru sydd i ddod.

a) Derbyniadau

Fel yn y blynyddoedd blaenorol, prif ffynhonnell incwm CCYSAGauC yn ystod 2023/2024 fu'r tanysgrifiadau blynyddol a dalwyd gan aelod-GYSAGau/CYSau. Bydd yr Aelodau'n cofio y penderfynwyd, yng Nghyfarfod Cyffredinol Blynyddol 2023 CCYSAGauC y dylai'r tanysgrifiad blynyddol ar gyfer 2023/2024 aros ar £495.00 yr un faint ag ar gyfer 2022/2023 oherwydd yr amgylchiadau ariannol anodd a brofir gan Awdurdodau Lleol ar hyn o bryd. Mae hyn wedi arwain at incwm o £7,920.00, sy'n cynrychioli'r 16 tanysgrifiad a dderbyniwyd yn ystod y flwyddyn ariannol. Mae'n bleser adrodd bod y 4 tanysgrifiad CYSAG sy'n weddill bellach wedi'u talu. Felly, gallaf adrodd bod pob un o'r 20 tanysgrifiad ar gyfer 2023/2024 bellach wedi dod i law. Roedd y derbyniadau hefyd yn

cynnwys y taliad hwyr o £2,970.00 sy'n cynrychioli'r 6 tanysgrifiad o £495.00 yn ymwneud â blwyddyn ariannol 2022/2023.

Y ffynhonnell incwm flynyddol reolaidd arall ar gyfer CCYSAGauC yw Llog Banc, sef £94.96 yn 2023/2024, cynnydd o £74.30 ar £20.66, sef y swm a dderbyniwyd yn 2022/2023. Mae'n galonogol nodi'r cynnydd yn y llog a delir ar Gyfrif *Business Money Manager* CCYSAGauC ond, fel y nodwyd yn flaenorol, mae'n amlwg y bydd cryn amser cyn derbyn incwm sylweddol drwy log banc.

b) Gwariant

Mae'r meysydd gwariant yng nghyfrifon 2023/2024 fel a ganlyn:-

Cyfanswm cost galw cyfarfodydd oedd £3,359.02 ac mae hwn wedi'i rannu'n £1,415.43 ar gyfer cyfieithu dogfennau a chyfieithu ar y pryd mewn cyfarfodydd, £143.88 ar gyfer prynu Trwydded Zoom ar gyfer cyfarfodydd, £1,299.45 ar gyfer cadw cofnodion, a £500.26 i gyflenwi ar gyfer aelod o Bwyllgor Gwaith CCYSAGauC i'w alluogi i fynychu cyfarfodydd. Mae'r gost hon yn cymharu â gwariant o £2,350.43 yn 2022/2023 ac yn uwch oherwydd yr angen i gyflenwi eleni, prynu'r drwydded Zoom ar gyfer cyfarfodydd, a chynnwys costau cyfieithu ar y pryd o fewn costau cyfieithu. Y llynedd, roedd cost cyfieithu yn cynnwys cyfieithu dogfennau yn unig ond, gyda'r defnydd o Zoom, mae bellach yn bosibl darparu cyfieithu ar y pryd mewn cyfarfodydd ar-lein.

Bydd yr Aelodau'n ymwybodol bod trefniadau ysgrifenyddol CCYSAGauC wedi parhau'n ddigyfnewid. Mae swydd yr Ysgrifennydd Cydlynu wedi parhau gyda'r rôl o oruchwylio'r swyddogaeth ysgrifenyddol ond heb yr ystod lawn o weithgareddau ysgrifenyddol. Mae'r swydd hon yn denu honorariwm o £1,500.00 a thelir hwn fel rhandaliadau tymhorol fel arfer. Cefnogir yr Ysgrifennydd Cydlynu gan Ysgrifennydd Cynorthwyol ac mae'r swydd hon hefyd yn denu honorariwm o £1,500.00. Mae'r costau ysgrifenyddol wedi'u lleihau trwy ddefnyddio ffyrdd electronig o gyfathrebu ac ni wnaed unrhyw hawliadau am dreuliau ysgrifenyddol yn ystod y flwyddyn. Mae swydd yr Ysgrifennydd Cofnodion hefyd yn denu honorariwm o £1,500.00 ond nid yw'r swydd wedi'i llenwi ers ymadawiad deiliad blaenorol y swydd. Gydag ymadawiad yr Ysgrifennydd Cofnodion prynwyd gwasanaethau unigolyn a oedd yn fodlon cofnodi'r cyfarfodydd, o bell, o gofnodion y cyfarfodydd. Cyfanswm costau'r gwasanaeth hwn am y flwyddyn ariannol ddiwethaf oedd £1299.45 ac maent yn disgyn yn hawdd o fewn yr honorariwm a fyddai wedi'i dalu i Ysgrifennydd Cofnodion. Mae'r taliad yn ymwneud â swm gwirioneddol y gwaith dan sylw, yn hytrach nag honorariwm. Mae CCYSAGauC yn ffodus i allu sicrhau gwasanaethau

unigolyn sy'n gallu darparu cofnodion o ansawdd uchel o'r cyfarfodydd a, hyd yn hyn, mae'r trefniant hwn wedi gweithio'n dda.

Cyfanswm Treuliau'r Trysorydd oedd £43.90, sy'n debyg iawn i £44.24, sef lefel y gwariant yn 2022/2023. Mae'r treuliau hyn yn ymwneud yn bennaf â chostau postio a deunydd ysgrifennu.

Yn ystod y flwyddyn, talwyd cyfanswm o £4,321.30 i swyddogion ac unigolion a oedd yn cynnal adolygiad anffurfiol o'r meysydd llafur cytûn, ar ran Cymdeithas CYSAGau Cymru. Comisiynwyd y gwaith hwn gan Lywodraeth Cymru a'i gyflawni gan CCYSAGauC ar eu rhan. Swyddogion Llywodraeth Cymru a gysylltodd â CCYSAGC gyda chais i'r gwaith hwn gael ei wneud sy'n arwydd o'u parch mawr at gymhwysedd a phroffesiynoldeb CCYSAGauC. Bydd yr aelodau'n cofio bod CCYSAGauC wedi derbyn taliad o £4,250.00 gan Lywodraeth Cymru ar 31 Mawrth 2023 am y gwaith hwn a dyma un o'r rhesymau dros y tanwariant sylweddol yng nghyfrifon y llynedd. Er bod y taliadau hyn wedi cyfrannu at y gorwariant eleni, derbyniwyd y cyllid i ad-dalu CYSAG Cymru yn ystod y flwyddyn ariannol ddiwethaf.

Yn ystod y flwyddyn, gwariwyd £1,856.40 ar Fynychu Cynadleddau. Mynychodd dau o swyddogion Cymdeithas CYSAGau Cymru Gynhadledd NASACRE yn Llundain, er mwyn cynnal cysylltiadau â sefydliadau tebyg yn Lloegr. Rhoddir adborth bob amser pan fydd swyddogion yn cynrychioli CCYSAGauC mewn cynadleddau. Yn ogystal, hysbysebwyd lle wedi'i ariannu'n llawn trwy'r CYSau yng Nghynhadledd EFTRE (Fforwm Ewropeaidd Athrawon Addysg Grefyddol) yn Rhufain. Cytunodd CCYSAGauC i ariannu costau llety a theithio'r athro a wnaeth gais llwyddiannus am le ac mae'r costau hyn wedi'u cynnwys yn y ffigur uchod.

Yn ystod y flwyddyn, gwariwyd £1,000.00 ar Fodiwlau Adnoddau Dysgu Proffesiynol ar gyfer CGM (Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg), a gomisiynwyd i Gymdeithas CYSAGau Cymru gan Lywodraeth Cymru a derbyniwyd £1,250.00 gan Lywodraeth Cymru i ariannu'r gwaith hwn. Derbyniwyd y swm hwn ar ôl diwedd blwyddyn ariannol 2023/2024 ac felly bydd yn cael ei gynnwys fel incwm yng nghyfrifon 2024/2025.

Talwyd y swm o £860.00 am gymorth gwefan. Mae hyn yn cynnwys y tair blynedd o 1/1/24 i 31/12/26. Bydd yr Aelodau'n ymwybodol bod gan CCYSAGC wefan newydd ardderchog bellach sy'n codi proffil CCYSAGauC ac sy'n ffynhonnell werthfawr o wybodaeth am Grefydd, Gwerthoedd a Moeseg, yn ogystal ag Addoli ar y Cyd ar gyfer CYSAGau/SACau, athrawon a gweithwyr proffesiynol eraill.

Bydd yr Aelodau'n ymwybodol o adroddiad y Trysorydd y llynedd bod Taliadau Banc bellach yn cael eu codi ar Gyfrif Elusennol CCYSAGC. Mae ffi fisol o £5.00 ar y cyfrif hwn a chodir £0.40 y siec am sieciau a delir i mewn ac allan o'r cyfrif dros y cownter. Cyfanswm y taliadau ar gyfer 2023/2024 oedd £74.00 o gymharu â £70.00 yn 2022/2023.

Yn ystod y flwyddyn, gwariwyd cyfanswm o £189.00 ar Danysgrifiadau Aelodaeth sy'n ymwneud â'r canlynol:-

- Cyngor AG (Medi 2023 – Awst 2024) - £99.00
- EFTRE(2023) - £90.00.

Roedd hyn £100.00 yn llai nag yn 2022/2023 pan dalwyd 3 tanysgrifiad.

Gwahoddir aelodau i dderbyn a mabwysiadu'r datganiad cyfrifon atodedig.

TANYSGRIFIADAU BLYNYDDOL 2024/2025

Wrth ystyried tanysgrifiad blynyddol priodol fesul CYSAG/CYS ar gyfer aelodaeth o CCYSAGauC yn ystod blwyddyn ariannol 2024/2025, bydd yr aelodau'n cofio y gwnaed penderfyniad yng Nghyfarfod Cyffredinol Blynyddol CCYSAGauC 2001 y byddai'r tanysgrifiad i CCYSAGauC yn y dyfodol yn cynyddu yn flynyddol, yn unol â chwyddiant. Dilynwyd yr arfer hwn yn flynyddol hyd at Gyfarfod Cyffredinol Blynyddol y llynedd pryd y penderfynwyd peidio â chynyddu'r tanysgrifiad ond ei gadw ar £495.00 yr un lefel ag ar gyfer 2022/2023. Gwnaethpwyd y penderfyniad hwn oherwydd yr amgylchiadau ariannol anodd a brofwyd gan Awdurdodau Lleol.

Er bod cyllid CCYSAGauC mewn cyflwr iach ar hyn o bryd, mae'n bwysig bod cydbwysedd sylweddol yn cael ei gynnal er mwyn i CCYSAGauC allu, yn hyderus, drefnu digwyddiadau cenedlaethol pellach a chynnal mwy o brosiectau. Fodd bynnag, yng nghyfarfod diweddar Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC, yng ngoleuni'r amgylchiadau ariannol anodd parhaus a brofir gan Awdurdodau Lleol, penderfynwyd na ddylid codi'r tanysgrifiad i CCYSAGauC ar gyfer 2024-2025. Felly,

ARGYMHELLIR bod y tanysgrifiad blynyddol fesul CYSAG/CYS ar gyfer aelodaeth o CCYSAGauC, yn ystod blwyddyn ariannol 2024/2025, yn parhau ar £495.00, sef yr un lefel â thanysgrifiadau 2023/2024 a 2022/2023.

TALU TREULIAU

Bydd yr Aelodau'n cofio bod y trefniadau canlynol ar gyfer talu treuliau naill ai wedi'u cytuno yng Nghyfarfod Cyffredinol Blynyddol 2020 CCYSAGC neu wedi'u cytuno wedyn: -

- taliadau o 45 ceiniog y filltir i swyddogion sy'n ymgymryd â busnes ar ran CCYSAGauC lle nad ydynt yn gallu hawlio gan eu CYSAGau/CYSau lleol ac ad-daliad ar yr un lefel ar gyfer siaradwyr sy'n cyfrannu at gyfarfodydd CCYSAGauC;

- ad-dalu costau parcio gwirioneddol i swyddogion, lle'r oeddent yn gysylltiedig â chynnal busnes CCYSAGauC;
- lle defnyddir trafniadaeth gyhoeddus yn hytrach na char preifat, ad-dalu prisiau tocynnau trê/bws gwirioneddol hyd at lefel y pris safonol ar y ddealltwriaeth y manteisir ar drefniadau arbed lle bynnag y bo modd;
- ad-dalu costau cynhaliaeth rhesymol mewn perthynas â swyddogion CCYSAGauC a siaradwyr yng nghyfarfodydd CCYSAGauC;
- ad-dalu costau gwirioneddol llety dros nos ar y ddealltwriaeth fod y rhain yn gostau rhesymol;
- mewn perthynas ag athrawon yn cael eu rhyddhau o'r ysgol i wneud cyflwyniadau yng nghyfarfodydd CCYSAGC, bydd CCYSAGauC yn ariannu hyd at un diwrnod llawn o gyflenwi. Os bydd hyn yn profi'n annigonol, rhaid cysylltu'n gynnar â'r Trysorydd, a fydd yn cael y disgresiwn i gytuno ar lefel uwch o gyflenwi mewn ymgynghoriad â'r Cadeirydd neu'r Is-Gadeirydd;
- nid yw aelodau CYSAGau/ACAau ac eraill sy'n mynychu prif gyfarfodydd CCYSAGauC yn gymwys i hawlio treuliau oddi wrth CCYSAGauC ond dylent hawlio oddi wrth eu CYSAG/SAC eu hunain neu'r corff y maent yn ei gynrychioli;
- bydd yr Ysgrifennydd Cydlyn yn derbyn honorariwm blynyddol o £1,500.00. Os cymerir y swydd gan athro neu athrawes mewn swydd, yna telir cyflenwi yn ychwanegol at yr honorariwm a threuliau presennol (teithio, llety a chynhaliaeth angenrheidiol). Telir yswiriant cyflenwi i'r ysgol a thelir honorariwm i'r swyddog unigol;
- bydd yr Ysgrifennydd Cynorthwyol yn derbyn honorariwm blynyddol o £1,500.00. Os cymerir y swydd gan athro neu athrawes mewn swydd, yna telir cyflenwi yn ychwanegol at yr honorariwm a threuliau presennol (teithio, llety a chynhaliaeth angenrheidiol). Telir yswiriant cyflenwi i'r ysgol a thelir honorariwm i'r swyddog unigol;
- os caiff ei benodi, bydd Ysgrifennydd Cofnodion yn derbyn honorariwm blynyddol o £1,500.00 ynghyd â threuliau, ynghyd â llety dros nos os bydd angen. Os bydd y trefniant presennol yn parhau, bydd CCYSAGauC yn talu anfonebau a gyflwynir gan yr unigolyn sy'n paratoi cofnodion o gofnodion cyfarfodydd yn unol â lefel y gwaith dan sylw;
- mae aelodau Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC yn gallu hawlio treuliau oddi wrth CCYSAGauC am fynychu cyfarfodydd pwyllgor gweithredol pan na allant hawlio treuliau o rywle arall;
- mae aelodau Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC, sy'n athrawon mewn swydd, yn gymwys i hawlio costau cyflenwi er mwyn eu rhyddhau i fynychu cyfarfodydd. Dylai'r cais gael ei gyflwyno i'r Trysorydd gan yr ysgol sy'n cyflogi a dylai gynrychioli'r costau gwirioneddol;
- er bod rhywfaint o aelodaeth gyffredin, mae PYCAG yn endid ar wahân ac ni all CCYSAGauC ariannu eu cyfarfodydd na'u treuliau;

- lle mae aelodau PYCAG yn gwneud gwaith ar ran CCYSAGauC, bydd CCYSAGauC yn cyfrannu at eu treuliau. Rhaid cyflwyno ceisiadau, ymlaen llaw, i'r Trysorydd a fydd yn cael disgrisiwn i'w hystyried mewn ymgynghoriad â'r Cadeirydd neu'r Is-Gadeirydd ;
- bydd CCYSAGauC yn talu ffioedd i bobl fynychu cyfarfodydd neu wneud gwaith ar ddiwrnodau gwaith proffesiynol os cytunwyd ar hyn ymlaen llaw. Rhaid cyflwyno ceisiadau, ymlaen llaw, i'r Trysorydd, a fydd yn cael disgrisiwn i'w hystyried mewn ymgynghoriad â'r Cadeirydd neu'r Is-Gadeirydd. Disgwylir y bydd tystiolaeth o'r gwaith a wnaed a gallai hwn fod yn bapur neu'n adroddiad yn dilyn y cyfarfod a fynychwyd.

Felly

ARGYMHELLIR cymeradwyo'r trefniadau uchod ar gyfer 2024/2025.

Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol

ADRODDIAD BLYNYDDOL YNYS MÔN Medi 2023 – Awst 2024

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
Marc Berw Hughes

CYNNWYS

ADRAN 1: CYFLWYNIAD

- 1.1 Cyflwyniad gan Gadeirydd y CYSAG: Cynghorydd Non Dafydd

ADRAN 2: CYNGOR I AWDURDOD ADDYSG MÔN

- 2 2.1 Swyddogaeth CYSAG Mewn Perthynas ag Addysg Grefyddol
- 3 2.2 Y Maes Llafur Cytûn
- 4 2.3 Pa mor dda yw safonau?
- 5 2.4 Ymateb yr Awdurdod Addysg Leol
- 6 2.5 Addysg Grefyddol a Llywodraeth Cymru
- 7 2.6 Addysg Grefyddol ac ESTYN
- 8 2.7 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addoli ar y Cyd

ADRAN 3: ATODIADAU

- 3.1 Aelodaeth CYSAG Môn 2021-22
- 3.2 Cyfarfodydd CYSAG a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod adrodd
- 3.3 Templed CYSAG Môn ar gyfer hunan-arfarniad ysgolion o safonau AG a CGM
- 3.4 Taflen gofnodi ar gyfer aelodau CYSAG sy'n mynychu sesiwn addoli ar y cyd mewn ysgol

ADRAN 1: Cyflwyniad

Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addysg Grefyddol

Ceir amlinelliad clir o swyddogaeth CYSAG yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig.

Mae CYSAG yn cynghori'r Awdurdod Addysg ar faterion yn ymwneud â darparu Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd, ac mae'n gyfrifol am sefydlu cynulliad achlysurol, Cynhadledd Maes Llafur Cytûn, i gynhyrchu neu ystyried diwygiadau i'r Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol.

1.1 Crynodeb y Cadeirydd CYSAG

ADRAN 2: CYNGOR I AWDURDOD ADDYSG YNYS MÔN

2.1 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addysg Grefyddol

Ceir amlinelliad clir o swyddogaeth CYSAG yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig.

Mae CYSAG yn cynghori'r Awdurdod Addysg ar faterion yn ymwneud â darparu Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd, ac mae'n gyfrifol am sefydlu cynulliad achlysurol, Cynhadledd Maes Llafur Cytûn, i gynhyrchu neu ystyried diwygiadau i'r Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol.

2.2 Y Maes Llafur Cytûn

Mae CYSAGau Gwynedd a Môn wedi mabwysiadu'r 'Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Addysg Grefyddol i ddsydwyr 3 i 19 oed' fel Maes Llafur Cytûn Gwynedd a Môn (2008).

Prif swyddogaeth CYSAG yw, *'cynghori'r awdurdod ar y cyfryw faterion sy'n gysylltiedig ag addoli crefyddol mewn ysgolion sirol ac â'r addysg grefyddol sydd i'w rhoi yn unol â maes llafur cytûn ag y bydd yr awdurdod yn eu cyfeirio at y cyngor neu ag y gwêl y cyngor yn dda'*. (Deddf Diwygio Addysg 1988 a.11(1) (a).

Cynhaliodd Cyngor Sir Ynys Môn eu Cynhadledd Maes Llafur Cytûn ar y 15fed o Chwefror i adolygu'r maes llafur ac i argymhell maes llafur priodol i'r Awdurdod Lleol ei fabwysiadu.

Mabwysiadwyd y Maes Llafur Cytûn ar Grefydd, Gwerthoedd a Moeseg i adlewyrchu canllawiau a ysgrifennwyd gan ymarferwyr ac arbenigwyr Addysg Grefyddol. Pwrpas y maes llafur yw darparu cefnogaeth ychwanegol ar sut y gellir addysgu Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg ym maes Dyniaethau. Mae Maes Llafur Cytûn Ynys Môn ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn seiliedig ar ganllaw Llywodraeth Cymru ar Grefydd, Gwerthoedd a Moeseg. Mae'r canllaw hwn yn pwysleisio bod Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn rhan annatod o'r Maes Dysgu a Phrofiad Dyniaethau. Mae hefyd yn amlinellu cyfraniad unigryw a phenodol y pwnc i'r Cwricwlwm i Gymru. Gellir cael mynediad at y canllaw isod:

- <https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/y-dyniaethau/cynllunio-eich-cwricwlwm/#canllawiau-ar-grefydd,-gwerthoedd-a-moeseg>
- <https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities/designing-your-curriculum/#religion,-values-and-ethics-guidance>

Yn ystod y flwyddyn academaidd 2023-24, yn unol â'r newidiadau i Gwricwlwm i Gymru 2022, cafodd Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg ei addysgu i bob plentyn ysgol gynradd a phob dysgwr ym mlwyddyn 7 ac 8. Yn y flwyddyn academaidd 2023-24, parhaodd ysgolion uwchradd i addysgu'r cwricwlwm a oedd yn cael ei addysgu cyn 2022 (a elwir yn Cwricwlwm i Gymru 2008), gan gynnwys y Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol, i ddisgyblion o flynyddoedd 9 i 11.

Mae'r Maes Llafur Cytûn, mewn cydymffurfriad â gofynion y Cwricwlwm i Gymru 2022 newydd, yn ymwneud â'r pwnc dan y teitl 'Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg'. Mae'r Maes Llafur Cytûn blaenorol, sy'n dal i fod yn gymwys ar gyfer ysgolion uwchradd am y rhesymau y disgrifir uchod, yn ymwneud â'r pwnc dan y teitl 'Addysg Grefyddol'. Mae hwn yn wahaniaeth pwysig.

Mabwysiadodd Ynys Môn y 'Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol ar gyfer Cyflwyno Addysg Grefyddol i Ddysgwyr 3-19 oed yng Nghymru' fel y Maes Llafur Cytûn Lleol ar gyfer 'Addysg Grefyddol' yn 2008. I lawrlwytho copi o'r Maes Llafur Cytûn ar gyfer Addysg Grefyddol, ewch i:

[National exemplar framework for religious education for 3 to 19-year-olds - Hwb \(gov.wales\)](#)

- [Fframwaith enghreifftiol cenedlaethol ar gyfer cyflwyno addysg grefyddol i ddysgwyr 3 i 19 oed yng Nghymru - Hwb \(gov.wales\)](#)

2.3 Pa mor dda yw safonau?

Mae CYSAG Môn yn monitro safonau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd trwy:

- dderbyn crynodeb o hunan arfarniadau ysgolion mewn ymateb i gwestiynau allweddol Fframwaith Arolygu ESTYN;
- gwirio adroddiadau arolygiadau ESTYN i adnabod arferion da a chefnogi ymhellach unrhyw gyfeiriad at 'addysg grefyddol' neu 'addoli ar y cyd' sydd angen eu cryfhau;
- gwahodd athrawon a phenaethiaid i rannu eu harferion da gyda'r aelodau yn y cyfarfodydd tymhorol;
- ymweld ag ysgolion, trwy wahoddiad ar hyn o bryd, er mwyn mynychu sesiwn addoli ar y cyd;
- annog cydweithio rhwng ysgolion i adnabod a chefnogi arferion da.

Yn ystod y flwyddyn academaidd, cyflwynwyd arfer dda 2 ysgol gynradd i aelodau'r CYSAG, sef Ysgol Santes Dwynwen ac Ysgol Bodffordd. Eglurodd Ysgol Santes Dwynwen sut y gellir cefnogi sgiliau trawsgwricwlaidd drwy gynllunio gweithgareddau priodol mewn Addoli ar y Cyd a Chrefydd, Gwerthoedd a Moeseg. Ymgwymerodd aelod o'r CYSAG â thaith ddysgu yn Ysgol Bodffordd, yn arsylwi gweithred 'Addoli ar y Cyd'.

2.3.1 Adroddiadau hunan-arfarnu ysgolion

Ni adolygwyd unrhyw hunan arfarniadau ysgolion eleni ym maes Addysg Grefyddol oherwydd cydnabyddiaeth o gymaint o newidiadau ar y gweill a bod ysgolion angen amser i baratoi ar gyfer y newidiadau hynny. Ail-ddechreuodd Estyn arolygiadau ysgol yn nhymer yr haf 2022.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Môn

Sicrhau bod yr adnoddau a'r arfer dda a gyflwynir i aelodau CYSAG yn cael eu dosbarthu i ysgolion ar draws Ynys Môn.

Bydd yr ALL yn ystyried sut y bydd yn monitro Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg o fewn y Dyniaethau.

2.3.2 Adroddiadau arholiadau ysgolion

Oherwydd arweiniad parhaus gan Lywodraeth Cymru ar y ffordd y cyflwynir data ac i osgoi cymharu ysgolion yn fypwyl, ni chyflwynwyd data arholiadau cymharol i aelodau ar gyfer arholiadau a wobrwyyd yn 2023/24 felly nid oedd modd iddynt ei drafod.

Mae'r tabl isod yn rhoi trosolwg o dueddiadau mewn niferoedd disgyblion sy'n dilyn Addysg Grefyddol TGAU.

Ysgol	Nifer y Disgyblion TGAU Haf 2019	Nifer y Disgyblion TGAU Haf 2020	Nifer y Disgyblion TGAU Haf 2021	Nifer y Disgyblion TGAU Haf 2022	Nifer y Disgyblion TGAU Haf 2023	Nifer y Disgyblion TGAU Haf 2024
YSTJ	25	14	17	21	31	40
YUC	0	1	16	0	0	0
YGLI	14	20	4	9	3	30
YDH	33	31	51	24	52	33
YUB	22	17	15	10	6	14
Cyfanswm	94	83	103	64	92	117

Mae'r tabl isod yn rhoi trosolwg o'r tueddiadau mewn niferoedd disgyblion sy'n dilyn Addysg Grefyddol Lefel A.

Ysgol	Nifer y Disgyblion Lefel A 2019	Nifer y Disgyblion Lefel A 2020	Nifer y Disgyblion Lefel A 2021	Nifer y Disgyblion Lefel A 2022	Nifer y Disgyblion Lefel A 2023	Nifer y Disgyblion Lefel A 2024
YSTJ	13	8	8	7	2	8
YUC	0	0	1	0		0
YGLI	6	0	3	2	2	0
YDH	8	10	2	12	11	5
YUB	2	7	6	3	4	3
Cyfanswm	29	25	20	24	19	16

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Môn

Cefnogi ysgolion Môn i ddylunio cwricwlwm cyffrous a pherthnasol o fewn Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg a fydd yn ei dro yn annog mwy o ddisgyblion i astudio'r pwnc ymhellach fel pwnc academaidd.

Mewn cydweithrediad â GwE, paratoi cydlynwyr Dyniaethau a fydd â'r wybodaeth ddiweddaraf ar gyfer gofynion y Cwricwlwm i Gymru newydd ym maes Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg.

Sicrhau bod gan ysgolion fynediad at ganllawiau ac arfer dda a fyddai'n gwella deilliannau addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg.

2.3.3 Adroddiadau Arolygu ESTYN

Gwerthuswyd a chyflwynwyd adroddiadau saith ysgol yr arolygwyd gan ESTYN rhwng Ebrill '23 a

May '24 i aelodau CYSAG.

- Ysgol Gynradd Pencarnisiog
- Ysgol Gynradd Llandegfan
- Ysgol Gynradd Rhosneigr
- Ysgol Gymuned Y Ffridd
- Ysgol Gymuned Bodffordd
- Ysgol Gymuned Llanerch-y-medd
- Ysgol Gymraeg Morswyn

Nid oes unrhyw farn ar bynciau yn y fframwaith arolygu Estyn presennol. Yn hytrach, mae aelodau'n derbyn gwybodaeth o'r adroddiadau sy'n ymwneud â sylwadau Estyn am ddarpariaeth ysgolion o SMSC.

Nid oes disgwyl i arolygwyr adrodd a yw ysgol yn cyflawni'r ddyletswydd statudol i ddarparu gweithred ddyddiol o addoli ar y cyd, byddai disgwyl sylw yn yr adroddiad pe bai ysgol yn cael ei chanfod yn groes i'w dyletswydd statudol.

Fel rhan o'r broses o fonitro, dadansoddir adroddiadau arolygu Estyn am sylwadau ar addoli ar y cyd a datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol (SMSC). Mae'r rhain yn cael eu llunio a'u nodi gan CYSAG.

Sylwadau Cadarnhaol mewn Meysydd Arolygu:	Nifer o ysgolion
Lles ac agweddau at ddysgu	4
Addysgu a phrofiadau dysgu	2
Gofal, cymorth ac arweiniad	6

2.4 Ymateb yr Awdurdod Lleol

- Mae Deddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 yn ei gwneud yn glir bod yn rhaid i unrhyw faes llafur cytûn ar gyfer CGM adlewyrchu credoau crefyddol a chredoau anghrefyddol sy'n argyhoeddiadau athronyddol. Roedd cynnwys 'Argyhoeddiadau Athronyddol Anghrefyddol' eisoes wedi'i gynnwys ym Maes Llafur Cytûn Môn. Diwygiwyd cyfansoddiad CYSAG Ynys Môn i gynnwys aelodaeth o Ddyneiddwyr Prydain fel rhan o Bwyllgor A.
- Mae Phil Lord wedi'i gomisiynu gan yr ALI fel ymgynghorydd proffesiynol i gefnogi gwaith CYSAG Môn.
- Trafododd aelodau o'r CYSAG greu adnoddau i gefnogi ysgolion wrth iddynt archwilio i leoliadau crefyddol ac ysbrydol ym Môn. Bydd hyn yn helpu ysgolion wrth iddynt archwilio eu Cynefin eu hunain. O ganlyniad, derbyniodd aelodau gyflwyniad ynghylch y prosiect pererindod Pererin a drefnir gan yr Eglwys yng Nghymru.
- Derbyniodd aelodau gyflwyniad ar waith Canolfan Genedlaethol Addysg Grefyddol Cymru. Mae'r ganolfan hon yn cynnig cyrsiau adolygu ar gyfer y TGAU a Lefel A Astudiaethau Crefyddol presennol. Mae'r ganolfan hefyd yn cynnig ysgolion haf i uwchsgilio athrawon ar ystod o olygon y byd.
- Derbyniodd aelodau gyflwyniad gan Christopher Owens, Swyddog Pwnc Astudiaethau Crefyddol, CBAC. Trafodwyd negeseuon allweddol gyda'r swyddog addysg ALI a chynrychiolydd athro AG uwchradd.
- Bydd adnoddau oedd ar gael yn ystod y CCYSAGauC Cwricwlwm i Gymru yn cael eu cyhoeddi ar draws ysgolion Môn.

2.5 Addysg Grefyddol a Llywodraeth Cymru

- Hysbyswyd aelodau CYSAG o adnoddau Dysgu Proffesiynol yn cefnogi'r rôl allan o'r cwricwlwm newydd, a grëwyd gan gydweithrediad Llywodraeth Cymru a CCYSAGauC. Cyhoeddwyd yr adnoddau hyn yn haf 2023: [Repository - Hwb \(gov.wales\)](#)

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Ynys Môn

Parhau i sicrhau bod pob athro yn ymwybodol o'u Maes Llafur Cytûn Medi 2022.

Cynnal adolygiad o gyfansoddiad y Pwyllgor CYSAG i ymateb i'r gofynion yn y Maes Llafur Cytûn.

Sicrhau bod athrawon yn ymwybodol o'r 'hyn sy'n bwysig' yn y Maes Dysgu a Phrofiad Dyniaethau a gwneud defnydd llawn o adnoddau HWB.

Parhau i hwyluso athrawon Addysg Grefyddol Ynys Môn ac aelodau CYSAG Môn i gyfrannu'n llawn at unrhyw adolygiad o'r cwricwlwm a threfniadau asesu.

2.6 Swyddogaeth CYSAG mewn perthynas ag Addoli ar y Cyd

Nodir yng Nghylchlythyr 10/94 y Swyddfa Gymreig y dylai'r Awdurdod Addysg weithio gyda'i GYSAG i gadw llygad ar ddarparu addoli ar y cyd dyddiol ac ystyried gydag ef unrhyw gamau y gellid eu cymryd i wella darpariaeth o'r fath.

Rhaid i'r addoliad fod "yn gyffredinol Gristnogol ei gymeriad". Mae'r weithdrefn "bennu" yn caniatáu atal y gofynion hyn mewn perthynas â rhai neu'r cyfan o'r disgyblion mewn ysgol lle nad ydynt yn briodol.

- Mae aelodau CYSAG ac ysgolion Môn wedi derbyn dogfennau addoli ar y cyd yn flaenorol:
- Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2012)
- 'Arweiniad atodol: addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Hydref 2017)
- 'Diweddariad i Arolygwyr' (ESTYN, Ebrill 2018). Amlygwyd y dyfyniad hwn yn y canllaw: *'[E]fallai nad effeithir ar y farn ar gyfer MA4 os na fodlonir y ddyletswydd statudol. Mae hyn yn rhywbeth i'r tîm ei ystyried. Bydd angen i'r tîm bwysu a mesur nifer o ffactorau ym mhob achos penodol, er enghraifft nifer y disgyblion y mae'n effeithio arnynt, a bydd rhaid i'r tîm benderfynu p'un a yw hyn yn arwyddocaol ai peidio, a ph'un a ddylai effeithio ar y farn gyffredinol ar gyfer MA4. Ni waeth p'un a fydd arolygwyr yn penderfynu adrodd ar addoli ar y cyd ai peidio, rhaid iddynt bob amser adrodd ar ddatblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol disgyblion.'*
- Mae CYSAG Môn yn monitro safon addoli ar y cyd mewn ysgolion drwy adolygu adroddiadau hunan-arfarniad ysgolion yn ystod y cyfarfodydd.
- Cyn Covid-19, defnyddiodd y CYSAG *pro-forma* i gofnodi eu harsylwadau yn ystod eu hymweliadau.

Argymhellion CYSAG i Awdurdod Addysg Môn

Parhau ag ymweliadau drwy wahoddiad i sicrhau bod ysgolion yn cydymffurfio â'r gofynion statudol mewn perthynas ag addoli ar y cyd.

3.1 Aelodaeth CYSAG Môn Medi 2023**Pwyllgor A**

Yr Eglwys Fethodistaidd	Parch. Sue Altree
Undeb Bedyddwyr Cymru	Parch. Debra Stammers
Eglwys Bresbyteraidd Cymru	Elaine Green
Yr Eglwys yng Nghymru	Parch. Neil Ridings
Undeb yr Annibynwyr	Edward Morus Jones
Yr Eglwys Babyddol	Collette Owens
Cymdeithas Dyneiddwyr Prydain	Sarah Kingman

Pwyllgor B (Cydgysylltiadau Athrawon)

Ysgol Santes Dwynwen	Manon Morris Williams
Ysgol Cybi	Owain Roberts
Ysgol Uwchradd Bodedern	Heledd Heam
Ysgol Syr Thomas Jones	Mefys Jones-Edwards

Pwyllgor C (Cynghorwyr)

Cynghorydd	Non Dafydd (Cadeirydd)
Cynghorydd	Gwilym O Jones
Cynghorydd	Dylan Rees
Cynghorydd	Arfon Wyn
Cynghorydd	Douglas M Fowlie (Hydref yn unig)

Aelodau Cyfetholedig

Rheinallt Thomas	Eglwysi Ynghyd Cymru
------------------	----------------------

Swyddogion

Mr Owen T Davies	Uwch Swyddog Cynradd, Addysg
Mr Phil Lord	Ymgynghorydd AGM
Shirley Cooke	Swyddog Pwyllgorau

3.2 Cyfarfodydd CYSAG 2023-2024

Darperir crynodeb o drafodaethau cyfarfodydd CYSAG yn yr Adroddiad Blynnyddol. Yn ystod 2023-24, bu i CYSAG Môn gyfarfod yn rhithiol ac wyneb yn wyneb ar dri achlysur:

16 Tachwedd 2023

<https://democratiaeth.ynysmon.gov.uk/ieListDocuments.aspx?Cid=144&Mid=4246&Ver=4&LLL=1>

<https://democracy.anglesey.gov.uk/ieListDocuments.aspx?Cid=144&Mid=4246&Ver=4&LLL=0>

21 Chwefror 2024

<https://democratiaeth.ynysmon.gov.uk/ieListDocuments.aspx?Cid=144&Mid=4221&Ver=4&LLL=1>

<https://democracy.anglesey.gov.uk/ieListDocuments.aspx?Cid=144&Mid=4221&Ver=4&LLL=0>

17 Gorffennaf 2024

<https://democratiaeth.ynysmon.gov.uk/ieListDocuments.aspx?Cid=144&Mid=4352&Ver=4&LLL=1>

<https://democracy.anglesey.gov.uk/ieListDocuments.aspx?Cid=144&Mid=4352&Ver=4&LLL=0>

Hysbyswyd yr aelodau o farwolaeth trist ac anamserol Bethan Jones, Swyddog Cefnogi Gwelliant GwE a chefnogaeth broffesiynol hirsefydlog i GYSAGau Gwynedd a Môn.

3.3 Templed CYSAG ar gyfer hunan-arfarniad ysgolion o AG a CGM

I ba raddau mae darpariaeth yr ysgol yn hyrwyddo datblygiad personol? (Maes arolygu 4.2)

Bydd arfarnu safonau a darpariaeth Addysg Grefyddol yn helpu ysgolion i arfarnu maes arolygu 4.2, 'Datblygiad personol (gan gynnwys datblygiad ysbrydol, moesol a diwylliannol).

Mae canllaw Estyn (Mesi 2017) ar gyfer datblygiad cymdeithasol a moesol yn nodi:

“Dylai arolygwyr ystyried i ba raddau y mae'r ysgol yn darparu cyfleoedd effeithiol i ddisgyblion ddatblygu gwerthoedd cadarn a sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol. Dylent ystyried pa mor dda y mae'r ysgol yn datblygu gallu disgyblion i fyfyrion ar ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i gwestiynau sylfaenol a myfyrion ar eu credoau neu'u gwerthoedd eu hunain. Dylent ystyried pa mor dda y mae'r ysgol yn hyrwyddo egwyddorion sy'n helpu disgyblion i wahaniaethu rhwng yr hyn sy'n gywir ac yn anghywir. Dylent ystyried i ba raddau y mae'r ysgol yn meithrin gwerthoedd, fel gonestrwydd, tegwch, cyfiawnder a chynaliadwyedd, ac yn helpu disgyblion i ddeall anghenion a hawliau pobl eraill, yn lleol ac fel aelodau o fydd eang ac amrywiol.”

O fewn cylch neu galendr hunan-arfarnu'r ysgol, bydd angen i arweinwyr ysgol ystyried pa dystiolaeth sydd ar gael iddynt er mwyn dod i farn ar faes arolygu 4.2. Gall Addysg Grefyddol ac addoli ar y cyd wneud cyfraniadau pwysig i ddatblygiad personol disgyblion.

Mae'r cwestiynau enghreifftiol canlynol yn seiliedig ar Fframwaith Arolygu Cyffredin ESTYN (Medi 2017), a'r cwestiynau a ddefnyddir gan ESTYN yn ystod yr adolygiad thematig o Addysg Grefyddol yn ystod tymor yr hydref 2017. Bydd defnyddio'r cwestiynau anogol hyn gyda staff, llywodraethwyr, disgyblion a'u hymgyngorydd cefnogi gwelliant yn galluogi ysgolion i adnabod cryfderau a gwendidau i'w helpu i gynllunio gwelliannau. Nid oes angen ateb pob cwestiwn.

Maes Arolygu 1: Safonau

Cofiwch gynnwys geirfa feintiol ac arfarnol ac enghreifftiau o waith 'go iawn'!

- Beth yw eich barn am safonau Addysg Grefyddol yn eich ysgol? (*Disgyblion CS, CA2, CA3, CA4, CA5*)
- Pa mor dda mae disgyblion yn ymdrin â'r cwestiynau sylfaenol, yn archwilio i gredoau, dysgeidiaethau ac arfer(ion) crefyddol ac yn mynegi ymatebion personol i gredoau, dysgeidiaethau, arferion, a chwestiynau sylfaenol?
- I ba raddau mae grwpiau o ddisgyblion yn gwneud cynnydd mewn Addysg Grefyddol? Beth welwch chi yn eu gwaith sy'n dangos eu cynnydd?
- I ba raddau mae disgyblion yn defnyddio'u medrau siarad a gwranddo, darllen ac ysgrifennu, rhifedd a TGCh yn briodol mewn Addysg Grefyddol?
- Rhowch enghraifft o sut mae'r disgyblion wedi datblygu eu medrau meddwl, eu creadigrwydd a'u medrau corfforol mewn gweithgareddau Addysg Grefyddol yn yr ystafell ddosbarth a thu allan?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Maes Arolygu 2: Lles ac agweddau at ddysgu

Cofiwch gynnwys geirfa feintiol ac arfarnol ac enghreifftiau o waith 'go iawn'!

- A yw'r disgyblion yn dangos diddordeb mewn Addysg Grefyddol?
- Beth ydych chi'n teimlo y mae disgyblion yn ei ennill o wersi Addysg Grefyddol?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Maes Arolygu 3: Addysgu a phrofiadau dysgu

Cofiwch gynnwys geirfa feintiol ac arfarnol ac enghreifftiau o waith 'go iawn'! Yr amser a glustnodir ar gyfer Addysg Grefyddol? Y % o ddisgyblion sy'n dewis Astudiaethau Crefyddol fel opsiwn? Y % o ddisgyblion sy'n derbyn achrediad am eu HAddysg Grefyddol statudol?

- Sut ydych chi'n gwybod bod eich ysgol yn bodloni'r gofynion statudol ar gyfer Addysg Grefyddol?
- Sut mae Addysg Grefyddol yn cael ei haddysgu yn eich ysgol?
- A yw'r Addysg Grefyddol yn llwyddo i ennyn diddordeb y disgyblion? A ydynt yn cael eu hysgogi a'u herio yn eu gwersi Addysg Grefyddol?
- Pa mor dda y mae'r gwersi/gweithgareddau yn datblygu gwybodaeth a dealltwriaeth y disgyblion o gredoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol yn ogystal â'u medrau pwnc a'u medrau trawsgwricwlaidd?
- Beth yw ansawdd y cynllunio ar gyfer Addysg Grefyddol? (Adeiladu ar wybodaeth, dealltwriaeth a medrau blaenorol? Amcanion clir? Dulliau addysgu? Adnoddau?)

- Pa mor dda y mae'r adborth mewn Addysg Grefyddol yn helpu disgyblion i wybod pa mor dda y maent yn ei wneud a beth mae angen iddynt ei wneud i wella?
- Ym mha ffyrdd ydych chi'n asesu ac yn olrhain cynnydd disgyblion mewn Addysg Grefyddol?
- Sut mae'r cynllunio ar gyfer Addysg Grefyddol yn helpu'r disgyblion i fod yn unigolion uchelgeisiol, hyderus, dyheadol a gwybodus? A ydych wedi dechrau ymateb i argymhellion 'Dyfodol Llwyddiannus'?
- I ba raddau y mae'r ysgol yn rhoi ystod eang a phriodol o brofiadau, tu fewn a thu allan i'r dosbarth, er mwyn datblygu diddordeb a medrau'r disgyblion mewn Addysg Grefyddol?
- A yw'r ysgol yn trefnu unrhyw deithiau neu ymweliadau sy'n gysylltiedig ag Addysg Grefyddol? Pa grwpiau blwyddyn, pa mor aml, a sut mae'r teithiau hyn yn cyfoethogi'r cwricwlwm?
- A yw'r Addysg Grefyddol yn adlewyrchu natur cyd-destun yr ysgol? A yw'n adlewyrchu amrywiaeth ddiwylliannol, ieithyddol ac ethnig Cymru ac ardal leol yr ysgol?
- I ba raddau mae'r gweithgareddau Addysg Grefyddol yn rhoi cyfleoedd cynyddol bwrpasol i ddisgyblion ymarfer a datblygu eu medrau llythrennedd, rhifedd a TGCh i'r safon briodol?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

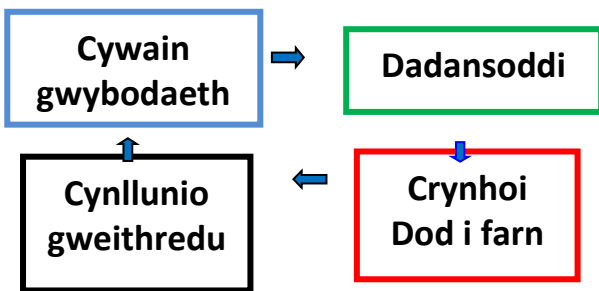
Maes Arolygu 4: Gofal, cymorth ac arweiniad

- I ba raddau mae gwersi/gweithgareddau Addysg Grefyddol yn helpu disgyblion i fod yn ddinasyddion gweithredol?
- Sut mae'r disgyblion yn dylanwadu ar yr hyn y maent yn ei ddysgu mewn Addysg Grefyddol?
- A yw'r ysgol yn cymryd rhan mewn unrhyw weithgareddau cymunedol neu a oes ganddi gysylltiadau ag unrhyw arweinwyr neu sefydliadau ffydd?
- Beth yw cyfraniad Addysg Grefyddol i ddealltwriaeth disgyblion o'u diwylliant, y gymuned leol a'r byd ehangach?
- Rhowch enghreifftiau o sut mae Addysg Grefyddol wedi helpu disgyblion i ddeall materion yn ymwneud â chydarddoldeb ac amrywiaeth, ystrydebau neu eithafiaeth grefyddol, hawliau dynol?
- I ba raddau mae'r ysgol yn helpu disgyblion i ddatblygu gwerthoedd sicr a sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol?
- Pa mor dda mae'r ysgol yn datblygu gallu disgyblion i fyfrio ar ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i gwestiynau sylfaenol ac i fyfrio ar eu credoau neu eu gwerthoedd eu hunain?
- A yw'r ysgol yn bodloni'r gofynion statudol parthed addoli ar y cyd?
- Beth yw ansawdd yr addoli ar y cyd? Pa mor dda y mae'r ysgol yn ei gynllunio dros gyfnod?
- Sut mae'r ysgol yn cadw disgyblion yn ddiogel rhag peryglon radicaleiddio, e.e. *deunydd eithafol naill ai drwy siaradwyr gwadd neu siaradwyr ar ymweliadau a safleoedd*?
- Sut ydych chi'n sicrhau y caiff pryderon ynghylch sylwadau a wneir gan ddisgyblion yn ystod gwersi Addysg Grefyddol eu hystyried yn briodol?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Maes Arolygu 5: Arweinyddiaeth a rheolaeth

- A oes gan yr arweinydd pwnc Addysg Grefyddol y medrau a'r ddealltwriaeth angenrheidiol i arwain y pwnc yn effeithiol?
- A yw'r staff yn gallu manteisio ar ddatblygiad proffesiynol mewn Addysg Grefyddol?
- Sut ydych yn dyrannu adnoddau i gynorthwyo i addysgu Addysg Grefyddol?
- Sut caiff rhieni eu hysbysu am eu hawl i dynnu disgyblion o wersi Addysg Grefyddol? Sawl disgybl sy'n cael eu tynno o wersi Addysg Grefyddol gan eu rhieni ac a oes gan yr ysgol drefniadau da i ddarparu ar eu cyfer yn ystod gwersi Addysg Grefyddol? A yw'r nifer hon wedi cynnydd/gostwng/aros yr un fath dros y 5 mlynedd diwethaf? O ba grwpiau y daw'r disgyblion hyn? A ydych yn cael sgwrs a rhieni ynghylch eu penderfyniad?
- Ym mha ffyrdd y mae darpariaeth eich ysgol ar gyfer Addysg Grefyddol yn helpu i hyrwyddo cydlynid cymunedol gwell?
- Pa mor aml ydych chi'n monitro Addysg Grefyddol? Sut caiff y wybodaeth hon ei rhannu a staff perthnasol eraill?
- A ydych yn ystyried safbwyntiau disgyblion yn yr adroddiad hunan-arfarnu a'r cynlluniau gweithredu?
- A ydych yn cydweithio gydag athrawon sy'n addysgu Addysg Grefyddol mewn ysgolion eraill? Beth yw effaith hyn?
- Beth yw'r 'enghraifft gorau o Addysg Grefyddol' y gallwch ei rannu gyda'ch CYSAG lleol neu gydag athrawon eraill?
- Pa faterion gwella sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf?

Sut y gall CYSAGau fonitro safonau?

Sut y gall CYSAG gywain gwybodaeth?

- trwy ofyn i ysgolion gyflwyno gwybodaeth a hunan arfarniad;
- trwy gomisiynu 'arbenigwr' i ymweld â sampl o ysgolion a darparu adroddiad tymhorol;
- trwy drefnu bod yr aelodau yn ymweld ag ysgolion;
- trwy ofyn i ddisgyblion, staff a llywodraethwyr mewn sampl o ysgolion gwblhau holiadur ar-lein;
- trwy edrych ar ganlyniadau arholiadau allanol ac asesiadau athro CA3 (ysgolion uwchradd yn unig)

Pa ffynonellau sydd ar gael yn eich hardal chi?

- Dadansoddiad o adroddiadau hunan arfarnu ysgolion;
- Dadansoddiad o bolisiau, cynlluniau gwaith, cynlluniau datblygu ysgolion;
- Data perfformiad ysgolion: asesiadau athrawon CA3, canlyniadau TGAU, Safon UG/A;
- Adroddiadau ymweliadau ysgol gan aelodau CYSAG;
- Dadansoddiad o holiaduron ysgol, arolygon ar-lein (disgyblion, staff, llywodraethwyr) wedi'u cyflwyno gan benaethiaid, cydlynwyr neu CYSAG/Cymdeithas CYSAGau Cymru;
- Cyflwyniadau gan gydlynwyr, athrawon, penaethiaid, disgyblion;
- Llwyddiant mewn cystadlaethau, achreidiadau allanol.

Rhifau - meintiau a chyfrannau

bron bob un	=	gydag ychydig iawn o eithriadau
y rhan fwyaf	=	90% neu fwy
llawer	=	70% neu fwy
mwyafrif	=	dros 60%
tua hanner	=	agos at 50%
lleiafrif	=	o dan 40%
ychydig	=	o dan 20%
ychydig iawn	=	llai na 10%

Pwy sy'n cyfrannu tuag at y monitro?

- athrawon ac aelodau o UDRh ysgolion
- aelodau CYSAG
- swyddogion Awdurdod Lleol/GwE
- athrawon a nodwyd fel athrawon neilltuol
- disgyblion
- llywodraethwyr
- rhieni

Rhagorol

Perfformiad ac arferion cryf iawn, cynaledig

arbennig, da iawn, cryf iawn, eithriadol, yn rhagori ar, arbennig, ardderchog, gwych, safon uchel iawn, ansawdd uchel iawn, ymestynol, creadigol iawn, ymhell uwchlaw'r disgwyliadau, effeithiol iawn, hyfedr, meistrolgar

Digonol ac angen gwelliant

Cryfderau'n gorbwysu gwendidau, ond agweddau pwysig y mae angen eu gwella

boddhaol, priodol, addas, effeithlon, cymwys, perthnasol, digonol, digon, dilys, cadarn, diogel, canolig, cyson, cymedrol, anghyson, cyfyngedig

Da

Nodweddion cryf, er y gall fod angen gwella mân agweddau

llwyddiannus, cryf, cadarn, medrus, buddiol, gwerthfawr, cadarnhaol, trwyadl, defnyddiol, nerthol, grymus, cynhwysfawr, defnydd da, cyson dda, effeithiol, pwrpasol

Anfodddhaol ac angen gwelliant ar frys

Gwendidau pwysig yn gorbwysu cryfderau

annigonol, aneffeithlon, dim, amhriodol, aneffeithiol, anaddas, methu, gwan, gwael, cyfyngedig.

Geiriau/ymadroddion defnyddiol

Mae xxx wedi arwain at....

O ganlyniad i xxx mae safonau xxx wedi codi xx% er xx

Yn dilyn cyflwyno xxx mae xxx wedi gwella, fel y dangosir gan ...

Dengys xxx fod safonau xxx wedi...

Gwelir effaith xxx yn xxx sy'n dangos bod....

Gellir gweld gwelliant mewn xxx yn

Gellir gweld dylanwad xxx yn y gwelliant/cynnydd...

Dengys XXXXX bod x% o'r disgyblion yn gallu/bod gan x% o'r disgyblion ...

Dengys xxx bod x% o'r rhieni/staff/llwywodraethwyr

Beth ddylid ei gynnwys?

- Effaith ymyrraeth ar (safonau, lles, addysgu, agweddau, gwerthoedd)
- Tueddiadau dros gyfnod
- Cymhariaeth ag ysgolion eraill (?)
- Barn - defnyddio termau arfarnol
- Meintioli pa bryd bynnag y bo'n bosibl

Addysg Grefyddol

Maes arolygu 1: Safonau Addysg Grefyddol

Pa mor dda y mae disgyblion yn ymdrin â'r cwestiynau sylfaenol, yn archwilio i gredoau, dysgeidiaethau ac arfer(ion) crefyddol ac yn mynegi ymatebion personol i gredoau, dysgeidiaethau, arferion, a chwestiynau sylfaenol? Beth welwch chi yn eu gwaith sy'n dangos eu cynnydd dros amser?

- Defnyddiwch: gwaith y disgyblion, asesiadau athrawon, teithiau dysgu, arsylwadau gwersi i lunio barn.
- I'ch helpu mae: Maes Llafur Cytûn Lleol (Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol); Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009), Canllawiau CYSAG, adroddiadau arholwyr CBAC.

Nodiadau:

Maes safonau addysg grefyddol ein disgyblion yn: **BARN**

Maes arolygu 2: Lles ac agweddau at ddysgu am Addysg Grefyddol?

Beth ydych chi'n teimlo y mae disgyblion yn ei ennill o wersi addysg grefyddol?

- Defnyddiwch: gwaith disgyblion, dadansoddiad o holiadur addysg grefyddol, cofnodion grŵp ffocws/Cyngor Ysgol
- I'ch helpu mae: Arweiniad atodol: gwranddo ar ddysgwyr (ESTYN, Medi 2017),

Nodiadau:

Maes agweddau disgyblion tuag at addysg grefyddol yn ein hysgol ni yn: **BARN**

Maes arolygu 3: Addysgu a phrofiadau dysgu mewn Addysg Grefyddol

Pa mor dda yw'r cynllunio a'r addysgu mewn addysg grefyddol? Rhowch enghreifftiau o brofiadau addysg grefyddol cyfoethog

- Defnyddiwch: teithiau dysgu, arsylwadau gwersi, gwaith disgyblion, holi disgyblion
- I'ch helpu mae: Maes Llafur Cytûn Lleol (Fframwaith Enghreifftiol Cenedlaethol); Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009), Canllawiau CYSAG, Addysg grefyddol mewn ysgolion uwchradd (ESTYN, Haf 2013), Addysg grefyddol a moesol yng NghA2 a ChA3 (ESTYN, Haf 2018)

Nodiadau:

Maes safonau addysgu addysg grefyddol yn ein hysgol ni yn: **BARN**

Maes arolygu 4: Gofal, cymorth ac arweiniad mewn Addysg Grefyddol

I ba raddau mae gwersi/gweithgareddau addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fyfyrion ar ymatebion crefyddol ac anghrefyddol i gwestiynau sylfaenol ac i fyfyrion ar eu credoau neu eu gwerthoedd eu hunain? Sut mae addysg grefyddol yn helpu disgyblion i fod yn ddinasyddion gweithredol? I ba raddau y mae'r ysgol yn darparu cyfleoedd effeithiol i ddisgyblion ddatblygu gwerthoedd sicr a sefydlu eu credoau ysbrydol a moesegol?

- Defnyddiwch: teithiau dysgu, cyfweiliadau gyda disgyblion, rhaglen addoli ar y cyd yr ysgol, cylchlythyr ysgol, cofnodion yr ysgol o unrhyw droseddau casineb/bwlio.
- I'ch helpu mae: Canllawiau CYSAG, Canllawiau ynglŷn ag addoli ar y cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru), Arweiniad atodol: addoli ar y cyd mewn ysgolion anenwadol (ESTYN, Hydref 2017), Arweiniad atodol: gwranddo ar ddysgwyr (ESTYN, Medi 2017)

Nodiadau:

Ydy'r ysgol yn bodloni'r gofynion statudol ar gyfer addoli ar y cyd?

Ydy

Nac ydy

Maes cyfraniad addysg grefyddol i ddatblygiad personol disgyblion a chydlyniad cymunedol yn: **BARN**

Maes arolygu 5: Arweinyddiaeth a rheolaeth mewn Addysg Grefyddol

A oes gan yr arweinydd pwnc addysg grefyddol y medrau a'r ddealltwriaeth angenrheidiol i arwain y pwnc yn effeithiol? Sut ydych yn gwybod?

- Defnyddiwch: cynlluniau gwaith, adroddiadau monitro a hunan arfarnu, arfarniad o ddata, cyfweiliadau gyda'r cydlynnydd a'r llywodraethwr dynodedig/ymwelydd CYSAG, cofnodion cyfarfodydd staff, cynllun gwella, arfarniad cynnydd, astudiaeth achos yn dilyn cydweithio ysgol-i-ysgol.
- I'ch helpu mae: canllawiau CYSAG

Nodiadau:

Mae arweinyddiaeth a rheolaeth mewn addysg grefyddol yn: **BARN**

Agweddau i gael sylw	Camau gweithredu	Pwy?	Erbyn pryd?
		Nid oes rhaid rhannu'r manylion hyn gyda CYSAG ond mae angen i gofnodion yr ysgol sicrhau bod atebolrwydd yn glir i staff a llywodraethwyr	

Arfarniad crynodol a fydd yn cyfrannu at arfarniad yr ysgol o 'Ddatblygiad Personol (4.2)'

Cryno! Tua 50 o eiriau.

Enw'r pennaeth
Llofnod y pennaeth
Dyddiad:

3.4: Taflen gofnodi ar gyfer aelodau CYSAG Ynys Môn wrth iddynt fynychu sesiwn addoli ar y cyd

Cyngor Sefydlog ar Addysg Grefyddol

Mynychais sesiwn addoli ar y cyd mewn:	ysgol arbennig	☐
	ysgol gynradd	☐
	ysgol uwchradd	☐
Mynychais sesiwn addoli ar y cyd:	torfol/ysgol gyfan	☐
	dosbarth	☐
	cyfnod allweddol	☐
Yn cyfrannu i'r sesiwn addoli ar y cyd oedd:	y pennaeth	☐
	disgyblion	☐
	athro/athrawon	☐
	arweinydd crefyddol lleol	☐
	rhiant/rhieni	☐
	llywodraethwr	☐
Roedd y sesiwn addoli ar y cyd wedi para:	llai na 5 munud	☐
	rhwng 5-10 munud	☐
	rhwng 10-15 munud	☐
	dros 15 munud.	☐

Thema'r sesiwn addoli ar y cyd oedd: _____

Clywais:

Stori Feiblaidd		Cyflwyniad gan oedolyn	
Stori o draddodiad crefyddol arall		Cyflwyniad gan y disgyblion	
Stori foesol/cyfoes/hanesyddol addas		Disgyblion yn myfyrio'n dawel mewn ymateb i ysgogiad	
Disgyblion yn gweddïo (yn unigol neu ar y cyd)			
Emyn /carol Cristnogol			
Cân addas			

Tanlinellwch y tri datganiad gorau sy'n disgrifio'r sesiwn addoli ar y cyd.

Heddiw, roedd y sesiwn addoli ar y cyd yn:

- datblygu gallu dysgwyr i fyfrio ar eu teimladau, eu gwerthoedd a'u hagweddau eu hunain;
- datblygu ymwybyddiaeth dysgwyr o fywyd mewnol a dimensiwn ysbrydol pob unigolyn;
- trafod a hybu ymatebion i gwestiynau sylfaenol ynglŷn ag ystyr bywyd, newid a marwolaeth;
- datblygu credoau a gwerthoedd, yn bersonol ac yn gymunedol fel ei gilydd;
- hybu dealltwriaeth o gredoau a gwerthoedd pobl eraill naill ai yn lleol neu'n fyd-eang;
- cynyddu hunan-barch ac ymdeimlad o bwrpas mewn bywyd;
- meithrin y gallu dynol i wneud dewisiadau moesol er da neu er drwg;
- hybu gwerthoedd, ystyr a phwrpas a rennir;
- darparu cyfleoedd i fyfrio ar y digwyddiadau a'r profiadau 'hapus' a 'thrist' sy'n effeithio ar gymuned yr ysgol a'r gymuned leol, ac i'w rhannu;
- ategu dealltwriaeth ar y cyd o sut y gall dysgwyr unigol ac ysgol gyfrannu'n gadarnhaol at y gymuned ehangach
- datblygu dealltwriaeth o amrywiaeth ac anghydraddoldeb byd-eang.

Unrhyw sylw arall

This page is intentionally left blank

TGAU Astudiaethau Crefyddol

Manyleb Ddrafft

I'w haddysgu o fis Medi 2025

Dyfarniad Cyntaf 2027

Manyleb DDRAFFT yw hon sydd heb ei chymeradwyo gan Cymwysterau Cymru eto. Dylai canolfannau ddisgwyl newidiadau yn y fersiwn terfynol, felly.

Gwnaed i Gymru.
Yn barod i'r byd.

Mae'r fanyleb hon yn bodloni gofynion y dogfennau rheoleiddio canlynol a gyhoeddwyd gan Cymwysterau Cymru:

- [Meini Prawf Cymeradwyo Cymwysterau TGAU Gwneud i Gymru](#) sy'n nodi'r gofynion ar gyfer unrhyw gymhwyster TGAU newydd a gymeradwywyd i'w addysgu gyntaf o fis Medi 2025 a thu hwnt.
- [Amodau Cydnabod Safonol](#) sy'n cynnwys y rheolau y mae'n rhaid i bob corff dyfarnu a'u cymwysterau eu bodloni wrth gynnig cymwysterau i ddysgwyr yng Nghymru.
- Meini Prawf Cymeradwyo ar gyfer [TGAU Astudiaethau Crefyddol](#) sy'n nodi'r gofynion pwnc-benodol ar gyfer cymwysterau TGAU Astudiaethau Crefyddol o fis Medi 2025 a thu hwnt.

DRAFT

CYNNWYS

CRYNODEB O'R ASESU	4
1 CYFLWYNIAD.....	5
1.1 Nodau.....	5
1.2 Cwricwlwm i Gymru.....	5
1.3 Dysgu blaenorol a dilyniant.....	7
1.4 Oriau dysgu dan arweiniad.....	7
1.5 Defnyddio iaith	7
1.6 Cydraddoldeb a mynediad teg	7
2 CYNNWYS Y PWNC	9
Uned 1.....	10
Uned 2.....	44
Uned 3.....	46
Uned 4.....	86
Cyfleoedd i integreiddio profiadau dysgu	88
3 ASESU	89
3.1 Amcanion Asesu a Phwysoli.....	89
3.2 Trosolwg o'r trefniadau ar gyfer asesu di-arholiad	90
4 CAMYMDDWYN	91
5 GWYBODAETH DECHNEGOL	92
5.1 Cofrestru	92
5.2 Graddio, dyfarnu ac adrodd yn ôl.....	93
Atodiad A: Cyfleoedd i ymgorffori elfennau o'r Cwricwlwm i Gymru	94

TGAU ASTUDIAETHAU CREFYDDOL

CRYNODEB O'R ASESU

<p>Uned 1: Credoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol ac anghrefyddol Arholiad ysgrifenedig: 1 awr 30 munud (i'w gadarnhau) 30% o'r cymhwyster</p> <p style="text-align: right;">Marciau i'w cadarnhau</p>
<p>Cwestiynau sy'n gofyn am ymatebion gwrthrychol, cwestiynau sy'n gofyn am atebion byr ac estynedig.</p>
<p>Uned 2: Crefydd a pherthnasoedd Asesiad di-arholiad: Hyd i'w gadarnhau 20% o'r cymhwyster</p> <p style="text-align: right;">Marciau i'w cadarnhau</p>
<p>Wedi'i osod gan CBAC, ei farcio gan y ganolfan a'i gymedroli gan CBAC. Bydd yr asesiad yn seiliedig ar un o ddwy thema a osodir gan CBAC yn flynyddol.</p>
<p>Uned 3: Rolau, hawliau a chyfrifoldebau Arholiad ysgrifenedig: Hyd 1 awr 30 munud (i'w gadarnhau) 30% o'r cymhwyster</p> <p style="text-align: right;">Marciau i'w cadarnhau</p>
<p>Cwestiynau sy'n gofyn am ymatebion gwrthrychol, cwestiynau sy'n gofyn am atebion byr ac estynedig.</p>
<p>Uned 4: Crefydd a hawliau dynol Asesiad di-arholiad: Hyd i'w gadarnhau 20% o'r cymhwyster</p> <p style="text-align: right;">Marciau i'w cadarnhau</p>
<p>Wedi'i osod a'i farcio gan CBAC. Bydd yr asesiad yn cynnwys tasgau sy'n seiliedig ar ddeunyddiau ysgogi, a fydd yn newid yn flynyddol. Ar gael trwy Borth CBAC.</p>

Cymhwyster unedol, ddi-haen yw hwn.

Ac eithrio Uned 1, sy'n uned ragarweiniol, nid yw trefn cyflwyno'r unedau eraill yn awgrymu unrhyw hierarchaeth.

Bydd yr arholiadau ar gyfer Unedau 1 a 3, a chyflwyno asesiad di-arholiad Uned 2 ar gael am y tro cyntaf yn haf 2026. Bydd modd cyflwyno asesiad di-arholiad Uned 4 am y tro cyntaf yn haf 2027. Yna bydd pob asesiad ar gael bob cyfres haf.

Bydd y cymhwyster yn cael ei ddyfarnu am y tro cyntaf yn 2027.

Rhif Cymeradwyo'r Cymhwyster: I'w gadarnhau.

TGAU ASTUDIAETHAU CREFYDDOL

1 CYFLWYNIAD

1.1 Nodau

Mae TGAU Astudiaethau Crefyddol yn cefnogi dysgwyr i:

- datblygu gwybodaeth a dealltwriaeth o gredoau, gwerthoedd, dysgeidiaethau, arferion ac argyhoeddiadau athronyddol crefyddol ac anghrefyddol
- ymgysylltu â phrofiadau byw cyferbyniol crefyddol ac anghrefyddol
- datblygu chwilfrydedd am bwrpas bywyd
- archwilio ffyrdd y mae argyhoeddiadau moesegol ac athronyddol crefyddol ac anghrefyddol wedi dylanwadu ar brofiad a chymdeithas ddynol
- archwilio tystiolaeth o ystod o ffynonellau crefyddol ac anghrefyddol sy'n ymwneud â materion athronyddol, moesegol a moesol
- gwerthfawrogi natur gymhleth, blwralaidd ac amrywiol cymdeithas drwy ddeall yr angen am oddefgarwch, gwytnwch, ac empathi
- myfyrio ar eu gwerthoedd, eu credoau a'u safbwyntiau eu hunain a rhai pobl eraill
- cyd-fynd ag agweddau ar ganllawiau statudol Crefydd, gwerthoedd a moeseg er mwyn galluogi dysgwyr i:
 - datblygu hunanymwybyddiaeth mewn perthynas â phobl eraill
 - creu cysylltiadau â'r byd ehangach a'r byd naturiol
 - datblygu creadigrwydd a chwilfrydedd
 - archwilio'r cwestiynau eithaf ac ystyried ystyr a phwrpas
- o safbwynt lluosog, dehongli a gwneud synnwyr o brofiadau dynol, y byd naturiol, a'u lle eu hunain ynddo, gan ddeall gwahanol grefyddau ac argyhoeddiadau athronyddol anghrefyddol yn eu hardal eu hunain ac yng Nghymru, gan ddatblygu eu hymdeimlad o gynefin, yn ogystal ag yn y byd ehangach

Caiff y nodau hyn eu gosod gan Cymwysterau Cymru yn eu Meini Prawf Cymeradwyo.

1.2 Cwricwlwm i Gymru

Fframwaith Cwricwlwm i Gymru yw sail y cymhwyster TGAU Astudiaethau Crefyddol hwn. Cafodd ei lunio er mwyn sicrhau y gall dysgwyr barhau i wneud cynnydd tuag at y pedwar diben gan astudio ar gyfer y cymhwyster hwn ar yr un pryd. Yn ganolog i hyn mae'r [egwyddorion cynnydd](#), yn ogystal â'r [datganiadau o'r hyn sy'n bwysig](#) a'r [sgiliau a chysyniadau penodol i'r pwnc](#) a amlinellir yn adran '[Cynllunio eich Cwricwlwm](#)' Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau

Wrth ddatblygu'r cymhwyster hwn, ystyriwyd lle byddai cyfleoedd i ymgorffori'r themâu trawsgwricwlaidd a chyfleoedd yn ogystal i feithrin sgiliau cyfannol a sgiliau trawsgwricwlaidd. Mae mapio syml i'w weld yn Atodiad A, a bydd y Canllawiau Addysgu yn cynnwys gwybodaeth i gefnogi athrawon.

Ystyriwyd hefyd lle gall y cymhwyster greu cyfleoedd i integreiddio'r profiadau dysgu a nodir ar dudalen 88. Bydd gwybodaeth bellach i'w chael yn y Canllawiau Addysgu o ran integreiddio'r profiadau dysgu hyn wrth gyflwyno'r cymhwyster.

Mae'r cymhwyster TGAU Astudiaethau Crefyddol yn cefnogi'r Cwricwlwm i Gymru drwy wneud hyn:

- cefnogi'r datganiadau o'r hyn sy'n bwysig¹, gan roi cyfle i ddysgwyr:
 - meithrin dealltwriaeth ddyfnach o'r cysyniadau sy'n sail i'r dyniaethau, a sut i'w cymhwysu mewn cyd-destunau lleol, cenedlaethol a byd-eang.
 - deall profiadau dynol yn well
 - dysgu sut gall amrywiol fydoligon a ffactorau ddylanwadu ar eu canfyddiadau a dehongliadau nhw eu hunain a rhai pobl eraill
 - datblygu gwerthfawrogiad o sut mae cyd-destunau'n dylanwadu ar lunio naratifau a chynrychioliadau
 - datblygu dealltwriaeth o natur gymhleth, blwralaidd ac amrywiol cymdeithasau
 - gwerthfawrogi'r rhyngweithio sydd rhwng ystod o ffactorau, gan gynnwys bydoligon a chredoau crefyddol ac anghrefyddol
 - datblygu dealltwriaeth gyffredin o amrywiaeth ethnig, hunaniaethau, profiadau a safbwyntiau yn eu hardal leol, Cymru a'r byd ehangach
 - archwilio a datblygu dealltwriaeth oddefgar ac empathetig o'r amrywiol gredoau, gwerthoedd, traddodiadau ac egwyddorion sydd wrth wraidd ac yn llywio cymdeithas ddynol.
- cefnogi'r egwyddorion cynnydd² drwy annog dysgwyr i:
 - gofyn cwestiynau ymholi cynyddol soffistigedig
 - ymgysylltu â gwybodaeth a chysyniadau sylfaenol cynyddol eang a dwfn
 - gwneud penderfyniadau wedi'u hategu mewn cyd-destunau mwy cymhleth
 - dod i ddeall y byd o'u cwmpas mewn ffordd sy'n gynyddol glir ac ystyrion
 - symud ymlaen i ymwybyddiaeth sy'n canolbwyntio'n fwy ar fywydau pobl eraill, yn eu cyd-destun cymdeithasol eu hunain ac mewn mannau eraill yn y byd
 - defnyddio tystiolaeth i lunio ac ategu ateb, a chysylltu hynny â sut mae canlyniadau ymholiad wedi'u cynrychioli a'u dehongli.

Mae'r cymhwyster TGAU Astudiaethau Crefyddol wedi cael ei lunio ar sail ystyriaethau pwnc-benodol Llywodraeth Cymru ar gyfer Astudiaethau Crefyddol³. Mae'r cymhwyster yn cynnig:

- cyfleoedd i ddeall credoau, dysgeidiaethau, arferion, argyhoeddiadau athronyddol, gwerthoedd a phrofiadau crefyddol ac anghrefyddol o safbwynt lleol, cenedlaethol a rhyngwladol
- cyfleoedd i chwilio am atebion i'r cwestiynau athronyddol pennaf fel pwrpas ac ystyr bywyd
- cyfleoedd i archwilio seiliau safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol a dylanwad argyhoeddiadau crefyddol ac anghrefyddol ar ein cymdeithas blwralistaidd ac amrywiol dros amser
- y sgiliau i ddysgwyr archwilio materion athronyddol a moesol, myfyrio ar eu credoau a'u gwerthoedd eu hunain, ac ar gredoau a gwerthoedd pobl eraill

¹ <https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities/statements-of-what-matters/>

² <https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities/principles-of-progression/>

³ <https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities/designing-your-curriculum/#specific-considerations-for-this-area>

- cyfleoedd i ddatblygu empathi, creadigrwydd, chwilfrydedd, gwydnwch, goddefgarwch ac ymdeimlad o gynefin a phrofiadau dynol yn y byd naturiol.

Noder – fel yr esboniodd Cymwysterau Cymru yn ei adroddiad ar ddeilliannau'r ymgynghoriad ar y Meini Prawf Cymeradwyo [<https://qualifications.wales/media/knaphlc0/consultation-outcomes-by-subject.pdf>], ni luniwyd y TGAU Astudiaethau Crefyddol i ymdrin â holl agweddau'r canllawiau Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg.

1.3 Dysgu blaenorol a dilyniant

Er nad oes gofynion dysgu blaenorol penodol, lluniwyd y cymhwyster yn bennaf ar gyfer dysgwyr rhwng 14 ac 16 oed, gan adeiladu ar y ddealltwriaeth gysyniadol a ddatblygwyd drwy'r hyn a ddysgwyd ganddynt rhwng 3 ac 14 oed.

Mae'r cymhwyster yn galluogi dysgwyr i ddatblygu sylfaen gref o wybodaeth, sgiliau a dealltwriaeth sy'n cefnogi dilyniant i astudiaeth ôl-16, gan baratoi dysgwyr ar gyfer bywyd, dysgu a gwaith. Mae'r cymhwyster yn darparu sylfaen addas ar gyfer astudio Astudiaethau Crefyddol naill ai ar lefel UG neu ar lefel Safon Uwch. Yn ogystal, mae'r fanyleb hon yn cynnig cwrs astudio sy'n gydlynol, yn foddhaol ac yn werth chweil i'r dysgwyr hynny nad ydynt yn symud ymlaen i astudio ymhellach yn y pwnc hwn.

1.4 Oriau dysgu dan arweiniad

Lluniwyd y TGAU Astudiaethau Crefyddol i'w gyflwyno dros gyfnod o 120 – 140 o oriau dysgu dan arweiniad. Cafodd y cymhwyster ei lunio'n bennaf fel rhaglen 2 flynedd i ddysgwyr ym mlynnyddoedd 10 ac 11.

1.5 Defnyddio iaith

Wrth i'n dealltwriaeth o amrywiaeth, tegwch a chynhwysiant ddatblygu, mae'n rhaid i'n hiaith ddatblygu hefyd. Drwy ddiweddarau terminoleg, rydym yn adlewyrchu hunaniaethau unigol yn well ac yn meithrin parch a chywirdeb. Dylai'r iaith a ddefnyddir fod mor benodol â phosibl. Mae'n hanfodol bod yn ymwybodol o'r hyn sy'n digwydd a bod modd addasu gan fod iaith gynhwysol yn hybu urddas a thegwch. Gan gydnabod y bydd iaith yn parhau i ddatblygu, byddwn yn parhau i fod yn agored i ddiwygiadau pellach i sicrhau y cynrychiolir ac y cefnogir pob unigolyn yn gywir. Bydd CBAC yn rhoi gwybod i ganolfannau am unrhyw ddiwygiadau a bydd y fersiwn diweddaraf o'r fanyleb ar y wefan bob amser.

1.6 Cydraddoldeb a mynediad teg

Gall unrhyw ddysgwr ddilyn y fanyleb hon, beth bynnag fo'i rywedd a'i gefndir ethnig, crefyddol neu ddiwylliannol. Fe'i lluniwyd gyda'r bwriad o osgoi, lle bo hynny'n bosibl, nodweddion a allai, heb gyfiawnhad, ei gwneud yn fwy anodd i ddysgwr gael mynediad a llwyddo oherwydd bod ganddynt nodwedd warchoddedig benodol.

O dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 y nodweddion gwarchoddedig yw oedran, anabledd, ailbennu rhywedd, beichiogrwydd a mamolaeth, hil, crefydd neu gred, rhyw neu gyfeiriadedd rhywiol.

Bydd trefniadau mynediad ac addasiadau rhesymol yn cael eu gwneud ar gyfer dysgwyr cymwys fel bod yr asesiadau o fewn eu cyrraedd a'u galluogi i ddangos eu gwybodaeth a'u sgiliau heb newid gofynion yr asesiad.

Mae gwybodaeth am drefniadau mynediad ac addasiadau rhesymol i'w cael yn y ddogfen ganlynol gan y Cydgyngor Cymwysterau (CGC): Trefniadau Mynediad, Addasiadau Rhesymol ac Ystyriaeth Arbennig: Cymwysterau Cyffredinol a Galwedigaethol. Mae'r ddogfen hon ar gael ar wefan y Cydgyngor Cymwysterau (www.jcq.org.uk).

Byddwn yn dilyn egwyddorion y ddogfen hon ac felly, o ganlyniad i ddarpariaeth addasiadau rhesymol, prin iawn fydd nifer y dysgwyr sydd wedi'u hatal yn llwyr rhag unrhyw ran o'r asesiad.

DRAFT

2 CYNNWYS Y PWNC

Sut i ddarllen yr ymhelaethiad

Mae'r ymhelaethiad a welir yn y golofn ar y dde yn defnyddio'r tri bonyn canlynol:

- Defnyddir 'Dylai dysgwyr ddeall' pan fydd gofyn i ddysgwyr ddangos a chymhwyso gwybodaeth i gyd-destunau cyfarwydd neu anghyfarwydd a gallu syntheseiddio a gwerthuso gwybodaeth at bwrpas penodol.
- Defnyddir 'Dylai bod gan ddysgwyr ddealltwriaeth sylfaenol' pan nad oes angen i ddysgwyr ddeall pob agwedd ar y cynnwys dan sylw yn fanwl. Dylai athrawon gyfeirio at y dogfennau Canllawiau Addysgu i gael arweiniad pellach ynghylch y dyfnder a'r ehangder sy'n ofynnol wrth addysgu'r cynnwys hwn.
- Defnyddir 'Dylai dysgwyr allu' pan fydd angen i ddysgwyr gymhwyso'u gwybodaeth a'u dealltwriaeth ar gyfer deunydd ffynhonnell neu ddangos y gallu i gymhwyso sgiliau a thechnegau ymarferol.

Rhaid i ganolfannau addysgu:

- **naill ai** Cristnogaeth **neu** Gristnogaeth Gatholig

ac

- **un** o grefyddau'r byd o'r rhestr ganlynol:
 - Bwdhaeth
 - Hindŵaeth
 - Islam
 - Iddewiaeth
 - Sikhiaeth (Sikhi)

a

- Credoau anghrefyddol.

Sylwch fod yn **rhaid** i'r dewisiadau hyn aros yn gyson ar draws **pob** Uned.

Uned 1

Credoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol ac anghrefyddol

Math o asesiad: Arholiad ysgrifenedig: 1 awr 30 munud – i'w gadarnhau
30% o'r cymhwyster
Marciau i'w cadarnhau

Trosolwg o'r uned

Pwrpas yr uned hon yw:

- archwilio credoau, arferion a bydolygon crefyddol ac anghrefyddol allweddol
- datblygu dealltwriaeth o elfennau allweddol astudiaethau crefyddol er mwyn galluogi dealltwriaeth gysyniadol o natur cred
- archwilio ffynonellau awdurdod a systemau moesegol sy'n llunio safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol tuag at foesoldeb
- deall sut mae credoau a dysgeidiaethau yn llunio safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol ar hunaniaeth, perthyn, ystyr, pwrpas a chred mewn bywyd ar ôl marwolaeth.

Mae'r uned wedi'i rhannu'n bedair rhan:

- Natur cred – rhaid i bob ymgeisydd astudio natur cred
- Cristnogaeth neu Gristnogaeth Gatholig – rhaid i ymgeiswyr astudio **un** o'r dewisiadau canlynol:
 - a - Cristnogaeth
 - b - Cristnogaeth Gatholig
- Crefyddau'r byd – mae'n rhaid i ymgeiswyr astudio **un** o blith yr opsiynau canlynol:
 - a – Bwdhaeth
 - b – Hindŵaeth
 - c – Islam
 - ch – Iddewiaeth
 - d – Sikhiaeth (Sikhi)
- Credoau anghrefyddol – mae'n rhaid i bob ymgeisydd astudio credoau anghrefyddol

Gellir asesu credoau anghrefyddol ar wahân a/neu mewn perthynas â'r crefyddau a astudiwyd.

Natur Cred**1.1 Natur Cred**

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.1.1 Natur cred

Adran	Ymhelaethiad
1.1.1 Natur cred	<p>Dylai dysgwyr:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beth mae theistiaid, monotheistiaid, polytheistiaid, plwraleiddiaid crefyddol ac agnostigiaid yn ei gredu • Pam mae rhai yn credu mewn duw neu dduwiau ac yn nodi eu bod yn grefyddol • Beth mae atheistiaid a dyneiddwyr yn ei gredu • Pam nad yw rhai pobl yn credu mewn duw neu dduwiau ac yn nodi eu bod yn anghrefyddol.

**Cristnogaeth neu Gristnogaeth Gatholig
a - Cristnogaeth**

1.2a Credoau – Cristnogaeth

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.2.1a Credoau a dysgeidiaethau allweddol mewn Cristnogaeth

1.2.2a Cred Gristnogol ar waith

Adran	Ymhelaethiad
<p>1.2.1a Credoau a dysgeidiaethau allweddol mewn Cristnogaeth</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau a dysgeidiaethau Cristnogol am natur Duw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Creawdwr ex nihilo; Genesis 1:1-2 • hollalluog • hollwybodus • hollgariadus • hollbresennol. <p>credoau a dysgeidiaethau Cristnogol am y Drindod: tair agwedd ar un Duw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tad: Luc 15:11-32 • Mab: Ioan 1:1-3, 14 • Ysbryd Glân: Ioan 14:25-26 a Galatiaid 5: 22-23. <p>credoau a dysgeidiaethau Cristnogol am Iesu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • genedigaeth: Mathew 1:18- 2:12, Luc 1:26-35 a 2:1-21 • ymgnawdoliad fel y Gair: Ioan 1:1-3, 10: 30-38, 14:1-9 • gweinidogaeth; Luc 5: 17-24, Ioan 11: 21-27 • marwolaeth: Marc 15:1-3 • Atgyfodiad: Ioan 20:1-21 • Esgyniad: Actau 1:9-11 • Iesu fel y Meseia: Mathew 16:13–17 • fel y ffordd i'r lawn a iachawdwriaeth: Ioan 3:16, 14:6. <p>credoau a dysgeidiaethau Cristnogol am yr enaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • crëwyd ar ddelw Duw; Genesis 1:27 • gwreichionyn dwyfol a grëwyd gan Dduw; Genesis 2:7 • tragwyddol a throsgynnol • mae gan fodau dynol resymoledd ac ewyllys rydd ond maent wedi cwmpo; Genesis 1:26-28; Genesis 2:15-17 a Genesis 3. <p>Credoau a dysgeidiaethau allweddol mewn Cristnogaeth a geir o fewn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Credo'r Apostol • Gweddi'r Arglwydd. <p>Pwysigrwydd y Beibl:</p> <ul style="list-style-type: none"> • defnyddio'r Beibl fel ffynhonnell doethineb ac arweiniad - dehongliadau llythrennol, ceidwadol a rhyddfrydol.

<p>1.2.2a Cred Gristnogol ar waith</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Cristnogol allweddol:</p> <ul style="list-style-type: none">• cefnogi'r tlawd; Actau 20:35• rhoi yn hael; 2 Corinthiaid 9:7• dyletswydd i roi ffydd ar waith; Iago 2:17. <p>Enghreifftiau lleol neu genedlaethol cyfoes o gred a ffydd Gristnogol ar waith - gwaith cymunedol a gweithredaeth ar sail ffydd.</p> <p>Sut mae nodau a gwaith Cymorth Cristnogol yn adlewyrchu credoau Cristnogol ar waith.</p>
--	---

1.3a Credoau am fywyd a marwolaeth – Cristnogaeth

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.3.1a Ystyr bywyd mewn Cristnogaeth

1.3.2a Credoau Cristnogol am fywyd ar ôl marwolaeth

1.3.3a Arferion Cristnogol

Adran	Ymhelaethiad
1.3.1a Ystyr bywyd mewn Cristnogaeth	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau Cristnogol am ystyr bywyd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • addoli Duw; Rhufeiniaid 12:1 • dysgeidiaethau ar garu Duw ac eraill; Mathew 22:37–39 • bod twf a thrawsnewidiad ysbrydol yn hanfodol er mwyn deall pwrpas bywyd; Luc 8: 1-15 - Dameg yr Heuwr.
1.3.2a Credoau Cristnogol am fywyd ar ôl marwolaeth	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Sylfaen y gred Cristnogol ar fywyd ar ôl marwolaeth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ioan 3:16 • Ioan 11: 25-26. <p>credoau a dysgeidiaethau Cristnogol am fywyd ar ôl marwolaeth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nefoedd; Ioan 14:1-4 • uffern; Luc 12:4-5; 2 Thesalonïaid 1:5-9 • atgyfodiad; Luc 16:19-31; Ioan 11:24-27; 1 Corinthïaid 15 20-22; 1 Corinthïaid 15:42-44
1.3.3a Arferion angladdau a galaru Cristnogol	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Pwysigrwydd arferion galaru ac angladdau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • traddodi corff person i Dduw • diolch i Dduw am fywyd y person hwnnw • dathlu a chofio bywyd yr ymadawedig • defnyddio arwyddion a symbolau i fynegi ystyr ddyfnach • dangos y cysylltiad rhwng y bywyd hwn a chredoau Cristnogol am fywyd ar ôl marwolaeth. <p>Arferion galaru Cristnogol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • defnyddio symbolau, fel gwisgo du • adrodd gweddïau i'r ymadawedig. <p>Arferion angladdau Cristnogol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwasanaeth gwylnos • gwasanaeth angladdol - gweddïau, emynau a chanmolawd (<i>eulogy</i>) • claddedigaeth neu amlosgiad a defod daearu.

1.4a Credoau crefyddol yn y gymdeithas gyfoes – Cristnogaeth

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.4.1a Hunaniaeth, perthyn ac arferion Cristnogol

1.4.2a Cristnogaeth a moesoldeb

Adran	Ymhelaethiad
1.4.1a Hunaniaeth, perthyn ac arferion Cristnogol	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Pwysigrwydd mynegi ymdeimlad o hunaniaeth a pherthyn i Gristnogion, fel:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● perthyn i gymuned addoli ● ymdeimlad a rennir o bwrpas, cyfeiriad a moesoldeb mewn bywyd. <p>hunaniaeth a pherthyn Cristnogol a fynegir drwy weithredoedd symbolaidd – pererindod.</p> <p>Rhesymau posibl dros gwblhau pererindod:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● dangos ymrwymiad i Dduw fel gweithred o ymroddiad crefyddol ● dysgu mwy am unigolion Cristnogol drwy ymweld â safleoedd sy'n gysylltiedig â'u bywydau ● dilyn ôl troed unigolion allweddol Cristnogaeth ● profi ymdeimlad o gymuned ● gall safleoedd pererindod fod yn gysylltiedig â gwyrthiau. <p>Rôl, arwyddocâd a nodweddion y safleoedd pererindod Cristnogol canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Eglwys Gadeiriol Tyddewi, Sir Benfro ● Taizé. <p>hunaniaeth a pherthyn Cristnogol a fynegir drwy weithredoedd symbolaidd - defodau newid byd.</p> <p>Rôl, arwyddocâd a nodweddion y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● bedydd: Marc 1:9-11, baban; goblygedig yn Actau 16:33 a bedydd credinwyr; Actau 2:37-41 ● ewcharist/cymun: 1 Corinthiaid 11:23-26 ● bedydd esgob (confirmasiwn) Actau 2:1-13.

<p>1.4.2a Cristnogaeth moesoldeb a</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau a dysgeidiaethau Cristnogol ynghylch sut i wneud penderfyniadau moesol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ufuddhau gorchmynion dwyfol: y Deg Gorchymyn; Exodus 20:1-17 • y Beibl fel ffynhonnell moesoldeb: <ul style="list-style-type: none"> • Cariad Cristnogol (agape): Luc 10:25-37; Luc 13:34-35 • maddeuant: Mathew 6:12; Mathew 18:21–22; Luc 23:34 a Mathew 5:43-44 • y defnydd o'r cydwybod i wneud penderfyniadau moesol; 2 Corinthiaid 1:12. <p>Moesoldeb a barn Ddwyfol mewn bywyd tragwyddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • trysorau ar y ddaear ac yn y nefoedd; Mathew 6:19-21:16 a Luc 16:19-31 • barn yn y dyfodol yn seiliedig ar weithredoedd daearol; Mathew 25:31-46 - Dameg y Defaid a'r Geifr. <p>Dylai dysgwyr feddu ar ddealltwriaeth sylfaenol o:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beth mae problem drygioni yn ei olygu - beth yw ystyr drygioni moesol (a achosir gan bobl) a drygioni naturiol (a achosir gan natur) • heriau athronyddol o ganlyniad i gredu mewn Duw a bodolaeth drygioni a dioddefaint - y triawd anghyson • beth yw theodiciaeth, a sut mae theodiciaethau Irenaeus (creu eneidiau) ac Awstinaidd (penderfyniad am yr enaid) yn ceisio mynd i'r afael â phroblem drygioni.
--	---

Cristnogaeth neu Gristnogaeth Gatholig b - Cristnogaeth Gatholig

1.2b Credoau – Cristnogaeth Gatholig

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.2.1b Credoau a dysgeidiaethau allweddol mewn Cristnogaeth Gatholig

1.2.2b Cred Gatholig ar waith

Adran	Ymhelaethiad
<p>1.2.1b Credoau a dysgeidiaethau allweddol mewn Cristnogaeth Gatholig</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Catholig am natur Duw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Creawdwr ex nihilo; Genesis 1:1-12 • hollalluog • hollwybodus • hollgariadus • hollbresennol. <p>Credoau a dysgeidiaethau Catholig am y Drindod: tair agwedd ar un Duw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>De Trinitate</i> Awstin Sant 8.10 • Tad: Luc 15:11-32 • Mab: Ioan 1:1-3, 14 • Ysbryd Glân: Ioan 14:25-26 a Galatiaid 5: 22-23. <p>Credoau a dysgeidiaethau Catholig am Iesu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • genedigaeth: Mathew 1:18- 2:12, Luc 1:26-35 a 2:1-21 • Ymgawdoliad fel y Gair: Ioan 1:1-3, 10: 30-38, 14:1-9 • gweinidogaeth; Luc 5: 17-24, Ioan 11: 21-27 • marwolaeth: Marc 15:1-3 • atgyfodiad: Ioan 20:1-21 • esgyniad: Actau 1:9-11 • Iesu fel y Meseia: Mathew 16:13–17 • fel y ffordd i'r lawn a iachawdwriaeth: Ioan 3:16, 14:6. <p>credoau a dysgeidiaethau Catholig am natur yr enaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • caiff yr enaid ei greu ar ddelw Duw; Genesis 1:27 • gwreichionyn dwyfol a grëwyd gan Dduw; Genesis 2:7 • tragwyddol a throsgynnol • mae gan fodau dynol resymoledd ac ewyllys rydd ond maent wedi cwmpo; Genesis 1:26-28; Genesis 2:15-17 a Genesis 3. <p>Credoau a dysgeidiaethau Catholig allweddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Credo Nicene • Gweddi'r Arglwydd. <p>Pwysigrwydd y Beibl:</p> <ul style="list-style-type: none"> • defnyddio'r Beibl fel ffynhonnell doethineb ac arweiniad - dehongliadau llythrennol, ceidwadol a rhyddfrydol.

	<p>Defnydd a phwysigrwydd testunau pwysig eraill o ddydd i ddydd:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Cylchlythyron y Pab ● Catecism yr Eglwys Gatholig.
<p>1.2.2b Cred Gatholig ar waith</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Catholig allweddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● cefnogi'r tlawd; Actau 20:35 ● rhoi yn hael; 2 Corinthiaid 9:7 ● dyletswydd i roi ffydd ar waith; Iago 2:17. ● Beth yw ystyr Dewis Ffariol tuag at y Tlodion. <p>Enghreifftiau lleol neu genedlaethol cyfoes o gred a ffydd Catholig ar waith - gwaith cymunedol a gweithredaeth ar sail ffydd.</p> <p>Sut mae nodau a gwaith yr Asiantaeth Gatholig ar gyfer Datblygu Tramor (CAFOD) yn adlewyrchu cred Gatholig ar waith.</p>

1.3b Credoau am fywyd a marwolaeth – Cristnogaeth Gatholig

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.3.1b Ystyr bywyd mewn Cristnogaeth Gatholig

1.3.2b Credoau Catholig am fywyd ar ôl marwolaeth

1.3.3b Arferion galaru ac angladd Catholig

Adran	Ymhelaethiad
1.3.1b Ystyr bywyd mewn Cristnogaeth Gatholig	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau Catholig am ystyr bywyd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • addoli Duw; Rhufeiniaid 12:1 • dysgeidiaethau ar garu Duw ac eraill; Mathew 22:37–39 • Deddf Naturiol Sant Thomas Aquinas - y 5 argymhelliad cynradd • bod twf a thrawsnewidiad ysbrydol yn hanfodol er mwyn deall pwrpas bywyd; Luc 8: 1-15 - Dameg yr Heuwr.
1.3.2b Credoau Catholig am fywyd ar ôl marwolaeth	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Sail cred Gatholig mewn bywyd ar ôl marwolaeth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ioan 3:16 • Ioan 11: 25-26. <p>credoau a dysgeidiaethau Catholig am fywyd ar ôl marwolaeth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nefoedd; Ioan 14:1-4; Catecism yr Eglwys Gatholig 1022 • uffern; Luc 12:4-5; 2 Thesalonaiad 1:5-9; Catecism yr Eglwys Gatholig 1023 • atgyfodiad; Luc 16:19-3; Ioan 11:24-27; 1 Corinthiaid 15 20-22 ac 1 Corinthiaid 15: 42-44 • credoau am Burdan; Catecism yr Eglwys Gatholig 1022; 1030.
1.3.3b Arferion galaru ac angladd Catholig	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Pwysigrwydd arferion galaru ac angladdau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • traddodi corff person i Dduw • diolch i Dduw am fywyd y person hwnnw • dathlu a chofio bywyd yr ymadawedig • defnyddio arwyddion a symbolau i fynegi ystyr ddyfnach • dangos y cysylltiad rhwng y bywyd hwn a chredoau Catholig am y bywyd ar ôl marwolaeth. <p>arferion galaru Catholig:</p> <ul style="list-style-type: none"> • offeren yr ymadawedig • adrodd gweddïau i'r ymadawedig. <p>arferion angladdau Catholig:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwasanaeth gwylnos • offeren dros y meirw (requiem) • gwasanaeth angladdol, emynau, gweddïau a chanmolawd (eulogy) • claddedigaeth a defod daearu.

1.4b Credoau crefyddol yn y gymdeithas gyfoes – Cristnogaeth Gatholig

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.4.1b Hunaniaeth, perthyn ac arferion Catholig

1.4.2b Catholigiaeth a moesoldeb

Adran	Ymhelaethiad
1.4.1b Hunaniaeth, perthyn ac arferion Catholig	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Pwysigrwydd mynegi ymdeimlad o hunaniaeth a pherthyn crefyddol i Gatholigion, fel:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● perthyn i gymuned addoli ● rhannu ymdeimlad o bwrpas a chyfeiriad mewn bywyd. <p>perthyn a hunaniaeth Gatholig a fynegir trwy arferion a symbolaeth - pererindod:</p> <p>Rhesymau posibl dros gwblhau pererindod:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● dangos ymrwymiad i Dduw fel gweithred o ymroddiad crefyddol ● dysgu mwy am unigolion Catholig drwy ymweld â safleoedd sy'n gysylltiedig â'u bywydau ● dilyn ôl troed unigolion allweddol Catholigiaeth ● profi ymdeimlad o gymuned ● gall safleoedd pererindod fod yn gysylltiedig â gwyrthiau. <p>Rôl, arwyddocâd a nodweddion y safleoedd pererindod Gatholig canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Lourdes ● Y Fatican. <p>perthyn a hunaniaeth Gatholig a fynegir trwy weithredoedd symbolaidd - defodau newid byd.</p> <p>Rôl, arwyddocâd a nodweddion y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● bedydd; Marc 1:9-11 ● ewcharist/cymun; 1 Corinthiaid 11:23–26 ● y cymun bendigaid cyntaf ● bedydd esgob (confirmasiwn) Actau 2:1-13.

<p>1.4.2 Catholigiaeth a moesoldeb</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau a dysgeidiaethau Catholig am sut i wneud penderfyniadau moesol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ufuddhau i orchmynion dwyfol fel y Deg Gorchymyn; Exodus 20:1-17 • Deddf Naturiol Sant Thomas Aquinas - y 5 argymhelliad (praesept) cynradd • y Beibl fel ffynhonnell moesoldeb: Cariad Cristnogol (agape): Luc 10:25-37; Luc 13:34-35; maddeuant: Mathew 6:12; Mathew 18:21–22; Luc 23:34 a Mathew 5:43-44 • y defnydd o'r cydwybod i wneud penderfyniadau moesol; 2 Corinthiaid 1:12. <p>Moesoldeb a barn Ddwyfol mewn bywyd tragwyddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • trysorau ar y ddaear ac yn y nefoedd; Mathew 6:19-21:16 a Luc 16:19-31 • barn yn y dyfodol sy'n seiliedig ar weithredoedd daearol; Mathew 25: 31-46 - Dameg y Defaid a'r Geifr • Catecism yr Eglwys Gatholig 1022. <p>Dylai dysgwyr feddu ar ddealltwriaeth sylfaenol o:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beth mae problem drygioni yn ei olygu - beth yw ystyr drygioni moesol (a achosir gan bobl) a drygioni naturiol (a achosir gan natur) • heriau athronyddol o ganlyniad i gredu mewn Duw a bodolaeth drygioni a dioddefaint - y triawd anghyson • beth yw theodiciaeth, a sut mae theodiciaethau Irenaeus (creu eneidiau) ac Awstinaidd (penderfyniad am yr enaid) yn ceisio mynd i'r afael â phroblem drygioni.
--	---

Crefyddau'r byd a – Bwdhaeth

1.5a Credoau – Bwdhaeth

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.5.1a Credoau a dysgeidiaethau allweddol mewn Bwdhaeth

1.5.2a Cred Fwdhaidd ar waith

Adran	Ymhelaethiad
<p>1.5.1a Credoau a dysgeidiaethau allweddol mewn Bwdhaeth</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Bwdhaeth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dim cred mewn creawdwr neu dduw canolog • natur bodolaeth: Y Pedwar Gwirionedd Nobl: mathau o ddiodefaint (dukkha); achos diodefaint (tanha); goleuedigaeth fel ffordd o ddiweddu diodefaint (nirodha) • y ffordd i ryddid rhag diodefaint (Magga) • y Llwybr Wythplyg Nobl fel ffordd o ddiweddu diodefaint; Dhammapada 20. <p>Tair adran y Llwybr Wythplyg:</p> <ul style="list-style-type: none"> • doethineb (panna) dealltwriaeth gywir, bwriad cywir • moesoldeb (sila) siarad yn briodol, gweithredu'n priodol, bywoliaeth briodol • myfyrdod (samadhi) ymdrech briodol, meddylgarwch briodol, canolbwyntio priodol. <p>Tri Nod Bodolaeth (Lakshanas):</p> <ul style="list-style-type: none"> • anicca – y cysyniad o fyrhoedledd (Dhammapada 20). • anatta – y cysyniad o ddim hunan parhaol, gan ddefnyddio Stori Nagasena a'r Cerbyd fel enghraifft o syniad y Pum Skandhas (Dhammapada 113 a 279) • dukkha – anfodlonrwydd sy'n deillio o anallu i dderbyn anicca ac anatta (Dhammacakkapayattana Sutta) <p>Credoau a dysgeidiaethau Bwdhaidd am y Bwdha (Siddhartha Gautama):</p> <ul style="list-style-type: none"> • bywyd cynnar: cyn-enedigaeth, genedigaeth, rhagfynegiad, bywyd mewn palas • Pedair Golygfa: henaint, gwaeledd, marwolaeth, dyn sanctaidd • ymwrthodiad: gadael y palas, dod yn asgetig • Goleuedigaeth: gweld y byd fel y mae mewn gwirionedd • datguddiad o'r Dharma (Samyutta Nikaya)

1.5.2a Cred Fwdhaidd ar waith	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau allweddol Bwdhaeth:</p> <ul style="list-style-type: none">• dana: rhoi yn hael (Ittivuttaka 26)• karuna - tosturi gan fod popeth byw yn rhyngddibynnol• metta: caredigrwydd-cariadus. "Mae fy nghrefydd yn syml iawn, fy nghrefydd yw caredigrwydd." (Dalai Lama). <p>Enghreifftiau lleol neu genedlaethol cyfoes o gred a ffydd Fwdhaidd ar waith - gwaith cymunedol a gweithredaeth ar sail ffydd.</p> <p>Sut mae nodau a gwaith Ymddiriedolaeth Karuna yn adlewyrchu credoau Bwdhaidd ar waith.</p>
-------------------------------	---

1.6a Credoau am fywyd a marwolaeth – Bwdhaeth

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.6.1a Ystyr bywyd mewn Bwdhaeth

1.6.2a Credoau Bwdhaidd am fywyd, marwolaeth ac ailenedigaeth

1.6.3a Arferion Bwdhaidd

Adran	Ymhelaethiad
1.6.1a Ystyr bywyd mewn Bwdhaeth	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau Bwdhaidd am ystyr bywyd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyflawni goleuedigaeth (Nirvana) drwy'r Llwybr Wythblyg a dysgeidiaethau eraill • meithrin doethineb, ymddygiad moesegol, a disgyblaeth feddyliol • deall natur dioddefaint a'i achosion.
1.6.2a Credoau Bwdhaidd am fywyd, marwolaeth ac ailenedigaeth	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau Bwdhaidd am fywyd, marwolaeth ac ailenedigaeth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • y cysyniad o karma (Dhammapada 1:1 ac 1:2) • cylch samsara (Dhammapada 1:16) • cysyniad ailenedigaeth (Dhammapada 1:17) • cyflawni Nirvana • gwahanol deyrnasoedd bodolaeth • safbwyntiau'r traddodiad Triratna ar 'ailenedigaeth moment-i-foment'.
1.6.3a Arferion Bwdhaidd	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Pwysigrwydd arferion galaru ac angladdau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • trosglwyddo 'teilyngdod' i'r person sydd wedi marw • defnyddio symbolau i fynegi ystyr • dangos y cysylltiad rhwng y bywyd hwn a bywyd yn y dyfodol • cofio nad diwedd bywyd yw marwolaeth, ond cyfnod o fywyd rhwng bodolaeth ac ailenedigaeth • dathlu a chofio bywyd yr ymadawedig. <p>arferion galaru ac angladdau Bwdhaidd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arferion galaru ac angladdau Mahayana – Japaneaidd a Thibetaidd • arferion Japaneaidd - siantio, rhoi enw newydd i'r ymadawedig, amlosgi'r corff a chladdu'r llwch • arferion Thibetaidd - defnyddio Llyfr Thibetaidd y Meirw, amlosgi, claddedigaeth awyr, rhoi offrymau a chynnig bwyd i'r ymadawedig • arferion galaru ac angladdau Theravada – mynachod yn llafarganu, ysgeintio dŵr, clymu dwylo a thraed yr ymadawedig, gosod dillad mynachod ar yr arch ac amlosgiad.

1.7a Credoau crefyddol yn y gymdeithas gyfoes – Bwdhaeth

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.7.1a Hunaniaeth, perthyn ac arferion Bwdhaidd

1.7.2a Bwdhaeth a moesoldeb

Adran	Ymhelaethiad
<p>1.7.1a Hunaniaeth, perthyn ac arferion Bwdhaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Pwysigrwydd mynegi ymdeimlad o hunaniaeth a pherthyn mewn Bwdhaeth, fel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • perthyn i gymuned Fwdhaidd – y sangha • cael ymdeimlad cyffredin o bwrpas, moesoldeb a chyfeiriad mewn bywyd. <p>Hunaniaeth a pherthyn Bwdhaidd a fynegir trwy arferion defosiynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arferion ac arwyddocâd tri math gwahanol o fyfyrddod: samatha, vipassana a metta bhavana; Dhammapada 282 • Arferion ac arwyddocâd llafarganu; Dhammapada 190 • Defnydd ac arwyddocâd defnyddio malas, mantras a mandalas. <p>Hunaniaeth a pherthyn Bwdhaidd a fynegir drwy weithredoedd symbolaidd - pererindod.</p> <p>Rhesymau posibl dros gwblhau pererindod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dangos parch i'r Bwdha am ei dharma a'i esiampl • dysgu mwy am Buddhas a Bodhisattvas drwy ymweld â safleoedd sy'n gysylltiedig â'u bywydau. <p>Rôl, arwyddocâd a nodweddion y safleoedd pererindod Bwdhaidd canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bodh Gaya • Lumbini.
<p>1.7.2a Bwdhaeth a moesoldeb</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Bwdhaidd am sut i wneud penderfyniadau moesol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Y Pum Argymhelliad fel rheolau sylfaenol ar gyfer bywyd bob dydd • osgoi'r Tri Gwenwyn - trachwant, anwybodaeth a chasineb • Y Chwe Paramitas (perffeithrwydd) - haelioni, moesoldeb, amynedd, egni, myfyrdod a doethineb. <p>Y cysylltiad rhwng karma, aileni a moesoldeb mewn Bwdhaeth.</p>

Crefyddau'r byd
b – Hindŵaeth

1.5b Credoau – Hindŵaeth

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.5.1b Credoau a dysgeidiaethau allweddol mewn Hindŵaeth

1.5.2b Cred Hindŵaidd ar waith

Adran	Ymhelaethiad
<p>1.5.1b Credoau a dysgeidiaethau crefyddol allweddol mewn Hindŵaeth</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau am natur Duw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brahman fel un Duw gyda sawl ffurf; Brihadaranyaka Upanishad (391) • Brahman fel yr enaid neu'r ysbryd cyfanfydol, ffynhonnell pob bywyd ac ym mhob peth (Antaryami); Katha Upanishad 5:2; Chandogya Upanishad 3:14.1 • Brahman fel Bhagavan • Nirguna Brahman a Saguna Brahman • natur a rôl y Trimurti; Brahma, Vishnu a Shiva; Kurma Purana 1:6, 1:9, 1:26 • y cysyniad o avatar; Bhagavad Gita 4:5, 7-8, gan gyfeirio at Vishnu - Rama (Y Dyn Perffaith) a Krishna (y Gwladweinydd Dwyfol) • rôl a phwysigrwydd duwiau a duwiesau eraill i Hindŵiaid - Durga, Ganesh a Saraswati. <p>credoau a dysgeidiaethau Hindŵaidd ynglyn â'r berthynas rhwng Brahman ac atman (enaid):</p> <ul style="list-style-type: none"> • yr atman yn ddigyfnewid, yn annistrywiol ac yn dragwyddol; yn union yr un fath ag eneidiau pob peth (Advaita Vedanta); Bhagavad Gita 2:12, 2:17, 18:61 - yn debyg i halen mewn dŵr • yr atman yw creadigrwydd Brahman, mae Brahman yn hollwybodus, hollbwerus ond mae'r enaid yn wahanol i Brahman (Dvaita Vedanta) - fel deigr yn a dŵr hallt (endidau ar wahân). <p>Defnydd a phwysigrwydd testunau sanctaidd mewn bywyd bob dydd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yr Upanishads a'r Vedas.
<p>1.5.2b Cred Hindŵaidd ar waith</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Hindŵaidd allweddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dana: rhoi yn hael • karma yoga: gweithredu anhunanol • seva: gwasanaeth anhunanol. <p>Enghreifftiau lleol neu genedlaethol cyfoes o gred a ffydd Hindŵaidd ar waith - gwaith cymunedol a gweithredaeth ar sail ffydd.</p> <p>Sut mae nodau a gwaith Sewa International yn adlewyrchu credoau Hindŵaidd ar waith.</p>

1.6b Credoau am fywyd a marwolaeth – Hindŵaeth

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.6.1b Ystyr bywyd mewn Hindŵaeth

1.6.2b Credoau Hindŵaidd ynglŷn â bywyd, marwolaeth ac ailymgnawdoliad

1.6.3b Arferion Hindŵaidd

Adran	Ymhelaethiad
1.6.1b Ystyr bywyd mewn Hindŵaeth	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau Hindŵaidd am ystyr bywyd:</p> <ul style="list-style-type: none"> Pedwar nod bywyd dynol: <ul style="list-style-type: none"> dharma – dyletswydd foesol kama – pleser bydol artha – cyfoeth a grym moksha – rhyddhad ysbrydol a rhyddhad o gylch Samaria
1.6.2b credoau Hindŵaidd ynglŷn â bywyd, marwolaeth ac ailymgnawdoliad	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau Hindŵaidd ynglŷn â bywyd, marwolaeth ac ailymgnawdoliad:</p> <ul style="list-style-type: none"> yr atman yn wahanol i'r corff corfforol a'r meddwl; Bhagavad Gita 2:222 ailymgnawdoliad; <i>Bhagavad Gita 2:12-13</i> y cysyniad o samsara; Bhagavad Gita 2:27 moksha; Bhagavad Gita 2:15; Brihadaranyaka Upanishad 4.4.3-6
1.6.3b Arferion Hindŵaidd	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Pwysigrwydd arferion galaru ac angladdau:</p> <ul style="list-style-type: none"> defnyddio arwyddion a symbolau i fynegi ystyr ddyfnach dangos y cysylltiad rhwng y bywyd hwn a bywyd yn y dyfodol cofio nad diwedd bywyd yw marwolaeth, ond cyfnod o fywyd rhwng bodolaeth ac ailenedigaeth dathlu a chofio bywyd yr ymadawedig. <p>arferion galaru Hindŵaidd:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tarpana y cyfnod Shraddha. <p>Arferion angladdol Hindŵaidd:</p> <ul style="list-style-type: none"> Antyesti Pinda Daan.

1.7b Credoau crefyddol yn y gymdeithas gyfoes – Hindŵaeth

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.7.1b Hunaniaeth, perthyn ac arferion Hindŵaidd

1.7.2b Hindŵaeth a moesoldeb

Adran	Ymhelaethiad
<p>1.7.1b Hunaniaeth, perthyn ac arferion Hindŵaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Pwysigrwydd mynegi ymdeimlad o hunaniaeth a pherthyn mewn Hindŵaeth, fel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • perthyn i gymuned Hindŵaidd • cael ymdeimlad cyffredin o bwrpas a chyfeiriad mewn bywyd. <p>hunaniaeth a pherthyn Hindŵaidd a fynegir trwy weithredoedd symbolaidd – pererindod.</p> <p>Rhesymau posibl dros gwblhau pererindod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dangos ymrwymiad i Brahman fel gweithred o ymroddiad crefyddol • dysgu mwy am ffigurau Hindŵaidd drwy ymweld â safleoedd sy'n gysylltiedig â'u bywydau • dilyn ôl troed ffigurau Hindŵaidd allweddol • profi ymdeimlad o gymuned. <p>Rôl, arwyddocâd a nodweddion y safleoedd pererindod Hindŵaidd canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ayodhy • Varanasi (Kashi). <p>Perthyn a hunaniaeth Hindŵaidd a fynegir trwy weithredoedd symbolaidd: y Mudiad Bhakti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaishnav bhakti – defosiwn i Vishnu • Shaiva bhakti – defosiwn i Shiva a Rudra.
<p>1.7.2b Hindŵaeth a moesoldeb</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau a dysgeidiaethau Hindŵaidd ynglŷn â moesoldeb:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dharma – dyletswydd foesol yn arwain gweithredoedd bob dydd; Bhagavata Purana 1.2.6 • Kama – pleser bydol - pleser corfforol, meddyliol ac emosiynol • artha – cyfoeth a grym, digon o bob un i deimlo'n ddiogel • Mae Hindŵaiaid yn credu mewn ewyllys rydd a'i gysylltiad â karma • oherwydd anwybodaeth mae Hindŵaiaid yn syrthio i Maya - mae cariad at arian, eiddo a theulu hyd yn oed yn ein cadw ynghlwm i'r byd hwn • Mae Hindŵaeth yn annog meithrin rhinweddau dwyfol (Daivi Sampad) ac yn rhybuddio yn erbyn peryglon nodweddion demonig (Asuri Sampad); Bhagavad Gita pennod 16. <p>Y cysylltiad rhwng karma, aileni a moesoldeb mewn Hindŵaeth.</p>

**Crefyddau'r byd
c – Islam**

1.5c Credoau – Islam

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.5.1c Credoau a dysgeidiaethau allweddol mewn Islam

1.5.2c Cred Islamaidd ar waith

Adran	Ymhelaethiad
<p>1.5.1c Credoau a dysgeidiaethau allweddol mewn Islam</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau am natur Allah:</p> <ul style="list-style-type: none"> • un Duw – Allah: tawhid; Qur'an 3:18 • rhinweddau Allah yn y Qur'an • 99 enw Allah • mewnfodol • trosgynol • cymwynasgar • trugarog • hollalluog • hollwybodus • hollgariadus • hollbresennol <p>Rhesymau dros wahardd delweddau o Allah; Qur'an 42:11 ac arwyddocâd shirk.</p> <p>Proffwydoliaeth mewn Islam:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rôl a phwysigrwydd proffwydoliaeth o fewn Islam - Adda, Ibrahim ac Isa • Muhammad fel Sêl y Proffwydi - datguddiad y Qur'an gan Allah, trwy Angel Jibril Qur'an 2:97-98. <p>Credoau Islamaidd ynglŷn â'r enaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn tarddu o Allah a'i greadigaeth ddwyfol Ef; Qur'an 32:7-9 • crëwyd gan Allah ac anadlwyd i mewn i'r bod dynol ar adeg cenhedlu; rhoddwyd enaid i'r dyn cyntaf, Adda, yn y modd hwn; Qur'an 32:8-9. <p>Credoau a dysgeidiaethau allweddol Islam:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymostwng i Allah - bod yn Fwslim, a'r Shahadah fel mynegiant o ffydd • pwysigrwydd y Pum Piler Ffydd • pwysigrwydd y jihad fwyaf. <p>Defnydd a phwysigrwydd testunau sanctaidd mewn bywyd bob dydd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Qur'an a'r Hadith.

<p>1.5.2c Cred Islamaidd ar waith</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Dysgeidiaethau a chredoau Islamaidd am gred ar waith:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pwysigrwydd yr Ummah, mae Islam yn annog ymdeimlad o undod; Qur'an 3:110; Qur'an 23:52 • mae'r Qur'an a'r Hadithiaid (dywediadau'r Proffwyd Muhammad) yn annog Mwslimiaid i helpu eraill yn fynnych; Qur'an 2:195 • mae trugaredd yn un o nodweddion Allah a bydd y rhai sy'n dangos trugaredd yn y bywyd hwn yn cael trugaredd gan Allah yn y bywyd nesaf; Sunan al-Tirmidhī 1924 • Mae gan Fwslimiaid ddyletswydd i roi ffydd ar waith; Qur'an 5:2; Qur'an 9:60. <p>Enghreifftiau lleol neu genedlaethol cyfoes o gred a ffydd Islamaidd ar waith - gwaith cymunedol a gweithredaeth ar sail ffydd.</p> <p>Sut mae nodau a gwaith Islamic Relief UK yn adlewyrchu credoau Islamaidd ar waithu.</p>
---------------------------------------	---

1.6c Credoau am fywyd a marwolaeth – Islam

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.6.1c Ystyr bywyd mewn Islam

1.6.2c Credoau Islamaidd ynglŷn â bywyd a marwolaeth

1.6.3c Arferion Islamaidd

Adran	Ymhelaethiad
1.6.1c Ystyr bywyd mewn Islam	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau Islamaidd am ystyr bywyd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymostwng i ewyllys Allah. Qur'an 33:35 • cyflawni gweithredoedd addoli; Qur'an 40:65 a chyfiawnder; Qur'an 18:30 • paratoi ar gyfer Dydd y Farn (Qur'an 84:25) a gwasanaethu dynoliaeth; Qur'an 3:185.
1.6.2c Credoau Islamaidd ynglŷn â bywyd a marwolaeth	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau Islamaidd ynglŷn â bywyd ar ôl marwolaeth (Aakhirah):</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae'r enaid yn aros am farn ar ôl marwolaeth yn Barzakh; Qur'an 23:100 • Dydd y Farn; Qur'an 3:30 • Tân uffern (Jahannam); Qur'an 2:24 • Paradwys (Jannah); Qur'an 31:8 • rhagordeiniad (Al-Qadr); Qur'an 87:2 • atgyfodiad; Qur'an 46:33.
1.6.3c Arferion Islamaidd	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Pwysigrwydd arferion galaru ac angladdau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • traddodi corff person i Allah • diolch i Allah am fywyd y person hwnnw • dathlu a chofio bywyd yr ymadawedig • defnyddio arwyddion a symbolau i fynegi ystyr ddyfnach • dangos y cysylltiad rhwng y bywyd hwn a chredoau Islamaidd am fywyd ar ôl marwolaeth. <p>arferion galaru Islamaidd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymroddiad cynyddol • derbyn ymwelwyr a chydymdeimlad • osgoi dillad a gemwaith addurniadol • gwisgo dillad gwyn • y cyfnod hiraf o alaru. <p>Arferion angladdau Islamaidd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ghusl Mayyit • Kafan • Salat al-Janazah • gwisg angladdol • claddedigaeth yn wynebu Makkah o fewn 24 awr • perthnasau yn perfformio dua ar lan y bedd • rhoi i elusen (sadaqah) ar ran yr ymadawedig.

1.7c Credoau crefyddol yn y gymdeithas gyfoes – Islam

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth, dealltwriaeth a sgiliau yn y meysydd canlynol:

1.7.1c Hunaniaeth Islamaidd, perthyn ac arferion

1.7.2c Islam a moesoldeb

Adran	Ymhelaethiad
<p>1.7.1c Hunaniaeth Islamaidd, perthyn ac arferion</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Pwysigrwydd mynegi ymdeimlad o hunaniaeth a pherthyn i Fwslimiaid, fel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • perthyn i gymuned addoli • ymdeimlad a rennir o bwrpas a chyfeiriad mewn bywyd. <p>Hunaniaeth a pherthyn Islamaidd a fynegir drwy weithredoedd symbolaidd – pererindod.</p> <p>Rhesymau posibl dros gwblhau pererindod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dangos ymrwymiad i Allah fel gweithred o ymroddiad crefyddol • dysgu mwy am ffigurau Islamaidd drwy ymweld â safleoedd sy'n gysylltiedig â'u bywydau • dilyn ôl troed ffigurau allweddol Islam • profi ymdeimlad o gymuned. <p>Rôl, arwyddocâd a nodweddion y safleoedd pererindod Islamaidd canlynol yn ystod Hajj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mynydd Araffat • y pileri yn Mina. <p>Hunaniaeth a pherthyn Islamaidd a fynegir trwy weithredoedd symbolaidd – arsylwi arferion gwisg a deiet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • y burkha • yr hijab • y niqab • bwydydd halal.
<p>1.7.2c Islam a moesoldeb</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Islamaidd ynghylch sut i wneud penderfyniadau moesol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ufuddhau i orchmynion dwyfol; Qur'an 7:28; Qur'an 54:49-55 • dilyn dysgeidiaethau moesegol y Proffwyd Muhammad; Qur'an 4:59 • cyfraith sharia fel y set ddelfrydol o reolau; Qur'an 45:18 gan ddefnyddio'r Quran; Qur'an 38:29 neu Hadith fel ffynonellau moesoldeb • defnyddio cydwybod; Qur'an 75:1-2. <p>Moesoldeb a barn Ddwyfol mewn bywyd tragwyddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Barnu eneidiau ar Ddydd y Farn; Qur'an 6:160-164; Qur'an 16:90; Qur'an 16:97; Qur'an 21:47.

Crefyddau'r byd ch - Iddewiaeth

1.5ch Credoau – Iddewiaeth

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.5.1ch Credoau a dysgeidiaethau allweddol mewn Iddewiaeth

1.5.2ch Cred Iddewig ar waith

Adran	Ymhelaethiad
<p>1.5.1ch Credoau a dysgeidiaethau allweddol mewn Iddewiaeth</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Iddewig am natur Duw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Creawdwr ex nihilo; Genesis 1:1-12 • Un yw Duw • trosgynol; Eseia 55:8-9 • trugarog • tragwyddol • barnwr • deddfwr • hollalluog • hollwybodus • hollgariadus • hollbresennol. <p>Credoau a dysgeidiaethau Iddewig am y Meseia (Mashiach) a'r Oes Feseianaidd (a gysylltir yn aml ag Olam ha-ba):</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn ddisgynnydd i'r Brenin Dafydd; Jeremeia 23:5 • Yr Un Eneiniog a'r Barnwr; Eseia 2: 1-4 • yr Oes Feseianaidd; Eseia 11:9 • gwahanol safbwyntiau Uniongred a Diwygiedig ar y Meseia yr Oes Feseianaidd (Olam Ha-Ba). <p>Credoau a dysgeidiaethau Iddewig am yr enaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yr enaid (nefesh) a grëwyd ar ddelw Duw; Genesis 1:27 • gwreichionyn dwyfol a grëwyd gan Dduw; Genesis 2:7 • tragwyddol a throsgynol, mae gan fodau dynol resymoledd ac ewyllys rydd. <p>Credoau a dysgeidiaethau allweddol mewn Iddewiaeth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gweddi Shema; Deuteronomium 6:4-5 • cyfamodau: <ul style="list-style-type: none"> • Cyfamod Abraham; hunaniaeth, monotheistiaeth, enwaediad a Gwlad yr Addewid, Genesis 12:1-3, 17:6-8, 17:11-14 • Cyfamod Moses; cyfraith, gorchmynion, hunaniaeth, Gwlad yr Addewid, Exodus 3:11-15 • pwysigrwydd y Cyfamodau i Hindwïaid heddiw. <p>Defnydd a phwysigrwydd testunau sanctaidd mewn bywyd bob dydd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • safbwyntiau gwahanol Iddewiaeth Uniongred a Diwygiedig ar y Torah, y Tenakh a'r Talmud.

<p>1.5.2ch Cred Iddewig ar waith</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Iddewig allweddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gemilut Hasadim; gweithredoedd o garedigrwydd cariadus - cyflawni gweithredoedd da i adlewyrchu tosturi Duw; Pirkei Avot 1:2 o'r Mishna • Caiff Iddewon eu cyfarwyddo gan Dduw i helpu'r tlawd a'r anghenus; Deuteronomium 15:11 • Tikkun Olam; mae adfer y byd yn cynnwys y syniad o gyfiawnder cymdeithasol. <p>Enghreifftiau lleol neu genedlaethol cyfoes o gred a ffydd Iddewig ar waith - gwaith cymunedol a gweithredaeth ar sail ffydd.</p> <p>Sut mae nodau a gwaith Diwrnod Mitzvah yn adlewyrchu credoau Iddewig ar waith.</p>
--------------------------------------	---

1.6ch Credoau am fywyd a marwolaeth – Iddewiaeth

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.6.1ch Ystyr bywyd mewn Iddewiaeth

1.6.2ch Credoau Iddewig ynglŷn â bywyd a marwolaeth

1.6.3ch Arferion Iddewig

Adran	Ymhelaethiad
1.6.1ch Ystyr bywyd mewn Iddewiaeth	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau Iddewig am ystyr bywyd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • byw yn unol â'r cyfamod â Duw • dilyn mitzvot y Torah • ceisio cyfiawnder, tosturi, a dysgu gydol oes • meithrin cysylltiadau teuluol a chymunedol cryf.
1.6.2ch Credoau Iddewig ynglŷn â bywyd a marwolaeth	<p>Credoau Iddewig am fywyd ar ôl marwolaeth</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gan Eden (paradwys) • Gehenna (uffern) • Atgyfodiad; corfforol (Uniongred) ac ysbrydol (Diwygiedig) • Olam Ha-Ba (y byd sydd i ddod - mae bywyd ar ôl marwolaeth hefyd yn aml yn gysylltiedig â'r Oes Feseianaidd) • Sheol (lle mae eneidiau'n cael eu glanhau a'u puro).
1.6.3ch Arferion Iddewig	<p>Pwysigrwydd arferion angladdau a galaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> • traddodi corff person i Dduw • diolch i Dduw am fywyd y person hwnnw • dathlu a chofio bywyd yr ymadawedig • defnyddio arwyddion a symbolau i fynegi ystyr ddyfnach • dangos y cysylltiad rhwng y bywyd hwn a chredoau Iddewig am fywyd ar ôl marwolaeth. <p>arferion galaru Iddewig:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aninut • shiva • shloshim • yartzheit. <p>Arferion angladdau Iddewig:</p> <ul style="list-style-type: none"> • taharah • y gwasanaeth angladdol.

1.7ch Credoau crefyddol yn y gymdeithas gyfoes – Iddewiaeth

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.7.1ch Hunaniaeth perthyn ac arferion Iddewig

1.7.2ch Iddewiaeth a moesoldeb

Adran	Ymhelaethiad
1.7.1ch Hunaniaeth perthyn ac arferion Iddewig	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Pwysigrwydd mynegi ymdeimlad o hunaniaeth a pherthyn i Iddewon, fel:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● perthyn i gymuned addoli ● rhannu ymdeimlad o bwrpas a chyfeiriad mewn bywyd. <p>Hunaniaeth a pherthyn Iddewig a fynegir drwy weithredoedd symbolaidd - mynd i leoedd arwyddocaol.</p> <p>Rhesymau posibl dros fynd i fannau arwyddocaol:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● dangos ymrwymiad i Dduw fel gweithred o ymroddiad crefyddol ● dysgu mwy am ffigurau Iddewig drwy ymweld â safleoedd sy'n gysylltiedig â'u bywydau ● dilyn ôl troed ffigurau allweddol Iddewiaeth ● profi ymdeimlad o gymuned. <p>Rôl, arwyddocâd a nodweddion y manau arwyddocaol canlynol i Iddewon:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Y Mur Gorllewinol, ● Yad Vashem. <p>Hunaniaeth a pherthyn Iddewig a fynegir trwy weithredoedd symbolaidd - arsylwi arferion gwisg a deiet:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● kippah ● tefillin ● tallit ● bwyd kosher.

<p>1.7.2ch Iddewiaeth a moesoldeb</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Dysgeidiaethau a chredoau Iddewig am sut i wneud penderfyniadau moesol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ufuddhau i orchmynion dwyfol - y Deg Gorchymyn sy'n ffurfio rhan o'r cyfamod; Exodus 20:1-17 • y 613 Mitzvot (Safbwyntiau Uniongred a Diwygiedig) • defnyddio cydwybod (matzpun) ar y cyd â'r Torah • tueddiadau da (yetzer ha tov) yn erbyn tueddiadau drwg (yetzer hara) a'r ewyllys rydd i ddod i'r farn honno • dysgeidiaeth foesegol y Torah, y Tenakh, a'r Talmud (safbwyntiau Uniongred a Diwygiedig). <p>Moesoldeb a barn Ddwyfol yn y bywyd ar ôl marwolaeth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duw yn barnu dy holl weithredoedd; Llyfr y Pregethwr 12:14 • amser o ofid ond barn ddwyfol hefyd; Daniel 12:1-2.
---------------------------------------	--

Crefyddau'r byd d - Sikhiaeth (Sikhi)

1.5d Credoau Sikhiaeth (Sikhi)

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.5.1d Credoau a dysgeidiaethau allweddol mewn Sikhiaeth

1.5.1d Cred Sikhaidd ar waith

Adran	Ymhelaethiad
<p>1.5.1d Credoau a dysgeidiaethau allweddol mewn Sikhiaeth</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau am natur Duw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yr enwau gwahanol ar Dduw; Guru Granth Sahib 877; • fel y'i ceir yn y Mool Mantra - Ik Onkar (un Duw); Sat Nam (gwirionedd yw ei enw), Nirankar (di-ffurf); anfarwol, heb ofn; heb gasineb, Nirgun; Guru Granth Sahib 290, Sargun; Guru Granth Sahib 294; hunan-oliwiedig y gwir Guru • hollalluog • hollwybodus • hollgariadus • hollbresennol • hunan-ddadlennol; Guru Granth Sahib 1 • yn ddi-rywedd • Waheguru (Guru rhyfeddol). <p>Credoau a dysgeidiaethau Sikhaidd am Waheguru fel Creawdwr:</p> <ul style="list-style-type: none"> • y byd a grëwyd trwy ewyllys ddwyfol (hukam); Guru Granth Sahib 1399 • crëwyd y bydysawd a phopeth sydd ynddo; mae'n cynnal popeth sy'n bodoli; Guru Granth Sahib 294 • mae Waheguru yn bodoli y tu hwnt ac ar wahân i'r bydysawd (Nirgun a Sargun). <p>credoau Sikhaidd am yr atma (enaid ddynol):</p> <ul style="list-style-type: none"> • yr enaid fel hanfod dwyfol; gwreichionyn Waheguru; yn byw ym mhopeth byw - anifeiliaid a bodau dynol • bodau dynol yw'r math uchaf o greaduriaid byw; pur; trosgynnol, tragwyddol • daw'r atma o'r Waheguru ac mae'n dychwelyd ato. <p>Credoau a dysgeidiaeth allweddol o:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Guru Nanak • Guru Gobind Singh. <p>Defnydd a phwysigrwydd testunau sanctaidd mewn bywyd bob dydd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • y Guru Granth Sahib.

<p>1.5.2d Cred Sikhaidd ar waith</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Sikhaidd allweddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae pob bod dynol yn gyfartal; Guru Granth Sahib 272:12-13 • seva: gwasanaeth anhunanol • taan; gwasanaeth corfforol • maan; gwasanaeth Meddyliol • dhan; gwasanaeth materol. <p>Enghreifftiau lleol neu genedlaethol cyfoes o gred a ffydd Sikhaidd ar waith - gwaith cymunedol a gweithredaeth ar sail ffydd.</p> <p>Sut mae nodau a gwaith Khalsa Aid yn adlewyrchu credoau Sikhaidd ar waith.</p>
--------------------------------------	--

1.6d Credoau am fywyd a marwolaeth – Sikhiaeth (Sikhi)

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.6.1d Ystyr bywyd mewn Sikhiaeth

1.6.2d Credoau Sikhaidd ynglŷn â bywyd a marwolaeth

1.6.3d Arferion Sikhaidd

Adran	Ymhelaethiad
1.6.1d Ystyr bywyd mewn Sikhiaeth	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau Sikhaidd am ystyr bywyd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gurmurkh - byw mewn ffordd sy'n canolbwyntio ar Waheguru fel y'i nodir yn Guru Grath Sahib • ymarfer seva a derbyn yr ewyllys ddwyfol (hukam) • cyflawni uniad â Waheguru trwy fyw bywyd cyfiawn ac ymroddiad • cyflawni mukti.
1.6.2d Credoau Sikhaidd ynglŷn â bywyd a marwolaeth	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau Sikhaidd am fywyd, marwolaeth ac ailymgnawdoliad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • karma • ailymgnawdoliad • samsara; Guru Granth Sahib 13:11-12 • mukti.
1.6.3d Arferion Sikhaidd	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Pwysigrwydd arferion angladdau a galaru:</p> <ul style="list-style-type: none"> • diolch i'r Waheguru am fywyd y person hwnnw • dathlu a chofio bywyd y person a'u henaid yn aduno â Duw • defnyddio arwyddion a symbolau i fynegi ystyr ddyfnach • dangos y cysylltiad rhwng y bywyd hwn a chredoau Sikhaidd am fywyd, marwolaeth ac ailymgnawdoliad • cofio nad diwedd bywyd yw marwolaeth, ond cyfnod o fywyd rhwng bodolaeth ac ailenedigaeth. <p>arferion galaru Sikhaidd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dim arferion galaru ffurfiol ond ceir mynegiant o alar • darparu amgylchedd cefnogol i'r rhai sy'n galaru • gweithredoedd elusennol er cof am yr ymadawedig, fel trefnu langar neu drwy roddion i'r gymuned, gan adlewyrchu'r werth Sikhaidd seva (gwasanaeth anhunanol). <p>Arferion angladdol Sikhaidd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antam Sanskaar • Amlosgiad • Antim Ardas • Seremoni'r Bhog.

1.7d Credoau crefyddol yn y gymdeithas gyfoes – Sikhiaeth

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

1.7.1d Hunaniaeth Sikhaid, perthyn ac arferion

1.7.2d Sikhiaeth a moesoldeb

Adran	Ymhelaethiad
<p>1.7.1d Hunaniaeth Sikhaid, perthyn ac arferion</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Pwysigrwydd mynegi ymdeimlad o hunaniaeth a pherthyn i Sikhiaid, fel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • perthyn i gymuned addoli • rhannu ymdeimlad o bwrpas a chyfeiriad mewn bywyd. <p>Hunaniaeth a pherthyn Sikhaid a fynegir trwy weithredoedd symbolaidd – pererindod.</p> <p>Rhesymau posibl dros bererindod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dangos ymrwymiad i Waheguru fel gweithred o ymroddiad crefyddol • dysgu mwy am ffigurau Sikh drwy ymweld â safleoedd sy'n gysylltiedig â'u bywydau • dilyn ôl troed ffigurau allweddol Sikhiaeth • profi ymdeimlad o gymuned. <p>Rôl, arwyddocâd a nodweddion y safleoedd pererindod Sikhaid canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amritsar • Anandpur Sahib. <p>Hunaniaeth a pherthyn Sikhaid a fynegir trwy weithredoedd symbolaidd - y 5K:</p> <p>Arwyddocâd y 5K:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kesh • Kara • Kanga • Kaccha • Kirpan.
<p>1.7.2d Sikhiaeth a moesoldeb</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Sikhaid am sut i wneud penderfyniadau moesol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • defnyddio seva fel canllaw i wasanaeth moesegol - cyfiawnder cymdeithasol allan o gariad at Waheguru a dynoliaeth • Kirat Karo (gweithio'n onest) fel un o dair colofn Sikhiaeth • osgoi'r 5 pechod a datblygu'r 5 rhinwedd er mwyn symud ymlaen ar y llwybr ysbrydol tuag at undod (mukti) gyda Waheguru. <p>Y cysylltiad rhwng karma, aileni a moesoldeb mewn Sikhiaeth.</p>

Credoau anghrefyddol

1.8 Credoau am fywyd a marwolaeth – Cristnogaeth a chredoau anghrefyddol	
1.8.1 Safbwyntiau anghrefyddol ar ystyr bywyd 1.8.2 Safbwyntiau anghrefyddol ar fywyd a marwolaeth 1.8.3 Arferion anghrefyddol	
Adran	Ymhelaethiad
1.8.1 Safbwyntiau anghrefyddol ar ystyr bywyd	Dylai dysgwyr ddeall: Safbwyntiau anghrefyddol ar ystyr bywyd: <ul style="list-style-type: none"> • nid yw pawb yn gytûn ar ystyr bywyd • mae unigolion yn pennu ystyr eu bywyd eu hunain • dylai pobl fod yn rhydd i fyw eu bywydau cyn belled nad ydyn nhw'n achosi niwed i eraill • caiff rhai pobl ymdeimlad o ystyr yn eu bywydau trwy ymgysylltu â'r byd naturiol, er enghraifft, a threulio amser ym myd natur.
1.8.2 Safbwyntiau anghrefyddol ar fywyd a marwolaeth	Dylai dysgwyr ddeall: Safbwyntiau anghrefyddol ar fywyd a marwolaeth: <ul style="list-style-type: none"> • marwolaeth fel diwedd bodolaeth • dim cosb na gwobr yn y dyfodol • arwyddocâd a gwerth bod â dim cred yn yr enaid neu fywyd ar ôl marwolaeth.
1.8.3 Arferion anghrefyddol	Dylai dysgwyr ddeall: Arferion galaru anghrefyddol: <ul style="list-style-type: none"> • dim arferion galaru penodol, cytunedig • galaru fel mynegiant o alar • dathlu a chofio bywyd yr ymadawedig • galaru fel ffordd o gynnig amgylchedd cefnogol i'r rhai sy'n galaru. Arferion angladdol anghrefyddol: <ul style="list-style-type: none"> • dim strwythur claddu neu amlosgi penodol, cytunedig • gall gweinyddwr arwain gwasanaeth • gellir rhoi canmolawd fel dathliad o fywyd • fel arfer defnyddir cerddoriaeth yn ystod y gwasanaeth.

1.9 Credoau crefyddol ac anghrefyddol yn y gymdeithas gyfoes

- 1.9.1 Safbwyntiau anghrefyddol ar hunaniaeth, perthyn ac arferion
 1.9.2 Safbwyntiau anghrefyddol ar foesoldeb

Adran	Ymhelaethiad
1.9.1 Safbwyntiau anghrefyddol ar hunaniaeth, perthyn ac arferion	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Safbwyntiau anghrefyddol ar hunaniaeth, perthyn ac arferion:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arwyddocâd a gwerth hunaniaeth a pherthyn heb grefydd • ffyrdd y gall pobl anghrefyddol fynegi ymdeimlad o hunaniaeth a pherthyn fel bod yn rhan o elusennau a sefydliadau sy'n hyrwyddo achosion da.
1.9.2 Safbwyntiau anghrefyddol ar foesoldeb	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Ffyrdd y mae credinwyr anghrefyddol yn gwneud penderfyniadau moesol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • defnyddio cydwybod • defnyddio rheswm ac ewyllys rydd • y weithred ei hun (absoliwtiaeth) • y sefyllfa (perthynolaeth) lle mae'r weithred yn cael ei chyflawni a chanlyniadau (canlyniadaeth) i hynny.

Uned 2

Crefydd a pherthnasoedd

Math o asesiad: Aseiad di-arholiad (Hyd i'w gadarnhau)

20% o'r cymhwyster

Marciau i'w cadarnhau

Trosolwg o'r uned

Pwrpas yr uned hon yw:

- datblygu a chymhwyso gwybodaeth a dealltwriaeth o gredoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol sy'n ymwneud â pherthnasoedd
- ymchwilio i wybodaeth sy'n ymwneud â chrefydd a pherthnasoedd, a dadansoddi canfyddiadau
- archwilio sut mae tirwedd newidiol credoau crefyddol ac agweddau cymdeithas yn ymwneud â pherthnasoedd, a lle y bo'n briodol, newidiadau perthnasol i gyfraith y DU, yn rhyng-gysylltiedig
- cael mewnwelediad i safbwyntiau a phrofiadau crefyddol ac anghrefyddol sy'n ymwneud â pherthnasoedd
- dadansoddi canfyddiadau, a gwerthuso goblygiadau cymdeithasol a moesegol canfyddiadau
- myfyrion ar werthoedd a chredoau personol sy'n ymwneud â pherthnasoedd.

Mae'r uned hon yn adeiladu ar sylfaen themâu cred ac ymarfer ar waith Uned 1. Rhaid i ddysgwyr ddewis **un neu'r ddwy** o'r crefyddau a ddewiswyd ar gyfer Unedau 1 a 3.

2.1 Crefydd a thirwedd newidiol perthnasoedd

Yn y uned hon bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth, dealltwriaeth a sgiliau yn y meysydd canlynol:

2.1.1 Credoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol sy'n ymwneud â pherthnasoedd

2.1.2 Tirwedd newidiol perthnasoedd

Adran	Ymhelaethiad
2.1.1 Credoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol sy'n ymwneud â pherthnasoedd	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <ul style="list-style-type: none"> • credoau, dysgeidiaethau ac arferion crefyddol sy'n ymwneud â pherthnasoedd. <p>Bydd dysgwyr yn canolbwyntio ar un o ddwy thema a osodir yn flynyddol gan CBAC o'r rhestr ganlynol themâu i'w cadarnhau):</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Priodas, godineb, ysgariad ac ailbriodi b) Dulliau artiffisial o atal cenhedlu a chynllunio teulu'n naturiol c) Cyd-fyw a rhyw cyn priodi a thu allan i briodas d) Perthnasoedd un rhyw, partneriaethau sifil a phriodas un rhyw e) Perthnasoedd rhyng-ffydd a phriodas y tu allan i'r traddodiad crefyddol f) Rolau o fewn y teulu, gan gynnwys rolau rhywedd o fewn perthnasoedd g) Magwraeth grefyddol, seremonïau plentyndod ac ysgolion ar sail ffydd.

<p>2.1.2 Tirwedd newidiol perthnasoedd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tirwedd newidiol cred grefyddol yng nghyd-destun perthnasoedd • agweddau cymdeithasol yn ymwneud â pherthnasoedd • lle y bo'n briodol, newidiadau perthnasol i gyfraith y DU sy'n gysylltiedig â pherthnasoedd • sut mae tirwedd newidiol cred grefyddol ac agweddau cymdeithasol, a newidiadau perthnasol i gyfraith berthnasol y DU, yn rhyng-gysylltiedig • goblygiadau cymdeithasol a moesegol tirwedd newidiol cred grefyddol ac agweddau cymdeithasol, a lle y bo'n briodol, newidiadau perthnasol i gyfraith berthnasol y DU.
--	---

2.2 Sgiliau - I'w cadarnhau

Uned 3

Rolau, hawliau a chyfrifoldebau

Math o asesiad: Arholiad ysgrifenedig (1 awr 30 munud – i'w gadarnhau)
30% o'r cymhwyster
M arciau i'w cadarnhau

Trosolwg o'r uned

Pwrpas yr uned hon yw:

- archwilio credoau, arferion a bydolygon crefyddol ac anghrefyddol allweddol
- datblygu dealltwriaeth o'r gwahanol safbwyntiau a dehongliadau am yr hyn sy'n ein gwneud yn ddynol, gofalu am y byd, hawliau anifeiliaid, rhyddid mynegiant crefyddol a moeseg feddygol
- archwilio ffynonellau awdurdod a systemau moesegol sy'n llunio safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol tuag at yr hyn sy'n ein gwneud yn ddynol, gofalu am y byd, hawliau anifeiliaid, rhyddid mynegiant crefyddol a moeseg feddygol.

Mae'r uned wedi'i rhannu'n dair rhan:

- Safbwyntiau Cristnogol neu safbwyntiau Cristnogaeth Gatholig
Dewiswch **un** o'r opsiynau canlynol:
 - a - Safbwyntiau Cristnogol
 - b - Safbwyntiau Cristnogaeth Gatholig
- Safbwyntiau crefyddau'r byd
Dewiswch **un** o'r opsiynau canlynol:
 - a – Safbwyntiau Bwdhaidd
 - b – Safbwyntiau Hindŵaidd
 - c – Safbwyntiau Islamaidd
 - ch – Safbwyntiau Iddewig
 - d – Safbwyntiau Sikh (Sikhi)
- Safbwyntiau anghrefyddol

Gellir asesu credoau anghrefyddol ar wahân a/neu mewn perthynas â'r crefyddau a astudiwyd.

Meysydd cynnwys
Safbwyntiau Cristnogol neu safbwyntiau Cristnogaeth Gatholig
a – Safbwyntiau Cristnogol

3.1a Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: Stiwardiaeth o'r ddaear - Safbwyntiau Cristnogol	
<p>Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:</p> <p>3.1.1a Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol o safbwyntiau Cristnogol</p> <p>3.1.2a Hawliau anifeiliaid - safbwyntiau Cristnogol</p>	
Adran	Ymhelaethiad
<p>3.1.1a Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol o safbwyntiau Cristnogol</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau, dysgeidiaethau ac arferion Cristnogol am berthynas dynoliaeth â'r byd naturiol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn seiliedig ar y gred fod Duw wedi creu'r byd ex nihilo; Genesis 1:2, ac mae bodau dynol wedi eu creu ar ddelw Duw; Genesis 1:1 • mae bodau dynol wedi cael rheolaeth fel rhan o gynllun Duw - awdurdod (dominion); Genesis 1:26-28; Y Salmu 8:6 • mae bodau dynol wedi cael dyletswydd unigryw, a roddwyd gan Dduw i amddiffyn y greadigaeth - stiwardiaeth; Genesis 2:15 • mae stiwardiaeth hefyd yn awgrymu defnyddio adnoddau naturiol yn ddoeth ac yn gynaliadwy; Lefiticus 25:8-25. <p>Sut mae nodau a gwaith A Rocha UK yn adlewyrchu credoau Cristnogol am stiwardiaeth.</p>
<p>3.1.2a Hawliau anifeiliaid - safbwyntiau Cristnogol</p>	<p>credoau, dysgeidiaethau ac arferion Cristnogol am hawliau anifeiliaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • crëwyd anifeiliaid gan Dduw a Dywedodd bod pob creadigaeth yn 'dda iawn'; Genesis 1:31 • mae Duw yn rhoi awdurdod (dominion) i fodau dynol dros anifeiliaid; Genesis 1:26-28 • stiwardiaeth - disgwylir i fodau dynol reoli a gofalu am fywyd anifeiliaid yn ddoeth ac yn drugarog, Diarhebion 12:10; Exodus 20:10. <p>safbwyntiau Cristnogol ar ddefnyddio anifeiliaid er budd dynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Genesis 1:26-28 – dehongliadau gwahanol o'r cysyniadau o 'lywodraethu' a 'stiwardiaeth' • cydbwysu defnyddio anifeiliaid er budd pobl ac osgoi niwed diangen; Mathew 10:31; Diarhebion 12:10 • defnyddio anifeiliaid ar gyfer bwyd; Genesis 9:3 • llysieuaeth neu feganiaeth yn seiliedig ar ddysgeidiaeth fel Genesis 1:26-28.

	<p>safbwyntiau Cristnogol ar y defnydd o anifeiliaid mewn ymchwil wyddonol a meddygol:</p> <ul style="list-style-type: none">• hanfodol ar gyfer cynnydd iechyd a llesiant bodau dynol• rhaid ceisio lleihau dioddefaint i'r eithaf• galw am reoliadau caeth i sicrhau eu bod yn cael eu trin yn drugarog• cefnogi datblygu dulliau gwahanol i brofi ar anifeiliaid (fel modelu cyfrifiadurol). <p>Sut mae nodau a gwaith Christian Vegetarians a Vegans UK yn adlewyrchu credoau Cristnogol am hawliau anifeiliaid.</p>
--	---

DRAFT

3.2a Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: y natur ddynol a'r hawl i fywyd - Cristnogaeth

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.2.1a Yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol - safbwyntiau Cristnogol

3.2.2a Moeseg feddygol: erthyliad ac ewthanasia - safbwyntiau Cristnogol

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.2.1a Yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol - safbwyntiau Cristnogol</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau a dysgeidiaethau Cristnogol am yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • crëwyd ar ddelw Duw; Genesis 1:26-27 • yn meddu ar enaid, dimensiwn ysbrydol; Mathew 10:28; Y Pregethwr 12:7 • yn meddu ar ymreolaeth – ewyllys rydd a chyfrifoldeb moesol; Genesis 3; Rhufeiniaid 2:14-15 • yn cwmpo i bechod, ond rhoddir cyfle am achubiaeth drwy Iesu - Ioan 3:16,
<p>3.2.2a Moeseg feddygol: erthyliad ac ewthanasia - safbwyntiau Cristnogol</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>safbwyntiau Cristnogol ynghylch pryd mae bywyd yn dechrau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • i lawer, mae bywyd dynol yn dechrau ar adeg cenhedlu • ar adeg y cenhedlu, mae'r embryo yn fod dynol gydag urddas a gwerth yn gynhenid; Y Salmau 139:13-16 • mae nifer lleiafrifol o Gristnogion yn credu bod personoldeb neu fywyd dynol llawn yn dechrau ar adeg genedigaeth. <p>credoau a dysgeidiaethau Cristnogol am erthyliad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • egwyddor sancteiddrwydd bywyd - wedi ei greu gan Dduw ar ei ddelw ef; Genesis 1:26 • mae llawer yn gwrthwynebu erthyliad, gan ystyried mai cymryd bywyd diniwed yw hynny; Exodus 20:13 • mae gan Dduw gynllun ar gyfer pob bywyd dynol ac mae erthyliad yn atal hyn rhag digwydd; Jeremeia 1:5 • gall rhai dderbyn erthyliad mewn amgylchiadau eithriadol penodol • mae rhai Cristnogion yn eiriol dros ddewisiadau amgen i erthyliad, fel mabwysiadu. <p>credoau a dysgeidiaethau Cristnogol am ewthanasia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • egwyddor sancteiddrwydd bywyd - wedi ei greu gan Dduw ar ei ddelw ef; Genesis 1:26 • dim ond Duw ddylai benderfynu pryd ddylai bywyd ddod i ben • mae llawer yn gwrthwynebu ewthanasia gweithredol yn gryf gan ystyried bod hynny'n ddiweddu bywyd a roddwyd gan Dduw; Exodus 20:13 • mae gofal lliniarol yn gyfle i ddangos cariad a thosturi; Galatiaid 6:2 • mae rhai'n cefnogi ewthanasia goddefol ar sail tosturiol • mae rhai'n pryderu am y ddadl 'llethr llithrig'.

3.3a Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: rhyddid mynegiant crefyddol a'r defnydd o gyfoeth personol – safbwyntiau Cristnogol

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.3.1a Rhyddid mynegiant crefyddol - safbwyntiau Cristnogol

3.3.2a Cyfoeth personol - safbwyntiau Cristnogol

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.3.1a Rhyddid mynegiant crefyddol - safbwyntiau Cristnogol</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau a dysgeidiaethau Cristnogol am ryddid mynegiant crefyddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Y Comisiwn Mawr; Mathew 28:19–20 • yn rhan o'r ewyllys rydd a roddwyd gan Dduw i ddynoliaeth • pwysigrwydd bod gan bobl o grefyddau eraill yr un hawl i fynegiant crefyddol; Mathew 7:12 • cefnogi'r hawl i fynegiant crefyddol oherwydd erledigaeth hanesyddol a chyfoes yn erbyn Cristnogion • dylid caniatáu mynegiant crefyddol ar bob ffurf mewn manau cyhoeddus; Mathew 5:14–16.
<p>3.3.2a Defnydd o gyfoeth personol - safbwyntiau Cristnogol</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau a dysgeidiaethau Cristnogol am y defnydd o gyfoeth personol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn gysylltiedig â'r cysyniad o stiwardiaeth • dylai'r defnydd o gyfoeth adlewyrchu dibenion a gwerthoedd Duw • degymiad fel arfer traddodiadol • cyfraniadau yn ystod gwasanaethau'r eglwys • mae cyfoeth fel bendith sy'n dod â chyfrifoldeb mawr; Mathew 25:14–30 • mae cyfoeth er ei fwyn ei hun yn aml yn anghydnaws â bywyd o ffydd; Mathew 19:24 • Mathew 6:24 – ni ellir addoli Duw ac arian • canolbwyntio ar storio "trysorau yn y nefoedd" yn hytrach nag ar y ddaear; Mathew 6:19–21 • "gwraidd pob math o ddrwg yw cariad at arian"; 1 Timotheus 6:10 • ni ddaw cariad at arian â boddhad gwirioneddol byth; Y Pregethwr 5:10 • mae mynachod a lleianod yn cymryd diofryd tloedi – canolbwyntio'n fwy ar werthoedd ysbrydol • Efengyl Ffyniant.

Safbwyntiau Cristnogol neu safbwyntiau Cristnogaeth Gatholig
b – Safbwyntiau Cristnogol Gatholig

3.1b Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: Stiwardiaeth o'r ddaear - Cristnogaeth Gatholig	
<p>Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:</p> <p>3.1.1b Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol – safbwyntiau Catholig</p> <p>3.1.2b Hawliau anifeiliaid - safbwyntiau Catholig</p>	
Adran	Ymhelaethiad
<p>3.1.1b Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol – safbwyntiau Cristnogaeth Gatholig</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau, dysgeidiaethau ac arferion Catholig am berthynas dynoliaeth â'r byd naturiol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn seiliedig ar y gred fod Duw wedi creu'r byd ex nihilo; Genesis 1:2 • crëwyd dynoliaeth ar ddelw Duw; Genesis 1:1 • Dysgeidiaeth y Pab Ffransis yn <i>'Laudato Si'</i> • mae bodau dynol wedi cael rheolaeth fel rhan o gynllun Duw - llywodraethu; Genesis 1:26-28; Y Salmu 8:6 • Mae bodau dynol wedi cael dyletswydd unigryw, a roddwyd gan Dduw i amddiffyn y greadigaeth - stiwardiaeth; Genesis 2:15 • mae stiwardiaeth hefyd yn awgrymu defnyddio adnoddau naturiol yn ddoeth ac yn gynaliadwy; Lefiticus 25:8-25. <p>Sut mae nodau a gwaith mudiad Laudato Si yn adlewyrchu credoau Catholig am stiwardiaeth.</p>
<p>3.1.2b Hawliau anifeiliaid - safbwyntiau Cristnogaeth Gatholig</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau, dysgeidiaethau ac arferion Catholig am hawliau anifeiliaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cafodd anifeiliaid eu creu gan Dduw yn Genesis 1:31, mae Duw yn datgan bod yr holl greadigaeth, gan gynnwys anifeiliaid, yn "dda iawn" • mae Duw yn rhoi llywodraethiant i fodau dynol dros anifeiliaid; Genesis 1:26-28 • Stiwardiaeth - disgwylir i fodau dynol ofalu am fywyd anifeiliaid a'u rheoli'n ddoeth ac yn drugarog, Diarhebion 12:10; Exodus 20:10 • Addysgodd Sant Ffransis o Assisi am ryng-gysylltrwydd holl fywyd yn rhan o greadigaeth Duw (Cantigl y Creaduriaid). <p>safbwyntiau Catholig ar ddefnyddio anifeiliaid er budd dynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae cyfiawnhad dros ddefnyddio anifeiliaid; Genesis 1:26-28 • mae rhai eraill yn ystyried hawliau anifeiliaid yn ffurf o stiwardiaeth, gan gydbwyso rhwng defnyddio anifeiliaid er budd dynoliaeth ac osgoi niwed diangen; Mathew 10:31; Diarhebion 12:10

- mae llawer yn derbyn defnyddio anifeiliaid ar gyfer bwyd; Genesis 9:3
- mae rhai Catholigion yn dewis llysieuaeth neu feganiaeth yn seiliedig ar ddysgeidiaeth fel Genesis 1:26-28.

safbwyntiau Catholig ar ddefnyddio anifeiliaid mewn ymchwil wyddonol a meddygol:

- mae llawer yn dadlau ei fod yn hanfodol ar gyfer cynnydd iechyd a llesiant bodau dynol
- mae'r rhan fwyaf yn credu y dylid ei wneud yn foesebol, gan wneud ymdrech i leihau dioddefaint i'r eithaf
- mae llawer yn cefnogi datblygu dulliau gwahanol i brofi ar anifeiliaid
- mae llawer yn galw am reoliadau caeth i sicrhau triniaeth trugarog.

Sut mae nodau a gwaith Catholic Concern for Animals yn adlewyrchu credoau Catholig am hawliau anifeiliaid.

3.2b Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: y natur ddynol a'r hawl i fywyd - safbwyntiau Cristnogaeth Gatholig

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.2.1b Yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol - Safbwyntiau Catholig

3.2.3b Moeseg feddygol: erthyliad ac ewthanasia - safbwyntiau Catholig

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.2.1b Yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol - Safbwyntiau Cristnogaeth Gatholig</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau a dysgeidiaethau Catholig am yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • crëwyd ar ddelw Duw; Genesis 1:26-27, Deialog Sant Catherine o Siena (o Ddisgresiwn) • yn meddu ar enaid, dimensiwn ysbrydol; Mathew 10:28; Llyfr y Pregethwr 12:7 • yn meddu ar ymreolaeth - ewyllys rydd, sy'n dod â chyfrifoldeb moesol; Genesis 3; Rhufeiniaid 2:14-15 • Y cysyniad o Bechod Gwreiddiol – Awstin Sant (Yr Enchiridion 3:11) • Thomas Aquinas – nid yw'r ddynolryw yn dewis gweithredoedd pechadurus, (Summa Theologica) • maen nhw'n cwmpo i bechod, ond mae ganddyn nhw'r cyfle am achubiaeth a chael eu hadfer i berthynas iawn â Duw, trwy gred yn Iesu; Ioan 3:16.
<p>3.2.3b Moeseg feddygol: erthyliad ac ewthanasia - safbwyntiau catholig</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>safbwyntiau Catholig ar yr adeg pan fydd bywyd yn dechrau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae Catholigion yn credu bod bywyd dynol yn dechrau ar adeg cenhedlu • ystyrir yr embryo yn berson dynol ar adeg y cenhedlu • mae urddas a gwerth yn gynhenid i'r embryo; Y Salmu 139:13-16. <p>credoau a dysgeidiaethau Catholig am erthyliad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bod erthyliad yn ddyrgioni moesol difrifol (Y Pab Ioan Pawl II Evangelium Vitae) • egwyddor sancteiddrwydd bywyd - wedi ei greu ar ddelw Duw; Genesis 1:26 • mae Catecism yr Eglwys Gatholig yn dysgu bod bywyd yn hawl dynol sylfaenol o'i genhedlu i farwolaeth naturiol • mae pob hawl dynol wedi'i seilio ar yr hawl i fywyd (The Common Good, 1996) • mae erthyliad yn cymryd bywyd diniwed, ac mae wedi'i wahardd yn y Deg Gorchymyn; Exodus 20:13 • mae'r Beibl yn dweud bod gan Dduw gynllun ar gyfer pob bywyd dynol ac mae erthyliad yn atal hyn rhag digwydd; Jeremeia 1:5 • gall rhai Catholigion dderbyn erthyliad mewn rhai amgylchiadau, fel pan fydd bywyd y fam mewn perygl, mewn achosion o dreisio neu losgach, neu pan fo

	<p>abnormaleddau ffetws difrifol yn bresennol, ond nid yw hyn yn ddysgeidiaeth Gatholig swyddogol</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae Catholigion yn eiriol dros ddewisiadau amgen i erthylid, fel mabwysiadu • Mae Athrawiaeth yr Effaith Ddwbl yn caniatáu gweithdrefnau a all hefyd arwain at erthylid, ond ddim ond dan amgylchiadau penodol iawn. <p>credoau a dysgeidiaethau Catholig am ewthanasia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae ewthanasia yn mynd yn gwbl groes i gyfraith Duw – Y Pab Ioan Pawl III (Evangelium Vitae, 1995) • nid yw Catholigion yn derbyn dadleuon 'hawl i farw' gan mai dim ond Duw sydd â rheolaeth dros fywyd a marwolaeth • egwyddor sancteiddrwydd bywyd - wedi ei greu gan Dduw ar ei ddelw ef; Genesis 1:26 • gwrthwynebu ewthanasia gweithredol yn gryf gan ystyried bod hynny'n ddiweddu bywyd a roddwyd gan Dduw; Exodus 20:13 • y gred nad yw dioddefaint a phoen yn gwneud bywyd yn llai gwerthfawr na sanctaidd • pwysigrwydd 'marw'n dda' a dangos tosturi dros y rhai sy'n dioddef; Galatiaid 6:2 • cefnogaeth gryf dros ofal lliniarol ac hosbisau • pryderon ynghylch dadl 'y llethr llithrig' • Mae Athrawiaeth yr Effaith Ddwbl yn caniatáu rhoi triniaeth a all achosi marwolaeth, ond ddim ond mewn sefyllfaoedd penodol iawn.
--	---

3.3b Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: rhyddid mynegiant crefyddol a'r defnydd o gyfoeth personol - safbwyntiau Cristnogaeth Gatholig

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.3.1b Rhyddid mynegiant crefyddol - safbwyntiau Catholig

3.3.2b Cyfoeth personol - Safbwyntiau Catholig

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.3.1b Rhyddid mynegiant crefyddol - safbwyntiau Cristnogaeth Gatholig</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau a dysgeidiaethau Catholig am ryddid mynegiant crefyddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Y Comisiwn Mawr (Mathew 28:19-20) Cyfarwyddyd Iesu i rannu'r ffydd ag eraill. • mae hyn yn rhan o'r ewylllys rydd a roddwyd gan Dduw i ddynoliaeth • mae Catholigion yn cael eu cyfarwyddo i efengylu - Y Pab Ffransis (Evangelii Gaudium 15. 48-49, 197-198, 264-265) • pwysigrwydd bod gan bobl o grefyddau eraill yr un hawl i fynegiant crefyddol; Mathew 7:12 • rôl yr Eglwys Gatholig mewn deialog rhyng-ffydd mae'n ddyletswydd i siarad am eu ffydd, hyd yn oed yn wyneb gwrthwynebiad; Actau 4:19-20 • Mae llawer o Gatholigion yn sensitif i'r hawl i fynegiant crefyddol yn seiliedig ar eu hanes eu hunain o erledigaeth • dylid caniatáu mynegiant crefyddol mewn mannau cyhoeddus, gan gynnwys y rhyddid i weddio, gwisgo symbolau crefyddol, a chymryd rhan mewn gweithgareddau crefyddol; Mathew 5:14–16.
<p>3.3.2b Y defnydd o gyfoeth personol - Safbwyntiau Cristnogaeth Gatholig</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau a dysgeidiaethau Catholig am y defnydd o gyfoeth personol</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae hyn yn gysylltiedig â stiwardiaeth a dylai adlewyrchu dibenion a gwerthoedd Duw • yn yr Offeren, mae Catholigion yn cael eu galw i gyfrannu at y casgliad, os gallant ei fforddio • ystyrir cyfoeth yn aml fel bendith sy'n dod â chyfrifoldeb mawr; Mathew 25:14-30 • rhybuddion am beryglon trachwant a chariad at arian; 1 Timotheus 6:10 • ystyrir cyfoeth er ei fwyn ei hun yn aml yn anghydnaws â bywyd o ffydd; Mathew 19:24 • ni all Cristnogion wasanaethu Duw ac arian; Mathew 6:24 • Dywedodd y Pab Ffransis "Rhaid i arian wasanaethu, nid llywodraethu" (2024) • atgoffir i ganolbwyntio ar storio "trysorau yn y nefoedd" yn hytrach nag ar y ddaear; Mathew 6:19–21 • ni ddaw cariad at arian â boddhad gwirioneddol byth; Y Pregethwr 5:10 • Mae mynachod a lleianod Catholig, fel y Ffransisgiaid, yn eirioli bywyd sy'n canolbwyntio llai ar arian a mwy ar werthoedd ysbrydol.

	• mae rhai mynachod a lleianod Catholig yn addo diofryd tloidi.

DRAFT

**Safbwyntiau crefyddau'r byd
a – Safbwyntiau Bwdhaidd**

3.4a Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: Stiwardiaeth o'r ddaear - safbwyntiau Bwdhaidd	
<p>Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:</p> <p>3.4.1a Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol - safbwyntiau Bwdhaidd</p> <p>3.4.2a Hawliau anifeiliaid – safbwyntiau Bwdhaidd</p>	
Adran	Ymhelaethiad
<p>3.4.1a Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol - safbwyntiau Bwdhaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau, dysgeidiaeth ac agweddau Bwdhaidd am berthynas dynoliaeth â'r byd naturiol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dechreuad Dibynol (Pratityasamutpada) – rhyngddibyniaeth • dylid parchu popeth byw • mae dynoliaeth yn effeithio ar yr amgylchedd ac mae'r amgylchedd yn effeithio ar ddynoliaeth • mae'r cysyniad o karma yn dysgu bod gan bob gweithred ganlyniadau cadarnhaol neu negyddol • mae'r cysyniad o Weithredu Cywir yn dysgu Bwdhyddion i osgoi niweidio'r amgylchedd • mae'r ail o'r Pum Argymhelliad yn rhybuddio rhag cymryd yr hyn nad yw'n cael ei roi'n rhydd, gan gynnwys o'r amgylchedd. <p>Sut mae nodau a gwaith rhwydwaith Eco Dharma yn adlewyrchu credoau Bwdhaidd am ofalu am y byd naturiol.</p>
<p>3.4.2a Hawliau anifeiliaid – safbwyntiau Bwdhaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau, dysgeidiaethau ac arferion Bwdhaidd am hawliau anifeiliaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nid yw statws bodau dynol yn uwch na statws bodau byw eraill • rhaid ymestyn tosturi, doethineb a charedigrwydd cariadus dynol at bopeth byw (Dhammapada 129) • mae'r Argymhelliad (Praesept) Cyntaf yn dysgu'r cysyniad o ahimsa • egwyddor Gweithredu Cywir - byddai niweidio anifeiliaid yn crynhoi karma negyddol • mae anifeiliaid hefyd yn rhan o gylch samsara. • mae ailenedigaeth fel anifail yn ganlyniad i karma drwg ym mywydau'r gorffennol ac yn cael ei ystyried yn rhwystr ysbrydol difrifol • ni all anifeiliaid wella eu statws karmig. Rhaid parhau i gael ailenedigaeth fel anifail nes bod y karma drwg wedi cael ei ddefnyddio. <p>Safbwyntiau Bwdhaidd ar ddefnyddio anifeiliaid er budd dynol:</p>

- doedd y Buddha (Siddhartha Gautama) ddim yn llysieuwr ac ni ddysgodd i'w ddilynwyr fod yn llysieuol
- mae rhai'n dweud bod y Argymhelliad Cyntaf yn cyfeirio'n fwy at ladd yn uniongyrchol na lladd anifeiliaid yn anuniongyrchol ar gyfer bwyd
- mae bwyta cig yn enghraifft arall o realiti Dukkha
- mae llysieuath yn osgoi rhag achosi dioddefaint (ahimsa)
- mae llysieuath yn osgoi ffermio diwydiannol a all arwain at newid hinsawdd/amgylcheddol
- mae'r cysyniad o 'Fywoliaeth Gywir' yn dysgu y dylai Bwdhyddion osgoi gwaith sy'n cynnwys lladd neu niweidio anifeiliaid.

Safbwyntiau Bwdhaidd ar ddefnyddio anifeiliaid mewn ymchwil wyddonol a meddygol:

- mae llawer o Fwdhyddion yn cytuno â Deddf Ymdeimladoldeb Lles Anifeiliaid y DU 2022
- mae arbrofi ar anifeiliaid yn foisol anghywir pe gallai'r anifail dan sylw wynebu unrhyw niwed
- mae llawer yn cydnabod y gwerth y gallai arbrofion anifeiliaid ei gael ar gyfer iechyd pobl
- byddai rhai'n awgrymu bod y cyffuriau a brofwyd ar anifeiliaid yn niweidio iechyd dynol
- mae'n rhaid i'r arbrofwr dderbyn y karma negyddol o gynnal yr arbrawf
- arbrofi ar gyfer pwrpas moesol da yn unig
- arbrofi ar anifeiliaid yn unig lle nad oes dewis arall
- cynllunio'r arbrawf i wneud cyn lleied o niwed â phosibl
- osgoi lladd yr anifail oni bai ei fod yn gwbl angenrheidiol
- trin yr anifeiliaid yn garedig ac yn barchus.

Sut mae nodau a gwaith Dharma Voices for Animals yn adlewyrchu credoau Bwdhaidd am hawliau anifeiliaid.

3.5a Beth sy'n ein gwneud yn ddynol a moesegau meddygol cysylltiedig – safbwyntiau Bwdhaidd

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.5.1a Beth sy'n ein gwneud ni'n ddynol – safbwyntiau Bwdhaidd

3.5.2a Moeseg feddygol: erthyliad ac ewthanasia - safbwyntiau Bwdhaidd

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.5.1a Beth sy'n ein gwneud ni'n ddynol – safbwyntiau Bwdhaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>agweddau, credoau a dysgeidiaethau Bwdhaidd am yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • natur-Bwdha: bod gan bawb y potensial i gyflawni Nirvana (goleuedigaeth) • Mahayana - y cysyniad o Fwdhaeth • Theravada – y cysyniad Arhathood • cydnabod ac osgoi'r Tri Gwenwyn • adnabod Tri Nod Bodolaeth • ceisio Nirvana trwy Buddha, Dharma a Sangha.
<p>3.5.2a Moeseg feddygol: erthyliad ac ewthanasia - safbwyntiau Bwdhaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Bwdhaidd am erthyliad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae cylch samsara yn golygu nad oes pwynt lle nad yw ffoetws neu embryo yn fyw • mae bywyd dynol yn werthfawr oherwydd dim ond bodau dynol sy'n gallu datgelu'r natur-Bwdha neu gyrraedd yr arhadaeth • mae'r cyntaf o'r Pum Argymhelliad (Praesept) yn cynghori yn erbyn cymryd bywyd • egwyddor Ahimsa yn arwain yn erbyn achosi niwed i fodau byw • canllawiau yn unig yw'r Argymhellion, nid rheolau na chyfreithiau moesol • mae erthyliad fel arfer yn fater cymhleth a rhaid ystyried cymhlethdod pob sefyllfa • mae'r cysyniad o weithred medrus yn golygu y gellir ystyried erthyliad yn weithred negyddol neu'n 'ddrygioni angenrheidiol'. <p>Credoau a dysgeidiaethau Bwdhaidd am ewthanasia</p> <ul style="list-style-type: none"> • marwolaeth yw'r pwynt trawsnewidiad rhwng yr ailenedigaeth hon a'r ailenedigaeth nesaf • gan fod bywyd dynol yn werthfawr, dylai barhau am gyhyd ag y bo modd • gall cyflwr meddwl person (cyflwr karmig) ar adeg ei farwolaeth benderfynu ar y math o ailenedigaeth a ddaw • Mae'r Argymhelliad (Praesept) Cyntaf yn arwain yn erbyn lladd bod byw, felly ystyrir ewthanasia yn anfedrus • mae egwyddorion Ahimsa a Metta yn annog peidio niwed a dangos caredigrwydd cariadus • hyd yn oed os yw'r bwriad yn drugarog, mae'r weithred o ladd yn dal yn anghywir; Vinaya III. 86

	<ul style="list-style-type: none">• mae egwyddorion karuna a Bwriadau Cywir, ac amgylchiadau unigol, yn golygu bod ewthanasia yn dderbyniol, cyn belled â bod y bwriad i ladd yn cael ei osgoi.
--	---

DRAFT

3.6a Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: rhyddid mynegiant crefyddol a'r defnydd o gyfoeth personol – safbwyntiau Bwdhaidd

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.6.1a Rhyddid mynegiant crefyddol - safbwyntiau Bwdhaidd

3.6.2a Cyfoeth personol – safbwyntiau Bwdhaidd

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.6.1a Rhyddid mynegiant crefyddol - safbwyntiau Bwdhaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Bwdhaidd am ryddid mynegiant crefyddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yn aml ystyrir Bwdhaeth yn grefydd oddefgar ac nid efengylu yw un o'i phrif amcanion • mae egwyddorion y Gwir Araith a Gweithredu Cywir yn gwarchod rhag defnyddio rhyddid mynegiant yn anfedrus a thramgwyddo • mae egwyddorion Karuna a Metta hefyd yn amddiffyn rhag defnyddio rhyddid mynegiant yn anfedrus • mae karma cadarnhaol yn cael ei ennill trwy fyw yn ôl yr egwyddorion hyn a sicrhau bod rhyddid mynegiant yn cael ei ddefnyddio'n sensitif, heb achosi dim niwed.
<p>3.6.2a Y defnydd o gyfoeth personol – safbwyntiau Bwdhaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Bwdhaidd am ddefnyddio cyfoeth personol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • enghraifft y Bwdha (Siddhartha Gautama) a gefnodd ar gyfoeth eithafol i ddod o hyd i oleuedigaeth • mae straeon am fywydau blaenorol y Bwdha yn dangos ei weithredoedd hael • mae'r Pedwar Gwirionedd Nobl yn dysgu bod tanha (trachwant) yn arwain at dukkha • dysgodd y Bwdha Y Ffordd Ganol rhwng cyfoeth a thlodi • mae egwyddor Bywoliaeth Gywir yn arwain yn erbyn gwneud arian drwy ddulliau anfedrus neu ddefnyddio arian mewn ffordd sy'n niweidio eich hun neu eraill • mae egwyddor Gweithred Gywir yn arwain erbyn cymryd arian (neu adnoddau) nad ydynt yn cael eu rhoi yn rhydd • mae egwyddor dhana (rhoi yn hael) yn bwysig ac yn arwain at karma positif • mae egwyddor karuna yn annog defnyddio arian i helpu eraill, er enghraifft, gwaith Ymddiriedolaeth Karuna • Nid oes gan fynachod Bwdhaidd unrhyw eiddo eu hunain; maen nhw'n dibynnu ar dhana • nid yw cyfoeth yn ddo'i hun yn anfedrus, ond rhaid ei ddefnyddio at y dibenion cywir; Anguttara Nikaya 1.80.

**Safbwyntiau crefyddau'r byd
b – Safbwyntiau Hindŵaidd**

3.4b Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: Stiwardiaeth o'r ddaear - safbwyntiau Hindŵaidd	
<p>Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:</p> <p>3.4.1b Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol - safbwynt Hindŵaidd</p> <p>3.4.2b Hawliau anifeiliaid - safbwyntiau Hindŵaidd</p>	
Adran	Ymhelaethiad
<p>3.4.1b Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol - safbwyntiau Hindŵaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau a dysgeidiaethau Hindŵaidd ynglyn â pherthynas dynoliaeth â'r byd naturiol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • y realiti eithaf yw Brahman • mae pob atman yn rhan o'r hanfod dwyfol hwn ac yn amlygiadau o Brahman ac yn rhyng-gysylltiedig; Bhagavad Gita – 11:7; Chandogya Upanishad 4.10.4-5 • gall gweithredoedd niweidiol tuag at natur arwain at karma negyddol • mae byw mewn cytgord â natur yn hanfodol i gyflawni dharma rhywun • mae'r egwyddor ahimsa (di-drais) yn ymestyn i bopeth byw. Mae sawl agwedd ar natur yn aml yn cael eu hanrhydeddu fel duwiau neu dduwiesau; mae'r parch hwn yn arwain at arferion sy'n diogelu ac yn cadw adnoddau naturiol • mae arferion Hindŵaidd yoga a myfyrdod yn aml yn pwysleisio cysylltiad â natur, fel Surya Namaskar (Cyfarchiad yr Haul). <p>Sut mae nodau a gwaith Hindu Climate Action yn adlewyrchu credoau Hindŵaidd am ofalu am y byd naturiol.</p>
<p>3.4.2b Hawliau anifeiliaid - safbwyntiau Hindŵaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>credoau a dysgeidiaethau Hindŵaidd ynglyn â hawliau anifeiliaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae pob bod byw yn meddu ar atman ac yn rhan o Brahman; Isha Upanishad v6, a chylch samsara t; Yajurveda 12.32 • ystyrir rhai anifeiliaid yn gysegredig, ac mae eu llesiant yn bwysig ar gyfer cynnal cydbwysedd natur; Baghavata Purana 7:14.9 • mae ahimsa yn addysgu y dylid osgoi achosi niwed i bethau byw mae gofalu am anifeiliaid yn rhan o dharma unigolyn. • gall niweidio anifeiliaid arwain at ganlyniadau karmig negyddol yn y bywyd hwn neu fywydau yn y dyfodol • gallai niweidio anifail fod yn niweidio bod a oedd efallai'n fod dynol mewn bywyd blaenorol • yn dibynnu ar karma, gall eu hatman eu hunain ddychwelyd ar ffurf anifail yn eu bywyd nesaf

- mae gwahanol anifeiliaid yn gysylltiedig â duwiau ac maent yn cael eu hystyried yn gysegredig fel mwncïod (Hanuman), eliffantod (Ganesha)
- mae'r fuwch yn cael ei mawrygu a'i hamdiffyn yn arbennig (Gau Mata).

Credoau a dysgeidiaethau Hindŵaidd am y defnydd o anifeiliaid er budd dynol:

- mae llawer yn ymarfer llysieuaeth, fel ISKCON, ac felly'n glynu wrth ahimsa, ac er mwyn dangos parch at fywyd anifeiliaid; Manu Smriti 5:48
- mae'r Mahabharata yn adlewyrchu'r farn Hindŵaidd y dylid amddiffyn ac anrhydeddu'r fuwch, mae'r arfer o ffermio ffatri yn gwrth-ddweud egwyddor ahimsa yn uniongyrchol.

Credoau a dysgeidiaethau Hindŵaidd am ddefnyddio anifeiliaid mewn ymchwil wyddonol a meddygol:

- mae safbwyntiau amrywiol yn bodoli o fewn Hindŵaeth
- efallai y bydd rhai Hindŵaidd yn derbyn defnyddio anifeiliaid mewn ymchwil os yw er lles pawb ac yn cael ei gynnal heb fawr o niwed
- efallai y bydd eraill yn ei wrthwynebu'n llwyr ar sail ahimsa ac effaith karma negyddol
- mae llawer yn eirioli dros ddulliau amgen o brofi ag anifeiliaid sy'n cyfateb i ahimsa.

3.5b Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: y natur ddynol a'r hawl i fywyd – safbwyntiau Hindŵaidd

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.5.1b Beth sy'n ein gwneud ni'n ddynol – safbwyntiau Hindŵaidd

3.5.2b Moeseg feddygol: erthyliad ac ewthanasia – safbwyntiau Hindŵaidd

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.5.1b Beth sy'n ein gwneud ni'n ddynol – safbwyntiau Hindŵaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Hindŵaidd am yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oherwydd cylch samsara, nid oes pwynt lle nad yw ffoetws neu embryo yn fyw • craidd hunaniaeth ddynol yw'r atman, yr enaid neu'r hunan, sy'n rhan o Brahman • nod eithaf yr atman yw undod gyda Brahman (moksha) a dod â chylch samsara i ben • mae bodau dynol yn meddu ar ewyllys rydd ac yn gallu creu karma da neu ddrwg sy'n effeithio ar samsara • mae gan prakriti (natur) popeth 3 rhinwedd (y Tri Guna) • dim ond bodau dynol sy'n gallu newid cydbwysedd y gunas • rhaid rheoli'r synhwyrâu, sy'n achosi ansefydlogrwydd ac awydd; Bhagavad Gita 5:20-21.
<p>3.5.2b Moeseg feddygol: erthyliad ac ewthanasia – safbwyntiau Hindŵaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Hindŵaidd ynglyn â moeseg feddygol – erthyliad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae Hindŵaiaid yn arddel gwahanol gredoau • yn gyffredinol, mae Hindŵaiaid yn credu bod gan bob creadur byw atman a'u bod yn rhan o Brahman • mae dharma yn pwysleisio amddiffyn bywyd; Manu Smriti • mae dharma hefyd yn ddibynnol ar y cyd-destun – felly efallai y bydd erthyliad yn cael ei ganiatáu mewn rhai sefyllfaoedd • mae egwyddor ahimsa a'r gred bod yr atman yn bodoli o'r eiliad ar feichiogi wedi'i nodi mewn ysgrythur Hindŵaidd; y Garbhpanishad • gellir ystyried bod erthyliad yn cynhyrchu karma negyddol i'r sawl sy'n gysylltiedig. <p>Credoau a dysgeidiaethau Hindŵaidd ynglyn â moeseg feddygol – ewthanasia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae Hindŵaeth yn arddel gwahanol gredoau • mae Hindŵaiaid yn credu bod gan bob creadur byw atman a'u bod yn rhan o Brahman • dharma – mae gwrthdaro rhwng y ddyletswydd i warchod bywyd a'r ddyletswydd i leddfu dioddefaint • mae rhai Hindŵaiaid yn dadlau mai dharma person yw dioddef dioddefaint gyda dewrder ac urddas, gan y gallai arwain at ddatblygiad ysbrydol

- gellid ystyried dod â bywyd i ben yn gynamserol fel amharu ar gylch samsara; Manu Smriti
- ahimsa – mae dod â bywyd i ben yn gallu cael ei ystyried fel gweithred o drais
- mae Hindwâeth hefyd yn rhoi gwerth ar karuna (tosturi), felly gall ewthanasia goddefol fod yn dderbyniol mewn rhai sefyllfaoedd.

DRAFT

3.6b Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: rhyddid mynegiant crefyddol a'r defnydd o gyfoeth personol – safbwyntiau Hindŵaidd

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.6.1b Rhyddid mynegiant crefyddol – safbwyntiau Hindŵaidd

3.6.2b Cyfoeth personol – safbwyntiau Hindŵaidd

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.6.1b Rhyddid mynegiant crefyddol – safbwyntiau Hindŵaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Hindŵaidd am ryddid mynegiant crefyddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • y safbwynt Hindŵaidd yw bod llawer o lwybrau i'r un gwirionedd; Sarva Dharma a Sama Bhava • mae traddodiad Hindŵaidd yn annog deialog a dadl – mae sawl ysgol o feddwl, fel Advaita (anneuoliaeth), Dvaita (deuoliaeth) • mae ahimsa yn eirioli dros gydfodoli heddychlon, niwed a allai gael ei achosi gan orfodaeth neu anoddefgarwch crefyddol • mae gwahanol fudiadau diwygio o fewn Hindŵaeth yn pwysleisio'r rhyddid i fynd ar drywydd gwirioneddau ysbrydol.
<p>3.6.2b Y defnydd o gyfoeth personol – safbwyntiau Hindŵaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Hindŵaidd am ddefnyddio cyfoeth personol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • un o bedwar prif nod bywyd dynol yw artha – mae'r Bhagavad Gita yn addysgu pwysigrwydd vairagya (datgysylltiad) oddi wrth feddiannau materol a chyfoeth. • gwir nod bywyd yw cynnydd ysbrydol – dylid defnyddio cyfoeth i gefnogi'r daith hon yn unig, nid i'w rhwystro • ni ddylid cael cyfoeth drwy arferion anfoesegol • mae dana yn rhinwedd werthfawr iawn sy'n ennill karma cadarnhaol.

**Safbwyntiau crefyddau'r byd
c – safbwyntiau Islamaidd**

3.4c Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: Stiwardiaeth o'r ddaear – Islam

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.4.1c Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol – safbwyntiau Islamaidd

3.4.2c Hawliau anifeiliaid – safbwyntiau Islamaidd

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.4.1c Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol – safbwyntiau Islamaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Islamaidd am berthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cafodd y byd ei greu gan Dduw ac mae'n perthyn iddo; Qur'an 7:54 • mae bodau dynol yn cael eu hystyried yn khalifahs (stiwardiaid); Qur'an 35:39 o'r ddaear (fil ardh); Qur'an 6:165 • mae stiwardiaeth yn adlewyrchu rhyng-gysylltrwydd dwfn â gweddill y greadigaeth • mae bodau dynol yn gyfrifol am gynnal cydbwysedd (mizan) yn y byd; Qur'an 55. 7-9 • tawhid, yn ymestyn i undod y greadigaeth • fitrah, yn arwain pobl i geisio Duw ac i fyw mewn cytgorod â'r amgylchedd • ar Ddydd y Farn (Akhirah), bydd bodau dynol yn atebol am eu gweithredoedd tuag at y byd naturiol. <p>Sut mae nodau a gwaith y Sefydliad Islamaidd ar gyfer Ecoleg a Gwyddorau Amgylcheddol (IFEES) yn adlewyrchu credoau Islamaidd.</p>
<p>3.4.2c Hawliau anifeiliaid – safbwyntiau Islamaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Islamaidd am hawliau anifeiliaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • roedd y Proffwyd Muhammad yn dangos caredigrwydd i anifeiliaid • roedd Muhammed yn addysgu gan ddweud bod y rhai hynny sy'n garedig i anifeiliaid yn cael eu gwobrwyo gan Allah; Bukhari • ar Ddydd y Farn (Akhirah), bydd bodau dynol yn atebol am eu gweithredoedd tuag at anifeiliaid. <p>Credoau a dysgeidiaethau Islamaidd am ddefnyddio anifeiliaid er budd dynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • darparodd Duw dda byw i fodau dynol eu defnyddio, gan gynnwys ar gyfer bwyd; Qur'an 40:79-80 • mae rhai Mwslimiaid yn osgoi ffermio gorddwys a lladd anifeiliaid am hwyl • mae Mwslimiaid yn cael eu hannog i beidio â gor-weithio anifeiliaid • mae arferion lladd anifeiliaid halal yn cynnwys diolch i Allah am fywyd yr anifail.

	<p>Credoau a dysgeidiaethau Islamaidd am ddefnyddio anifeiliaid mewn ymchwil gwyddonol a meddygol:</p> <ul style="list-style-type: none">• mae rhai Mwslimiaid yn credu bod arbrofi ar anifeiliaid yn cael ei ganiatáu pan fydd yn fuddiol i fywyd ac iechyd dynol• rhaid iddo gael ei gynnal gyda'r bwriad o wneud mwy o ddaioni• rhaid iddo achosi cyn lleied o niwed â phosibl• os oes dulliau eraill ar gael, dylid eu defnyddio. <p>Sut mae nodau a gwaith Salam for Animals yn adlewyrchu credoau Islamaidd am hawliau anifeiliaid.</p>
--	--

3.5c Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: y natur ddynol a'r hawl i fywyd – safbwyntiau Islamaidd

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.5.1c Yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol – safbwyntiau Islamaidd

3.5.2c Moeseg feddygol: erthyliad ac ewthanasia – safbwyntiau Islamaidd

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.5.1c Yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol – safbwyntiau Islamaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Islamaidd am yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cafodd bodau dynol eu creu yn unigryw gan Allah gyda'r galluedd corfforol, deallusol ac ysbrydol gorau; Qur'an 95:4 • mae'r enaid (ruh) yn cael ei ystyried yn hanfod bodolaeth ddynol, sydd wedi'i roi gan Allah; Qur'an 17:85 • mae gan fodau dynol ymreolaeth – ewyllys rydd • mae gan fodau dynol gyfrifoldeb moesol; Qur'an 76:3 • mae bodau dynol wedi'u geni â thuedd naturiol tuag at ddaioni • gall bodau dynol gydnabod bodolaeth Allah, sy'n rhan o'r fitrah; Qur'an 30:30 • mae gan fodau dynol allu deallusol (aql) ac maent yn gallu cydnabod Allah yn y greadigaeth.
<p>3.5.2c Moeseg feddygol: erthyliad ac ewthanasia – safbwyntiau Islamaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Safbwyntiau Islamaidd am pryd fydd bywyd yn dechrau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae rhai yn credu bod bywyd yn dechrau adeg eneidio • mae rhai yn credu pan fydd y ffoetws wedi'i ffurfio'n gorfforol, yna mae'n dod yn berson • mae rhai yn credu ei fod yn berson o adeg y cenhedlu. <p>Credoau a dysgeidiaethau Islamaidd am foeseg feddygol: erthylu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae Mwslimiaid yn arddel safbwyntiau gwahanol, yn dibynnu ar eu dehongliad o'r Qur'an a Hadith. • maent yn pwysleisio sancteiddrwydd bywyd ac yn ystyried bod lladd rhywun mewn ffordd anghyfiawn yn bechod difrifol; Qur'an 5:32 • mae'r bwriad (niyyah) y tu ôl i weithredoedd yn hanfodol mewn moeseg Islamaidd • mae egwyddor darar (lleihau niwed) yn bwysig • byddai llawer o Fwslimiaid yn dadlau bod rhesymau dilys dros erthyliad. <p>Credoau a dysgeidiaethau Islamaidd am foeseg feddygol: ewthanasia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • maent yn pwysleisio sancteiddrwydd bywyd ac yn ystyried bod lladd rhywun mewn ffordd anghyfiawn yn bechod difrifol; Qur'an 5:32

- mae'r rhan fwyaf o Fwslimiaid yn cytuno nad yw ewthanasia, boed yn wirfoddol neu'n anwirfoddol, wedi'i ganiatáu mewn Islam
- mae'r bwriad (niyyah) y tu ôl i weithredoedd yn hanfodol mewn moeseg Islamaidd
- mae ewthanasia yn anghywir gan ei fod yn golygu dod â bywyd i ben yn fwriadol a chynamserol; Qur'an 16:61
- mae dioddefaint yn aml yn cael ei ystyried yn brawf gan Allah, ac mae Mwslimiaid yn cael eu hannog i ddiodef yn amyneddgar (sabr) ac ymddiried yn noethineb Allah; Qur'an 67.2, Surah Al Baqarah 2.155
- gall gofal lliniarol leddfu dioddefaint heb gyflymu marwolaeth
- mae rhai Mwslimiaid yn dadlau y gallai atal triniaeth feddygol fod yn dderbyniol os yw'r driniaeth yn ymestyn dioddefaint heb obaith rhesymol o oroesi.

3.6c Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: rhyddid mynegiant crefyddol a'r defnydd o gyfoeth personol – safbwyntiau Islamaidd

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.6.1c Rhyddid mynegiant crefyddol – safbwyntiau Islamaidd

3.6.2c Cyfoeth personol – safbwyntiau Islamaidd

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.6.1c Rhyddid mynegiant crefyddol – safbwyntiau Islamaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Islamaidd am ryddid mynegiant crefyddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae Islam yn addysgu na ddylid gorfodi cred grefyddol; Qur'an 2:256 • mae'r Qur'an yn cydnabod dilynwyr Iddewiaeth a Christnogaeth fel "Pobl y Llyfr" • mae Mwslimiaid dan gyfarwyddyd i barchu Iddewon a Christnogion a'u hysgrythurau; Qur'an 29:46 • mae sharia yn rhoi canllawiau ar sut i drin pobl sydd ddim yn Fwslimiaid mewn gwladwriaeth Islamaidd, gan bwysleisio cyfiawnder ac amddiffyniad • mae graddau'r rhyddid crefyddol mewn gwledydd lle mae'r mwyafrif yn Fwslimiaid yn amrywio'n fawr: <ul style="list-style-type: none"> • mae rhai wedi cynnwys rhyddid crefyddol yn eu cyfansoddiadau a'u systemau cyfreithiol • mae eraill yn gosod cyfyngiadau llym ar fynegiant crefyddol, yn enwedig pan fydd yn gwrthdaro â chyfraith Islamaidd • mae adrodd y Shahadah yn gyhoeddus yn arfer pwysig i ddangos ymrwymiad i Islam.
<p>3.6.2c Y defnydd o gyfoeth personol – safbwyntiau Islamaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Islamaidd am ddefnyddio cyfoeth personol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae cyfoeth yn cael ei ystyried yn rhywbeth y mae Duw wedi ymddiried mewn bodau dynol i'w ddefnyddio'n ddoeth (Amanah) • mae disgwyl i Fwslimiaid ei ddefnyddio mewn ffyrdd sy'n adlewyrchu ewyllys Duw • rhaid i Fwslimiaid osgoi israf – gormodedd a gwastraff • zakah – gweithred orfodol o elusen i'r rhai sy'n gallu fforddio ei rhoi; Qur'an 73:20 • sadaqah – gall fod ar sawl ffurf, gan gynnwys arian, bwyd, neu amser; Qur'an 3:92 • khums – un o'r Deg Gweithred Orfodol o Shi'a Islam; Qur'an 8:41 • mae Mwslimiaid yn cael eu hannog i fuddsoddi eu cyfoeth mewn mentrau halal • mae Islam yn gwahardd yr arfer o godi llog ar fenthyciadau (riba) ar unrhyw gyfrif.

**Safbwyntiau crefyddau'r byd
d – safbwyntiau Iddewig**

3.4d Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: Stiwardiaeth o'r Ddaear – safbwyntiau Iddewig	
<p>Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:</p> <p>3.4.1d Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol – safbwyntiau Iddewig</p> <p>3.4.2d Hawliau anifeiliaid – safbwyntiau Iddewig</p>	
Adran	Ymhelaethiad
<p>3.4.1d Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol – safbwyntiau Iddewig</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau, dysgeidiaethau ac arferion Iddewig am berthynas dynoliaeth â'r byd naturiol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rhoddwyd awdurdod i ddynoliaeth dros y ddaear; Genesis 1:28 • mae bodau dynol yn Shomrei Adamah (gwarcheidwaid/stiwardiaid y ddaear); Genesis 2:15 • mae'r cysyniad o Tikkun Olam yn cynnwys y syniad o weithredu cymdeithasol gan gynnwys cyfrifoldeb amgylcheddol • mae bal tashchit (peidiwch â dinistrio na gwastraffu) yn hybu cynaliadwyedd a pharch at y byd naturiol Deuteronomium 20:19-20 • mae Tu B'Shevat (Blwyddyn Newydd y Coed) yn wyl Iddewig sy'n dathlu adnewyddu natur • mae rhai dehongliadau modern o kashrut yn cynnwys eco-kashrut – pryderon amgylcheddol a moesegol am arferion deietegol. <p>Sut mae nodau a gwaith EcoJudaism yn adlewyrchu credoau Iddewig am stiwardiaeth.</p>
<p>3.4.2d Hawliau anifeiliaid – safbwyntiau Iddewig</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau, dysgeidiaethau ac arferion Iddewig am hawliau anifeiliaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • egwyddor Tza'ar Ba'alei Chayim (atal dioddefaint anifeiliaid) Exodus 23:12; Deuteronomium 25:4 <p>Credoau, dysgeidiaethau ac arferion Iddewig am ddefnyddio anifeiliaid er budd dynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae defnyddio rhai anifeiliaid mewn ffordd ddigreulon ar gyfer bwyd a gwaith wedi'i ganiatáu; Lefiticus 12; Deuteronomium 14 • rhaid lladd anifeiliaid sy'n cael eu defnyddio ar gyfer bwyd kosher gan ddefnyddio'r dull shechita i leihau dioddefaint mae'r Torah yn gwahardd rhai arferion; Exodus 23:19, Deuteronomium 22:6-7 mae rhai Iddewon (Rabbi Moshe Feinstein) yn gwrthwynebu arferion fel gorfwydo anifeiliaid i gynhyrchu danteithion • dim ond anifeiliaid fel ych neu asyn sy'n cael eu defnyddio ar gyfer aredig neu gario llwythi trwm

- ni ellir curo na gorfodi anifeiliaid i weithio'n ormodol nac yn annaturiol; Diarhebion 12:10
- mae deddfau Shabbat hefyd yn rhoi diwrnod o orffwys i anifeiliaid sy'n gweithio; Exodus. 20:10.

Credoau, dysgeidiaethau ac arferion Iddewig am ddefnyddio anifeiliaid mewn ymchwil gwyddonol a meddygol:

- mae dysgeidiaeth Iddewig yn caniatáu arbrofi ar anifeiliaid pan fydd mantais amlwg i fywyd ac iechyd dynol
- rhaid ystyried cysyniad Tza'ar Ba'alei Chayim
- rhaid ystyried y cysyniad o Bal Tashchit (peidiwch â dinistrio na gwastraffu eitemau)
- gall pob achos fod yn ddibynnol ar ddehongliad unigol o gyfraith grefyddol Iddewig
- mae rhai Iddewon yn annog dulliau ymchwil eraill nad ydynt yn cynnwys anifeiliaid.

Sut mae nodau a gwaith Jewish Initiative for Animals yn adlewyrchu credoau Iddewig am hawliau anifeiliaid.

3.5d Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: y natur ddynol a'r hawl i fywyd – safbwyntiau Iddewig

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.5.1d Yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol – safbwyntiau Iddewig

3.5.2d Moeseg feddygol: erthyliad ac ewthanasia – safbwyntiau Iddewig

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.5.1d Yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol – safbwyntiau Iddewig</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Iddewig am yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • crëwyd ar ddelw Duw; Genesis 1:26-27 • meddu ar enaid neu wreichionen ddwyfol, dimensiwn ysbrydol; Y Pregethwr 12:7 • wedi'i eni â chymhelliad da ac allgarol (yetzer ha tov) a chymhelliad drwg neu hunanol (yetzer hara) • yn meddu ar ymreolaeth – ewyllys rydd sy'n dod â chyfrifoldeb moesol; Genesis 3.
<p>3.5.2d Moeseg feddygol: erthyliad ac ewthanasia – safbwyntiau Iddewig</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Safbwyntiau Iddewig am pryd fydd bywyd yn dechrau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae meddwl Iddewig yn cydnabod bod gan y ffoetws fywyd posibl • nid yw ffoetws yn cael ei ystyried yn berson llawn (nefesh) tan ei eni yn ôl y Talmud, fe'i hystyrir yn rhan o gorff y fam tan hynny. <p>Credoau a dysgeidiaethau Iddewig am erthyliad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mewn Iddewiaeth Uniongred, mae erthyliad wedi'i ganiatáu yn gyffredinol os yw'r beichiogrwydd yn peryglu bywyd neu iechyd y fam; Talmud – Ohalot 7:6-8; • rhaid ystyried pikuach nefesh (achub bywyd) • gallai erthyliad gael ei ganiatáu mewn rhai sefyllfaoedd ond mae'n dibynnu ar ganllawiau rabinaidd ac yn cael ei werthuso fesul achos • mae erthyliad yn benderfyniad moesol meddygol ac ysbrydol • mae Iddewiaeth Ddiwygiedig yn rhoi pwyslais cryf ar hawl y fenyw i ddewis. <p>Credoau a dysgeidiaethau Iddewig am ewthanasia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae bywyd yn cael ei ystyried yn gysegredig; ac o'r gwerth mwyaf; Genesis 1:26-27 • mae egwyddor pikuach nefesh yn berthnasol • mae cyfraith Iddewig yn gwahardd ewthanasia gweithredol oherwydd dim ond Duw sydd â'r awdurdod i roi terfyn ar fywyd dynol; Y Pregethwr 3:2 • gallai rhai Iddewon gefnogi ewthanasia goddefol os yw person yn dioddef a marwolaeth yn agos.

	• mae llawer o Iddewon yn annog y defnydd o ddulliau leddfu poen a gofal lliniarol, hyd yn oed os gallai triniaethau o'r fath gyflymu marwolaeth• mae urddas ac ewyllys rydd yr unigolyn i benderfynu yn bwysig mewn Iddewiaeth Ddiwygiedig.

DRAFT

3.6d Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: rhyddid mynegiant crefyddol a'r defnydd o gyfoeth personol – safbwyntiau Iddewig

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.6.1d Rhyddid mynegiant crefyddol – safbwyntiau Iddewig

3.6.2d Cyfoeth personol – safbwyntiau Iddewig

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.6.1d Rhyddid mynegiant crefyddol – safbwyntiau Iddewig</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Iddewig am ryddid mynegiant crefyddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae bodau dynol wedi'u creu ar ddelw Duw, gydag urddas a gwerth cynhenid • mae bodau dynol yn rhydd i fynegi eu credoau crefyddol a'u hunaniaeth bersonol • mae pwyslais ar gyfiawnder, ac mae gan bawb yr hawl i fyw yn ôl eu credoau heb ofni erledigaeth na gwahaniaethu; Deuteronomium 16:20 • mae Iddewon yn aml wedi cael eu herlid am eu credoau crefyddol, gan arwain at gefnogaeth i ryddid crefyddol, ar gyfer eu hunain a phobl eraill. • rhaid i Iddewon fyw yn unol â chyfraith Iddewig • mae'r Talmud yn addysgu derbyn amrywiaeth mynegiant crefyddol • mae'r Talmud yn addysgu'r gred nad yw moesoldeb a chyfiawnder wedi'u cyfyngu i bobl Iddewig yn unig • rhaid cymhwysu egwyddor dina de-malkhuta dina ("cyfraith y tir yw'r gyfraith") • os yw cyfreithiau gwlad yn torri Cyfraith Iddewig, efallai na fyddant yn berthnasol i Iddewon.
<p>3.6.2d Defnydd o gyfoeth personol – safbwyntiau Iddewig</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Iddewig am ddefnyddio cyfoeth personol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae'r Torah yn addysgu mai Duw sy'n rhoi'r gallu i gaffael cyfoeth; Deuteronomium 8:18 • mae gan Iddewon gyfrifoldeb i ddefnyddio eu cyfoeth er lles pawb yn ogystal â budd personol – Tikkun Olam • mae Iddewiaeth yn rhybuddio yn erbyn peryglon trachwant ac ymlyniad eithafol at gyfoeth • Gall ceisio cyfoeth arwain at ymddygiad anfoesegol ac esgeuluso cyfrifoldebau ysbrydol a chymunedol; Diarhebion 28:20–22 • mae Tzedakah yn aml yn cael ei gyfieithu fel elusen ond yn fwy cywir fel "cyfiawnder" neu "tegwch" • mae rhoi i elusen yn weithred cyfiawnder, yn ogystal â gweithred haelioni • mae gofyn i Iddewon roi cyfran o'u hincwm, 10% fel arfer, fel ma'aser (degwm) i'r rhai mewn angen • yn aml mae gan gartrefi Iddewig traddodiadol flwch pushke i gasglu arian i elusen.

**Safbwyntiau crefyddau'r byd
e – safbwyntiau Sikh (Sikhi)**

3.4e Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: Stiwardiaeth o'r ddaear – safbwyntiau Sikhaidd	
<p>Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:</p> <p>3.4.1e Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol – safbwyntiau Sikhaidd</p> <p>3.4.2e Hawliau anifeiliaid – safbwyntiau Sikhaidd</p>	
Adran	Ymhelaethiad
<p>3.4.1e Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol – safbwyntiau Sikhaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Sikhaidd am berthynas dynoliaeth â'r byd naturiol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae pob ffurf ar fywyd yn rhyng-gysylltiedig • mae'r bydysawd cyfan yn amlygiad o Waheguru ac yn haeddu parch; Guru Granth Sahib 8; 723 • mae'r Guru Granth Sahib yn cynnwys nifer o emynau sy'n dathlu natur fel mynegiannau o fawredd Waheguru • mae'r cysyniad o Sarbat da Bhala (llesiant pawb) yn cynnwys llesiant y blaned a'i holl drigolion • ystyrir bod niweidio natur fel niweidio rhan o greadigaeth Duw • mae'r cysyniad o santok (bodlonrwydd) mewn Sikhiaeth yn berthnasol i sut mae rhywun yn rhyngweithio â'r byd naturiol • mae Sikhiaid yn cael eu hannog i fyw'n syml, gan osgoi defnydd a gwastraff gormodol. <p>Sut mae nodau a gwaith Eco Sikh UK yn adlewyrchu credoau Sikhaidd am ofalu am y byd naturiol.</p>
<p>3.4.2e Hawliau anifeiliaid – safbwyntiau Sikhaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Sikhaidd am hawliau anifeiliaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae Waheguru (Duw) yn bodoli ym mhob ffurf ar fywyd, nid bodau dynol yn unig; Guru Granth Sahib 663 • mae Gurus Sikhaidd yn gosod esiamplau o dosturi tuag at anifeiliaid. roedd Guru Har Rai, y seithfed Guru Sikhaidd, yn adnabyddus am ei garedigrwydd tuag at anifeiliaid • mae'r arfer rhinwedd daya (tosturi) yn berthnasol i anifeiliaid yn ogystal â bodau dynol • mae niweidio anifeiliaid yn amharu ar gydbwysedd natur ac mae'n anghyson ag egwyddor Sarbat da Bhala • mae'r cysyniad o ailymgnawdoliad yn golygu bod pobl yn byw llawer o fywydau ar y ddaear, rhai ohonynt ar ffurf anifeiliaid. • gallai niweidio neu ladd anifeiliaid arwain at karma drwg ac arwain bodau dynol ymhellach i ffwrdd oddi wrth mukti.

	<p>Sikh beliefs and teachings about the use of animals:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae Sikhiaeth yn caniatáu dewis personol mewn arferion deietegol • nid yw defnyddio anifeiliaid ar gyfer bwyd wedi'i wahardd • mae'r dull jhatka o ladd anifeiliaid yn golygu bod yn rhaid lladd yr anifail cyn gynted â phosibl a phrofi cyn lleied o ddioddefaint â phosibl • mae llawer o Sikhiaid, yn enwedig y rhai sy'n dilyn cod ymddygiad Khalsa, yn llysieuol; Guru Granth Sahib 467 • mae rhai o'r farn bod y cysyniad o ahimsa yr un mor berthnasol i anifeiliaid • mae ceginau langar mewn gurdwaras yn cynnig bwyd llysieuol yn unig. <p>Creodau, dysgeidiaethau ac arferion Sikhaid am ddefnyddio anifeiliaid mewn ymchwil gwyddonol a meddygol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nid oes gwaharddiad penodol yn erbyn defnyddio anifeiliaid mewn ymchwil gwyddonol a meddygol • mae llawer o Sikhiaid yn gweld bywyd dynol fel un sydd yn y pen draw yn fwy gwerthfawr na bywyd anifeiliaid. • byddai angen cydbwyso unrhyw ymchwil sy'n defnyddio anifeiliaid yn erbyn y gwerth Sikhaid ahimsa • rhaid cyfiawnhau unrhyw ddioddefaint drwy fanteision sylweddol i fywyd ac iechyd boday dynol • gallai Sikhiaid gefnogi'r defnydd o ddulliau ymchwil eraill.
--	--

3.5e Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: y natur ddynol a'r hawl i fywyd – safbwyntiau Sikhaidd (Sikhi)

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.5.1e Yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol – safbwyntiau Sikhaidd

3.5.2e Moeseg feddygol: erthyliad ac ewthanasia – safbwyntiau Sikhaidd

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.5.1e Yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol – safbwyntiau Sikh</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaeth Sikhaidd am yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae pob bod dynol yn cynnwys gwreichionen ddwyfol o'r enw atma (enaid) • mae'r atma yn rhan o'r enaid cyffredinol neu Waheguru; Guru Granth Sahib 96 • cafodd bodau dynol i gyd eu creu gan Waheguru ac maent yn haeddu parch; Guru Granth Sahib 272; 349 • bodau dynol yw'r ffurf uchaf ar greaduriaid byw ac maent yn unigryw oherwydd eu bod yn gallu gwneud penderfyniadau moesol • mae gan fodau dynol hanfod ysbrydol • mae canlyniadau i weithredoedd dynol – karma cadarnhaol neu negyddol • mae bodau dynol yn cael eu hannog i gyfateb eu hewyllys i hukam (yr ewyllys ddwyfol) • mae karma yn effeithio ar gyflawni mukti • dylai Sikhiaid anelu i'w bywydau fod yn gurmukh yn hytrach na manmukh • dylai Sikhiaid anelu i fod y tu hwnt i haumai (yr ego – hunanganologrwydd).

<p>3.5.2e Moeseg feddygol: erthyliaid ac ewthanasia – safbwyntiau Sikhaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Sikhaidd am foeseg feddygol – erthyliaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oherwydd cylch samsara, nid oes pwynt lle nad yw ffoetws neu embryo yn fyw • mae bywyd yn gysegredig ac yn rhodd gan Waheguru; Guru Granth Sahib 921 • mae'r atma (enaid) yn mynd i mewn i'r corff ar adeg cenhedlu; Guru Granth Sahib 74 • y cysyniad o daya (trugaredd), • pwysigrwydd bwriad y tu ôl i weithredoedd • y cysyniad o miri-piri – y cydbwysedd rhwng dysgeidiaethau crefyddol a sefyllfaoedd ymarferol • mewn rhai sefyllfaoedd, gallai moeseg Sikhaidd gefnogi erthyliaid fel dewis tosturiol • mae cydnabyddiaeth o'r penderfyniadau moesol cymhleth sy'n gysylltiedig yn aml. <p>Credoau a dysgeidiaethau Sikhaidd am foeseg feddygol – ewthanasia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwerth uchel ar sancteiddrwydd bywyd • pwyslais ar dosturi, cyfrifoldeb moesol, a derbyn hukam (ewyllys Waheguru) • mae pob bywyd yn rhodd gan Waheguru; Guru Granth Sahib 921 • mae'r rhan fwyaf o Sikhiaid yn credu mai Wareguru ddylai benderfynu ar adegau geni a marw; Guru Granth Sahib 376 • gall dioddefaint fod yn rhan o gylch karmig unigolyn ac arwain at dwf ysbrydol • gellid ystyried bod ewthanasia yn amharu ar y daith karmig tuag at mukti • rhinwedd Sikhaidd yw daya (tosturi) • byddai dysgeidiaethau Sikhaidd yn annog darparu gofal lliniarol a lleddfu poen yn hytrach na chyflymu marwolaeth • mae sewa (gwasanaeth anhunanol) yn golygu gofalu am y rhai mewn angen.
--	--

3.6e Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: rhyddid mynegiant crefyddol a'r defnydd o gyfoeth personol – safbwyntiau Sikhaidd (Sikhi)

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.6.1e Rhyddid mynegiant crefyddol – safbwyntiau Sikhaidd

3.6.2e Cyfoeth personol – safbwyntiau Sikhaidd

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.6.1e Rhyddid mynegiant crefyddol – safbwyntiau Sikhaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Sikhaidd am ryddid mynegiant crefyddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae'r cysyniad o Sarbat da Bhala (llesiant pawb) yn parchu hawliau unigolion i ddilyn eu credoau crefyddol eu hunain • mae llawer o lwybrau i'r Waheguru; Guru Granth Sahib 139 a 483 • aberthodd y Guru Tegh Bahadur ei fywyd i amddiffyn rhyddid crefyddol Hindŵiaid • mae arweinwyr y Sikhiaid wedi caniatáu i bob crefydd ymarfer ei ffydd yn rhydd (teyrnasiad Maharajah Ranjit Singh, 1801 i 1839) • roedd Gurus Sikhaidd yn pregethu'n gyson yn erbyn gorfodaeth mewn materion yn ymwneud â chrefydd; Guru Granth Sahib 7 • mae'r Adi Granth hefyd yn cynnwys ysgrifau gan awduron Hindŵaidd a Mwslimaidd oedd yn credu yn undod Duw. • mae Sikhiaid yn cael eu hannog i ddarllen llyfrau crefyddau eraill er mwyn addysgu eu hunain; Rehat Maryada Pennod 10 • mae'r kirpan yn symbol o bwysigrwydd amddiffyn y ffydd Sikhaidd
<p>3.6.2e Defnydd o gyfoeth personol – safbwyntiau Sikhaidd</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Credoau a dysgeidiaethau Sikhaidd am ddefnyddio cyfoeth personol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae Sikhiaid yn cael eu hannog i neilltuo cyfran o'u hincwm – daswandh (10% yn draddodiadol) at ddibenion elusennol ac i gefnogi llesiant cymunedol • 1 o 3 philer Sikhiaeth yw Vand Chhako (rhoi) Guru Granth Sahib 1245 • osgoi awydd am gyfoeth gormodol • annog bodlonrwydd drwy heddwch a chyflawniad ysbrydol; Guru Granth Sahib 286 • ni ddylai mynd ar drywydd cyfoeth arwain at fateroliaeth na thynnu sylw oddi ar nodau ysbrydol; Guru Granth Sahib 5; Guru Granth Sahib 1331 • dylai Sikhiaid anelu i'w bywydau fod yn gurmukh yn hytrach na manmukh • mae angen i Sikhiaid fod y tu hwnt i haumai (yr ego – hunanganologrwydd).

Safbwyntiau anghrefyddol

3.7 Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: stiwardiaeth o'r ddaear – safbwyntiau anghrefyddol	
<p>Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:</p> <p>3.7.1 Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol – safbwyntiau anghrefyddol</p> <p>3.7.2 Hawliau anifeiliaid – safbwyntiau anghrefyddol</p>	
Adran	Ymhelaethiad
<p>3.7.1 Perthynas y ddynoliaeth â'r byd naturiol – safbwyntiau anghrefyddol</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Safbwyntiau anghrefyddol am berthynas dynoliaeth â'r byd naturiol:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● rhyng-gysylltrwydd rhwng popeth byw ● mae gan fodau dynol y gallu i resymu a rhagweld canlyniadau eu gweithredoedd ● cyfiawnder amgylcheddol – amddiffyn poblogaethau bregus rhag niwed amgylcheddol. <p>Sut mae'r nodau a gwaith dyneiddwyr Climate Action yn adlewyrchu credoau dyneiddiol am ofalu am y byd.</p> <p>Tebygrwydd a gwahaniaethau safbwyntiau credinwyr crefyddol ac anghrefyddol am berthynas dynoliaeth â'r byd naturiol.</p>
<p>3.7.2 Hawliau anifeiliaid – safbwyntiau anghrefyddol</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Safbwyntiau anghrefyddol ar hawliau anifeiliaid:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● mae Deddf Lles Anifeiliaid 2022 yn cydnabod bod anifeiliaid yn fodau ymdeimladol ● y cysyniad o rywogaethiaeth ● y cysyniad o Ecoleg Ddwfn ● ymrwymiad i warchod bioamrywiaeth a chynnal ecosystemau iach. <p>Safbwyntiau anghrefyddol ar ddefnyddio anifeiliaid er budd dynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● pryderon am drin anifeiliaid mewn ffordd ddigreulon wrth gynhyrchu bwyd ● i rai, hybu feganiaeth neu lysieuaeth ● pryderon am effaith amaethyddiaeth anifeiliaid ac arferion ffermio diwydiannol ar yr amgylchedd ac ar bobl <p>Safbwyntiau anghrefyddol ar y defnydd o anifeiliaid mewn ymchwil wyddonol a meddygol:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● wedi'i gyfiawnhau lle y gallai arwain at ddatblygiadau meddygol dynol sylweddol ● lleihau niwed a cheisio darganfod dulliau eraill (fel modelu cyfrifiadurol) ● pryder y gallai gwahardd ymchwil anifeiliaid rwystro cynnydd gwyddonol a meddygol

- pryder bod rhywfaint o ymchwil ar anifeiliaid wedi arwain at niwed i bobl (e.e. thalidomide) i rai, ni ddylid defnyddio anifeiliaid fel modd o gyflawni rhywbeth arall.

Sut mae nodau a gwaith People for the Ethical Treatment yn adlewyrchu safbwyntiau anghrefyddol am hawliau anifeiliaid.

Tebygrwydd a gwahaniaethau safbwyntiau credinwyr crefyddol ac anghrefyddol am hawliau anifeiliaid.

DRAFT

3.8 Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: y natur ddynol a'r hawl i fywyd – safbwyntiau anghrefyddol

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.8.1 Yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol – safbwyntiau anghrefyddol

3.8.2 Moeseg feddygol: erthyliad ac ewthanasia – safbwyntiau anghrefyddol

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.8.1 Yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol – safbwyntiau anghrefyddol</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Safbwyntiau anghrefyddol ar yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae bodau dynol yn rhywogaeth ddiffiniedig • nodweddion corfforol fel ymennydd mawr a'r gallu i ddefnyddio iaith a symbolau cymhleth yn meddu ar hunanymwybod • yn meddu ar ymreolaeth – ewyllys rydd ac maent yn asiantau moesol sy'n gallu gwahaniaethu rhwng yr hyn sy'n gywir ac yn anghywir • yn gallu archwilio'r ymchwil i ystyr a phwrpas bywyd <p>Tebygrwydd a gwahaniaethau safbwyntiau credinwyr crefyddol ac anghrefyddol am yr hyn sy'n ein gwneud ni'n ddynol.</p>
<p>3.8.2 Moeseg feddygol: erthyliad ac ewthanasia – safbwyntiau anghrefyddol</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Safbwyntiau anghrefyddol ar erthyliad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cymryd gwahanol ochrau'r ddadl dros ddewis yn erbyn y ddadl o blaid bywyd • mae rhai yn dadlau y dylai fod yn seiliedig ar ymreolaeth bersonol • mae rhai yn pwysleisio'r angen am fframwaith cyfreithiol i gael mynediad at erthyliad • mae rhai am gael mynediad at wasanaethau erthyliad fel y bo angen er mwyn diogelu iechyd menywod • mae rhai yn credu bod personoldeb yn datblygu yn ddiweddarach yn y bechiogrwydd ac yn caniatáu erthyliadau cynnar • ystyried y sefyllfa unigol a'r canlyniadau • pryderon am y 'llethr llithrig' <p>Tebygrwydd a gwahaniaethau safbwyntiau credinwyr crefyddol ac anghrefyddol am erthyliad.</p> <p>Safbwyntiau anghrefyddol ar ewthanasia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • safbwyntiau gwahanol o ran pryd mae person yn peidio â bodoli • ymreolaeth bersonol ac ansawdd bywyd – yr hawl i farw • gwneud penderfyniadau rhesymegol, gwybodus a chyfreithiol yn seiliedig ar gyngor meddygol a gwerthoedd personol • yr angen am fframwaith cyfreithiol clir i amddiffyn cleifion a darparwyr gofal iechyd <p>Tebygrwydd a gwahaniaethau safbwyntiau credinwyr crefyddol ac anghrefyddol am ewthanasia.</p>

3.9 Rolau, hawliau a chyfrifoldebau: rhyddid mynegiant crefyddol a'r defnydd o gyfoeth personol – safbwyntiau anghrefyddol

Yn y testun hwn bydd dysgwyr yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth yn y meysydd canlynol:

3.9.1 Rhyddid mynegiant crefyddol – safbwyntiau anghrefyddol

3.9.2 Cyfoeth personol – safbwyntiau anghrefyddol

Adran	Ymhelaethiad
<p>3.9.1 Rhyddid mynegiant crefyddol – safbwyntiau anghrefyddol</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Safbwyntiau anghrefyddol ar ryddid mynegiant crefyddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hawl dynol sylfaenol sy'n hyrwyddo annibyniaeth ac urddas yr unigolyn • nid yw'n absoliwt, dylid ei gyfyngu pan fydd yn gwrthdaro â hawliau eraill neu drefn gyhoeddus • mae rhyddid mynegiant crefyddol wedi'i ymgorffori yn y gyfraith yn y Deyrnas Unedig – Deddf Hawliau Dynol 1998 • cefnogaeth i gymdeithas blwralaidd • cefnogaeth i'r angen am wahanu crefydd a llywodraeth yn glir • byddai rhai yn gwrthwynebu ysgolion ffydd • ni ddylai deddfau a pholisïau ffafrio symbolau na mynegiant crefyddol dros rai seciwlar • cyfyngiadau ar y defnydd o symbolau crefyddol neu proselyteiddio (cenhadu) mewn ysgolion cyhoeddus, swyddfeydd llywodraeth, neu fannau eraill sy'n cael eu rheoli gan y wladwriaeth. <p>Tebygrwydd a gwahaniaethau safbwyntiau credinwyr crefyddol ac anghrefyddol am ryddid mynegiant crefyddol.</p>
<p>3.9.2 Y defnydd o gyfoeth personol – safbwyntiau anghrefyddol</p>	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <p>Safbwyntiau anghrefyddol ar y defnydd o gyfoeth personol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cyfoeth personol fel adnodd i wella ansawdd bywyd i chi eich hun a phobl eraill • gall cyfoeth personol gyfrannu at gysur a diogelwch, ond nid dyna unig benderfynydd hapusrwydd • mae gwario arian ar nwyddau a gwasanaethau yn ysgogi twf economaidd i bawb ac yn dod â boddhad personol • mae cyfoeth yn ddefnyddiol ond ni ddylai arwain at drachwant. <p>Tebygrwydd a gwahaniaethau safbwyntiau credinwyr crefyddol ac anghrefyddol am y defnydd o gyfoeth personol.</p>

Uned 4

Crefydd a hawliau dynol

Math o asesiad: Asesiad di-arholiad (Hyd i'w gadarnhau)

20% o'r cymhwyster

Marciau i'w cadarnhau

Trosolwg o'r uned

Pwrpas yr uned hon yw:

- ystyried mater hawliau dynol moesegol a/neu foesol o safbwyntiau crefyddol ac anghrefyddol
- datblygu ymwybyddiaeth o'u hawliau eu hunain, hawliau pobl eraill a datblygu ymrwymiad i gyfiawnder.

Bydd dysgwyr yn cymhwyso eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth yng nghyd-destun un o'r themâu allweddol canlynol:

- Rhyddid crefydd a chred
- Ymrwymiad i gyfiawnder
- Trosedd a chosb.

Rhaid i ddysgwyr ddewis **un** neu **ddwy** o'r ddwy grefydd a ddewiswyd ar gyfer Unedau 1 a 3.

Meysydd cynnwys

4.1 Hawliau dynol	
Yn y testun hwn, bydd dysgwyr yn cynyddu eu gwybodaeth, dealltwriaeth a sgiliau yn y meysydd canlynol:	
4.1.1 Cyflwyniad i hawliau dynol drwy lens pwnc Astudiaethau Crefyddol	
Adran	Ymhelaethiad
4.1.1 Cyflwyniad i hawliau dynol drwy lens pwnc Astudiaethau Crefyddol	<p>Dylai dysgwyr ddeall:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pwysigrwydd hawliau dynol • effaith cydnabod a/neu ddileu hawliau dynol ar y gymdeithas • agweddau, credoau, dysgeidiaethau a ffynonellau awdurdod sy'n ymwneud â hawliau dynol o safbwynt crefyddol • agweddau, credoau a ffynonellau o awdurdod sy'n ymwneud â hawliau dynol o safbwynt anghrefyddol • materion hawliau dynol cyfoes, fel y canlynol: <ul style="list-style-type: none"> • anghydraddoldeb rhywedd a hawliau LHDTTC+ • anghydraddoldeb hil pobl a chymunedau Du, Asiaidd ac ethnig leiafrifol • hawliau ffoaduriaid a cheiswyr lloches • hawliau pobl ag anabledau. <p>Dylai dysgwyr allu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ffurfio eu credoau a'u hagweddau eu hunain mewn perthynas â materion hawliau dynol • adfyfrio ar faterion hawliau dynol cyfoes a'u pwysigrwydd i gredinwyr crefyddol ac anghrefyddol.

4.2 Sgiliau – I'w cadarnhau

4.3 Themâu allweddol

Bydd dysgwyr yn canolbwyntio naill ai ar 4.3a, 4.3b neu 4.3c yn unol â'r wybodaeth a ryddhawyd ymlaen llaw (i'w chadarnhau) gan CBAC.

4.3a Rhyddid crefydd a chred

Dylai dysgwyr ddeall y materion hawliau dynol sy'n gysylltiedig â rhyddid crefydd a chred:

- hawl i berthyn i grefydd
- hawl i newid crefydd
- hawl i arddel credoau anghrefyddol
- hawl i ryddid mynegiant
- hawl i ryddid lleferydd a barn.

4.3b Ymrwymiad i gyfiawnder

Dylai dysgwyr ddeall y materion hawliau dynol sy'n gysylltiedig â chyfiawnder, fel:

- pwysigrwydd cyfiawnder
- ffyrdd y mae credinwyr crefyddol ac anghrefyddol yn gweithio dros gyfiawnder
- ffyrdd y mae sefydliadau'n gweithio dros gyfiawnder
- agweddau, credoau a dysgeidiaethau crefyddol allweddol tuag at gyfiawnder
- agweddau a chredoau anghrefyddol allweddol tuag at gyfiawnder
- rôl cyfiawnder i fynd i'r afael â gwahaniaethu tuag at bobl a chymunedau Du, Asiaidd ac ethnig leiafrifol.

4.3c Materion yn ymwneud â throedd a chosb

Dylai dysgwyr ddeall y materion hawliau dynol sy'n gysylltiedig â throedd a chosb, fel:

- sut mae gweithredoedd yn cael eu hystyried yn gywir neu'n anghywir
- mathau o gosb
- y gosb eithaf
- nodau cosb
- ffordd o drin carcharorion.

Cyfleoedd i integreiddio profiadau dysgu

Dylid annog dysgwyr i ystyried y profiadau dysgu canlynol i ddatblygu eu dealltwriaeth, gwerthfawrogiad a'u hymwybyddiaeth o gynnwys y pwnc ymhellach:

- datblygu meddwl annibynnol a hyder wrth fynegi eu credoau, eu gwerthoedd a'u hargyhoeddiadau eu hunain gyda soffistigeiddrwydd cynyddol
- archwilio eu credoau, eu gwerthoedd a'u hargyhoeddiadau eu hunain, gan ddeall y gall credoau newid dros amser
- datblygu empathi, goddefgarwch, tosturi a chwilfrydedd drwy fynd i'r afael â gwahanol safbwyntiau ac argyhoeddiadau crefyddol ac anghrefyddol
- cymryd rhan mewn gweithio ar y cyd.

Bydd gwybodaeth bellach i'w chael yn y Canllawiau Addysgu o ran y cyfleoedd y mae'r cymhwyster yn eu cynnig i athrawon/canolfannau integreiddio'r profiadau dysgu hyn wrth gyflwyno'r cymhwyster.

Gweler Atodiad A am gyfleoedd i ddatblygu themâu trawsbynciol, sgiliau trawsgwricwlaidd a sgiliau cyfannol.

3 ASESU

Bydd y Pecyn Asesu yn cynnwys yr holl wybodaeth fanwl sy'n ymwneud ag asesu.

3.1 Amcanion Asesu a Phwysoli

Mae amcanion asesu'r fanyleb hon wedi'u nodi isod. Rhaid i ddysgwyr:

AA1

Dangos gwybodaeth a dealltwriaeth o gredoau, arferion a dysgeidiaethau crefyddol ac anghrefyddol

AA2

Cymhwyso gwybodaeth a dealltwriaeth o gredoau, dysgeidiaethau, arferion, gwerthoedd ac argyhoeddiadau athronyddol crefyddol ac anghrefyddol

AA3

Dadansoddi, gwerthuso, neu lunio barn ar amrywiaeth o faterion moesegol a moesol, credoau crefyddol ac anghrefyddol, dysgeidiaethau, arferion, gwerthoedd, ac argyhoeddiadau athronyddol

AA4

Dewis, defnyddio a chymhwyso sgiliau a thechnegau yn ymarferol sy'n berthnasol i astudio Astudiaethau Crefyddol.

Mae'r tabl isod yn dangos pwysoli pob amcan asesu ar gyfer pob cydran ac am y cymhwyster yn gyffredinol (i'w gadarnhau).

	AA1	AA2	AA3	AA4	Cyfanswm
Uned 1	15%	8%	7%	0%	30%
Uned 2	0%	5%	10%	5%	20%
Uned 3	5%	11%	14%	0%	30%
Uned 4	0%	10%	5%	5%	20%
Pwysoliad cyffredinol	20%	34%	36%	10%	100%

3.2 Trosolwg o'r trefniadau ar gyfer asesu di-arholiad

Uned 2

Ar gyfer yr asesiad hwn, mae'n ofynnol i ddysgwyr archwilio crefydd a pherthynas. Rhaid i'r asesiad fod yn seiliedig ar un neu ddwy o'r grefydd a astudiwyd ar gyfer Unedau 1 a 3.

Mae'r asesiad hwn yn cyfrannu 20% at radd gyffredinol y cymhwyster.

Bydd yr uned hon yn cael ei hasesu drwy aseiniad wedi'i osod yn allanol a fydd yn cael ei farcio gan y ganolfan a'i gymedroli gan CBAC. Rhaid cyflwyno asesiadau'n ddigidol (gellir eu hysgrifennu â llaw a'u sganio, neu eu cwblhau'n ddigidol).

Mwy o fanylion i'w cadarnhau.

Uned 4

Mae'r asesiad di-arholiad hwn yn seiliedig ar ddeunyddiau ysgogi, a fydd yn cael eu gosod gan CBAC yn flynyddol ac ar gael drwy safle Porth CBAC ym mis Medi yr ail flwyddyn astudio a phob blwyddyn wedi hynny.

Mae'n ofynnol i ddysgwyr gwblhau tasgau yn seiliedig ar ddeunyddiau ysgogi. Bydd y deunyddiau ysgogi yn newid bob blwyddyn. Bydd y deunyddiau ysgogi yn ymwneud â safbwyntiau crefyddol a/neu anghrefyddol ar faterion hawliau dynol sy'n gysylltiedig ag un o'r canlynol:

- rhyddid crefydd a chred
- ymrwymiad i gyfiawnder
- materion yn ymwneud â throstedd a chosb.

Mae'r asesiad hwn yn cyfrannu 20% at radd gyffredinol y cymhwyster

Bydd yr uned hon yn cael ei hasesu drwy aseiniad wedi'i osod yn allanol. Bydd yn cael ei osod a'i farcio gan CBAC. Rhaid cyflwyno asesiadau'n ddigidol (gellir eu hysgrifennu â llaw a'u sganio, neu eu cwblhau'n ddigidol).

Mwy o fanylion i'w cadarnhau.

4 CAMYMDDWYN

Cyn dechrau'r cwrs, cyfrifoldeb athrawon yw rhoi gwybod i ymgeiswyr am reoliadau camymddwyn CBAC. Rhaid i ymgeiswyr beidio ag ymddwyn yn annheg mewn unrhyw ffordd wrth baratoi gwaith ar gyfer TGAU Astudiaethau Crefyddol. Bydd Uned 1, Uned 2 ac Uned 3 ar gael yn 2026 (a phob blwyddyn wedi hynny). Bydd Uned 4 ar gael yn 2027 (a phob blwyddyn wedi hynny) a dyfernir y cymhwyster am y tro cyntaf yn haf 2027.

DRAFT

5 GWYBODAETH DECHNEGOL

5.1 Cofrestru

Cymhwyster unedol yw hwn. Caiff ymgeiswyr eu cofrestru ar gyfer pob uned ar wahân.

Bydd cyfleoedd asesu ar gael yn ystod cyfres yr haf bob blwyddyn, tan ddiwedd oes y fanyleb hon.

Bydd Uned 1, Uned 2 ac Uned 3 ar gael yn 2026 (a phob blwyddyn wedi hynny). Bydd Uned 4 ar gael yn 2027 (a phob blwyddyn wedi hynny) a dyfernir y cymhwyster am y tro cyntaf yn haf 2027.

Pennir y rheol derfynol ar 40% o gymhwyster cyffredinol TGAU Astudiaethau Crefyddol. Os yw'r asesiad sy'n cael ei ailsefyll yn cyfrannu at y gofyniad rheol derfynol o 40%, marc yr asesiad newydd fydd yn cyfrif.

Ymgeiswyr Cyn-16

Unwaith yn unig y gall ymgeiswyr ailsefyll uned unigol. Defnyddir y sgôr marciau unffurf gorau o'r ddau gynnig i gyfrifo'r radd derfynol gyflawn cyhyd ag y bodlonir y rheol derfynol yn gyntaf h.y. rhaid i ymgeiswyr gwblhau lleiafswm o'r asesiad sy'n ofynnol i ennill cymhwyster yn y gyfres y maent yn cyfnewid ynddi.

Os yw ymgeisydd wedi rhoi cynnig ar unrhyw uned ddwywaith ac yn dymuno cofrestru amdani am y trydydd tro, bydd rhaid i'r ymgeisydd ailgofrestru am bob uned a'r cyfnewid priodol. Cyfeirir at hyn fel 'dechrau o'r newydd'. Pan fydd ymgeisydd yn ailsefyll cymhwyster (dechrau o'r newydd), gall roi hyd at ddau gynnig arall ar bob uned. Fodd bynnag, ni ellir defnyddio canlyniadau o unedau a safwyd cyn dechrau o'r newydd wrth agregu'r radd (graddau) newydd.

Gellir trosglwyddo marciau asesiadau di-arholiad dros gyfnod oes y fanyleb. Os cofrestrwyd ymgeisydd am uned ond ei fod yn absennol ar gyfer yr uned honno, nid yw'r absenoldeb yn cyfrif fel ymgais. Fodd bynnag, byddai'r ymgeisydd yn cael ei ddisgrifio fel ymgeisydd ailsefyll.

Ymgeiswyr Ôl-16

Nid oes cyfyngiad ar y nifer o weithiau y gall ymgeisydd ailsefyll uned unigol; fodd bynnag, defnyddir y marc unffurf gwell o'r ddau gynnig mwyaf diweddar i gyfrifo'r radd derfynol gyffredinol cyhyd ag y bodlonir y rheol derfynol yn gyntaf h.y. rhaid i ymgeiswyr gwblhau'r rhan leiaf o'r asesiad sy'n ofynnol i ennill cymhwyster yn y gyfres y maent yn cyfnewid ynddi.

Nid yw'r rheol 'dechrau o'r newydd' yn berthnasol i ymgeiswyr ôl-16.

Gellir trosglwyddo marciau asesiadau di-arholiad dros gyfnod oes y fanyleb. Os cofrestrwyd ymgeisydd am uned ond ei fod yn absennol ar gyfer yr uned honno, nid yw'r absenoldeb yn cyfrif fel ymgais. Fodd bynnag, byddai'r ymgeisydd yn cael ei ddisgrifio fel ymgeisydd ailsefyll.

Nodir y codau cofrestru isod:

I'w gadarnhau.

5.2 Graddio, dyfarnu ac adrodd yn ôl

Mae cymwysterau TGAU yn cael eu hadrodd ar raddfa wyth pwynt o A*–G, ac A* yw'r radd uchaf. Bydd y canlyniadau sy'n methu â chyrraedd y safon isaf ar gyfer y dyfarniad yn cael eu dangos fel U (annosbarthedig).

DRAFT

Atodiad A: Cyfleoedd i ymgorffori elfennau o'r Cwricwlwm i Gymru

Llinynnau Cwricwlwm i Gymru	Uned 1	Uned 2	Uned 3	Uned 4
Themâu Trawsgwricwlaidd				
Cyd-destunau Lleol, Cenedlaethol a Rhyngwladol		✓	✓	✓
Cynaliadwyedd		✓	✓	
Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb	✓			✓
Addysg Hawliau Dynol				✓
Profiadau Cysylltiedig â Byd Gwaith a Gyrfaoedd		✓		✓
Sgiliau Trawsgwricwlaidd - Llythrennedd				
Gwranddo	✓	✓	✓	✓
Darllen	✓	✓	✓	✓
Siarad	✓	✓	✓	✓
Ysgrifennu	✓	✓	✓	✓

Llinynnau Cwricwlwm i Gymru	Uned 1	Uned 2	Uned 3	Uned 4
Sgiliau Trawsgwricwlaidd - Rhifedd				
Datblygu Hyfedredd Mathemategol				
Mae deall y system rif yn ein helpu ni i gynrychioli a chymharu'r perthnasoedd rhwng rhifau a meintiau				
Mae dysgu am geometreg yn ein helpu ni i ddeall siâp, gofod a safle, ac mae dysgu am fesur yn ein helpu i feintioli ffenomena yn y byd go iawn				
Mae dysgu bod ystadegau yn cynrychioli data a bod tebygolrwydd yn modelu siawns yn ein helpu ni i wneud casgliadau a phenderfyniadau ar sail gwybodaeth	✓	✓		✓
Cymhwysedd Digidol				
Dinasyddiaeth				
Rhyngweithio a Chydweithio				
Cynhyrchu		✓		✓

Llinynnau Cwricwlwm i Gymru	Uned 1	Uned 2	Uned 3	Uned 4
Data a Meddwl Cyfrifiannol		x		✓
Sgiliau Cyfannol				
Creadigrwydd ac Arloesi		✓		✓
Meddwl yn Feirniadol a Datrys Problemau		✓		✓
Cynllunio a Threfnu		✓		✓
Effeithiolrwydd Personol	✓	✓	✓	✓